

Црниморске новине

БУДВА, 31. МАЈА 2001.
ЦИЈЕНА - 0.50 ДМ

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXIX • БРОЈ 462.

НАРЦИСИ БЕЗ ЛИЦА

Моде су утицале на судбину империја и појединаца, мијењале читаве цивилизације. Мијењају, изгледа, и наши политички миље. Воде се битке између политичких (модних, модерних?) моћива и, како са биткама обично бива, завршавају се компромисима, нагодбама. Политика и мода функционишу у границама тих компромиса док их нека нова мода не прекрши.

И политички моћиви и сами њихови творци заодјенути су у модерно, западно, рухо и пребањено реч о изледу тих лисџер кицоша и нарциса без лица, о култури, флорификацији њиховој одијевања. Овај поглед кроз кључаоницу моде у политици и политике која је у моди односи се само на торњи дво веша јер чараје се ионако не виде иза говорнице. У шоплом благом поднебљу јула толе ноће су нешто сасвим уобичајено и једино жене, мада и оне све рјеђе, обавијају своје глежњеве.

Усуђујем се бацићи поглед на излед њихових појкошуља, кошуља, ролки, машини, сакоа, које облаче као некада ривјери оклоје, испина за „њежњије“, вербалне, борбе и радосне сударе за говорницом. У приједојневним расправама једну, а у појодневним - другу преобуку.

Данашњи нарашћају политичара, бар што се тиче одијевања, ошчили су многа даље од својих претходника који су, зна се, вољели раскош. И они су вољели да лијепо и одгледано изгледају. Живјећи стално у стрази од онога што их чека на другом свијету, вјерујући да улађају Боју ако воде рачуна искључиво о чистоти своје душе, комунистима тијело није било толико важно. Они су се мање кували, скромније носили, уопште бавили скромније парфеме, пушили скромније цигаре (о шверцу дуваном нијесу имали појма), имали скромније ситанове, возили се скромнијим авионима, аутомобилима...

Кад су данашњи политичари открили, односно први пут ушли у кућу, одмах су почели да себи граде базене, када су обукли одијело, сјели у аутомобил и авион, то им се јако свидјело. Бацили су своје младићке цемјере јер су неприкладни и нејоуларни за улазак у Европу. Обичај ношења цемјера је због тога пошинуо исчао.

Стигла је нова мода дојеривања, у досија случајева с невиђеном раскош. Напредак је ипак очигледан и ако тече врло sporo. Оштили паг животној стандарда, ако ништа друго, добродошао је да народ постане још бљећи, па ће ипак бар у нечему изгледају ошмено, наличећи на „дивну и ошмену раскалашност“ својих шефова.

Бошко БОГЕТИЋ

ВЕЛИКИ УСПЈЕХ НАШИХ ОДБОЈКАША

„БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ ПРВАК ЈУГОСЛАВИЈЕ

● Током читавог првенства „Будванска ривијера“ водила главну ријеч, а штојула освојена побједом против „Милиционара“ у финалу плеј-офа ● Тијула државног првака - пошврда доброг рада на стварању клуба који ће имати добре резултате у свим категоријама, од пионира до сениора

У скоро тродеценијској историји одбојкашког клуба „Будванска ривијера“ 4. мај 2001. године биће уписан златним словима - то вече побједом над „Милиционаром“ 3:0 освојена је титула шампиона Југославије у сезони 2000/2001. године. Побједа која је потврдила да је „Будванска ривијера“ најбоља одбојкашка екипа у земљи у првенству које је, стицајем околности, почело у једном а завршило у другом миленијуму.

Током читавог првенства „Будванска ривијера“ била је на врху првенствене лествице и први дио такмичења завршила са 47 бодова, 11 више од другопласиране подгоричке „Будућности“. Услиједила је минилига у којој је учествовало шест најбољих екипа у првенству. И то такмичење „Будванска ривијера“ је завршила на првом мјесту и пласирала се у плеј-оф. У походу на шампионску титулу прво је побијеђена „Будућност“, у двије утакмице у Будви и Подгорици са по 3:1, а следећа препрека био је „Милиционар“. Иако су прву утакмицу пред својом публиком изгубили са 1:3, наши одбојкаши су затим у три утакмице били бољи од неугодног противника (у Београду 3:1, затим у Будви 3:1, и, коначно, у Београду 3:0) и доказали да су најбоља екипа у Југославији, земљи олимпијских шампиона.

Тако су Страхиња Козић, Часлав Перошевић, Милан Марковић, Младен Мајдак, Хамза Затрић, Вадимс Кардаш, Небојша Јановић

Пошврда да су најбољи - кайишен „Будванске ривијере“ Часлав Перошевић прима шампионски пехар

(који су најчешће били у игри), Дарко Гиљача, Томислав Поповић, Синиша Рељић, Бојан Дробњак и Милош Маровић, предвођени шефом стручног штаба Веселином Вуковићем и агилном управом клуба остварили и циљ и сан ове и претходних генерација одбојкаша и одбојкашких радника који су годинама упорно, стрпљиво и зналачки стварали и клуб и тим уз чије име ће чврсто стајати - најбољи у Југославији. Најбољи, не само у сениорској конкуренцији, јер ОК „Будванска ривијера“ у свим категоријама, почев од пионира, већ го-

динама осваја трофеје на републичким и савезним такмичењима.

Титула државног првака у одбојци свечано је прослављена у нашој општини а тим поводом стигле су и бројне честитике. Дан послије тријумфа испред старог града приређен је културно-забавни програм у којем су представљени нови шампиони Југославије а на великом успјеху одбојкашима „Будванске ривијере“ честитали су том приликом и капитени црногорских клубова који су прваци Југославије - Горан Букановић, рукометни клуб „Ловћен-осигурање“,

Маја Булатовић, рукометни клуб „Будућност“, и Дејан Радоњић, кошаркашки клуб „Будућност“. За нове шампионе приређен је и пријем на Светом Стефану на коме су уз бројне политичке, привредне, културне и спортске раднике, присуствовали и председник Скупштине Републике Црне Горе Светозар Маровић и министар спорта у Влади РЦГ Славољуб Стијеповић.

А како је „Будванска ривијера“ стигла до шампионске титуле детаљније у овом и наредном броју на спортским странама нашег листа.

В.М.С.

У
ОВОМ
БРОЈУ

● КОНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПАРЛАМЕНТАРНИХ ИЗБОРА У ЦРНОЈ ГОРИ

(странице 4. и 5)

● НЕЗВАНИЧНО

Ђорђе ПРИБИЛОВИЋ: СТАРЕ НАВИКЕ

(страница 3)

● ДАНИ БУДВЕ У ПРАГУ

(страница 2)

● ЈУБИЛЕЈИ

ДЕСЕТ ГОДИНА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЖЕНА У БУДВИ

(страница 6)

ДАНИ БУДВЕ У ПРАГУ

ПАРТНЕРСКИ И ПОБРАТИМСКИ ОДНОСИ

Представници Министарства за регионални развој и туризам Чешке на конференцији за штампу у Прагу најавили одржавање сличне манифестације под називом „Дани Прага у Будви“ најједноставније у првој половини наредне године

На појмолу ново браћимство и успостављање партнерске сарадње са још једним чешким градом

На позив Друштва пријатеља Будве из Прага и Министарства за регионални развој и туризам Чешке, у Прагу је од 14. до 18. маја ове године боравила делегација општине Будва са председником Општине Ђорђе Прибиловићем на челу. Са прашком општином Праг 4 су раније успостављени партнерски и побратимски односи, а сада је у Прагу одржана туристичко-пропагандна манифестација под називом „Дани Будве у Прагу“ од 16. до 18. маја. У нашој делегацији, поред председника Општине Будве, били су још и Предраг Јелушић, секретар за привреду и финансије, Мира Радуновић, директор Туристичког центра у Будви, Катарица Кажанегра, шеф кабинета председника Скупштине општине Будва, Никола Вукићевић, директор Јавне установе „Музеји, галерија и библиотека“, Марко Прибиловић, потпредседник Друштва пријатеља Прага у Будви, Мило Радуновић, председник Пословног удружења туристичких агенција Будве, а у Прагу су тих дана службено боравили и генерални директор „Монтенегро-промета“ Вукашин Марковић и

директор средњошколског центра „Данило Киш“ Срђа Поповић, као и екипа Телевизије Будва. Прије нашег доласка одржане су двије заједничке конференције за штампу, које је организовало Министарство за регионални развој Чешке, а ја сам био гост чешке државне телевизије заједно са замјеником министра за регионални развој Чешке и првим човеком чешког туризма Сајдом, потпредседником општине Праг 4 др Јаном Хејмом и председником Друштва пријатеља Будве у Прагу, Павлом Тобишом, рекао је Ђорђе Прибиловић за „Приморске новине“.

Шеснаестог маја је почела манифестација под називом „Дани Будве у Прагу“ на којој је учествовао наш фолклорни ансамбл Кањош из Будве, женска вокално-инструментална група Хармонија и музичка група Сирано.

Тог дана прошли смо централним улицама Прага и дијелили туристичко-пропагандне материјале на чешком језику и то на централном Староградском тргу и чувеном Карловом мосту. Увече је у хотелу

„Атлантис“ (гдје се налази сједиште Друштва пријатеља Будве и гдје је боравила наша делегација) у организацији Друштва пријатеља Будве у Прагу одржано вече Будве којем је присуствовао министар за регионални развој Чешке инжењер Петр Лахнит, један број посланика у чешком парламенту и још око 200 званица и гостију. Дан касније били смо гости на-

туристичко-пропагандни материјал и увече имали вече Будве у њиховој Градској вијећници. У Прагу је 18. маја свечано отворена изложба фотографија Будве под називом „Будва кроз 20. вијек“ у просторијама Културног центра Прага 4. Ову изложбу је свечано отворио потпредседник општине Праг 4. Здењек Ховорка. Рецимо и то да је градоначелник Прага 4

У МАЈСКОМ БРОЈУ ЧЕШКОГ ТУРИСТИЧКОГ МЈЕСЕЧНИКА „ЦЕСТОВАТЕЉ“

СВЕТИ СТЕФАН НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ

У новом броју чешког туристичког мјесечника „Цестоватељ“ представљена је туристичка понуда Црне Горе. На насловној страни овог часописа за туризам налази се фотографија Светог Стефана, а на унутрашњим странама објављено је још 10 фотографија наше прелијепе обале на 10 страна.

Судећи по свим најавама Чеси ће бити туристички хит ове сезоне на Црногорском приморју. Први чешки туристи стижу ових дана у Будву, а из Чешке је ове године најављен долазак најмање око пет хиљада чешких туриста што је двоструко више туриста из Чешке него лани.

Ц.

ше побратимске општине Праг 4 гдје смо такође грађанима тог дијела милионског Прага дијелили

крајем прошле године разријешен дужности и да се сада очекује избор новог првог човека Прага 4-обавијестио нас је Ђорђе Прибиловић.

Будванска делегација присуствовала је у Прагу 15. маја великој манифестацији под називом „Дани пријатељства Француске и Чешке“ и тог дана у Прагу је рођено још једно, надамо се, рекао је Прибиловић, пријатељство и побратимство нашег града са чешким Валашким Мозирцем, подручјем од око 600.000 становника, на граници Пољске и Чешке. Интересантно је да су они превалили дуг и напоран пут до Прага и хотела „Атлантис“, само да би Будване позвали да им дођу ускоро у госте. То ћемо и урадити првом сљедећом приликом каже Прибиловић-најједноставније већ на јесен ове године или у фебруару 2002, када се у Прагу традиционално одржавају туристички сајмови и берзе. Валашки Мозирци су уз Праг други град и крај у Чешкој у којој је ове године формирано Друштво пријатеља Будве, а о томе нас је лично обавијестио градоначелник тог града Бохдан Микушек, каже градоначелник Будве.

С друге стране, у Будви ће, како су на конференцији за штампу најавили представници Министарства за регионални развој Чешке, бити одржана слична манифестација под називом „Дани Прага у Будви“ најједноставније у наредној години.

Д. ЦВИЈОВИЋ

У БУДВИ СВЕЧАНО ОБИЉЕЖЕН 9. МАЈ - ДАН ЕВРОПЕ

ЕВРОПА ЈЕ НАШ ДОМ

На свечаној академији говорили црногорски министар иностраних послова Бранко Луковац, амбасадор Краљевине Шведске предсједavajuћи Европске Уније у Београду Михаел Сахлин и предсједник Општине Будва Ђорђе Прибиловић

Поводом 9. маја - Дана Европе у Будви је одржана свечана академија под називом „За Европу“. Говорили су, поред осталих, Његова Екселенција Амбасадор Краљевине Шведске у Београду Михаел Сахлин, црногорски министар иностраних послова Бранко Луковац, као и домаћин свечаности предсједник Општине Будва Ђорђе Прибиловић.

Град Будва и иницијатори данашње свечаности заслужују сва признања јер су пружили добру прилику да се на симболичан, прикладан начин обиљежи овај дан-један од важних датума у развоју модерне Европе, истакао је на почетку шеф црногорске дипломатије Бранко Луковац, рекавши да осјећа особито задовољство што може да се овим поводом обрати у име државних органа Републике Црне Горе.

Идеја европске интеграције или уједињене Европе на почетку овог вијека и миленијума доима се далеко привлачним и реалнијом него је била прије само неку годину. Свакако, много ближег остварењу него су то њени први визионари и утемељивачи могли да претпоставе у сутону Другог свјетског рата или усред хладноратовских заоштрених ситуација. Отуда толика одлучност и снага одређења да се чим прије буде дио заједничког европског дома, нагласио је, између осталог, шеф црногорске дипломатије. Наше је очекивање да ће тај дом бити једнако простран за све европске земље, велике као и мале, да ће узвишена начела на којима је изграђен конзистентно и подједнако бити поштована према свим државама и народима. Ми у Црној Гори са повјерењем ишчекујемо услове и вријеме да будемо дио такве Европе.

Црна Гора, као и друге земље Југоисточне Европе биће, без сумње, тек при крају ове деценије интегрисана у европску заједницу народа, иако свака понаособ-рекао је наш министар иностраних послова, изражавајући

жељу и наду да Црна Гора чим прије слави, како је рекао, као држава кандидат и члан уједињене Европе.

Три приоритета, три „Е“ Европе и Европске Уније су: повећање и проширење чланства, запошљавање и животна средина-нагласио је, поред осталог, Амбасадор Краљевине Шведске у Београду Михаел Сахлин. С друге стране води се унутар Уније, рекао је он - велика дискусија о институционалним реформама у постојећим земљама и државама чланицама.

Загребачка конференција је заузела јасан став да ће у блиској будућности чланице Европске Уније постати све земље и државе са Балкана. Први кандидат остаје - Македонија, прије Хрватске и осталих балканских земаља. Све земље у региону треба ускоро да почну преговоре који ће довести до укључења у Европску унију, али и да раде и доприносе јачању регионалне сарадње.

Европска унија је најмирољубивији глобални покрет послје неколико вјекова у Европи. Мир и стабилност могу да се заснивају само на тржишним економским условима-закључио је, између осталог, Амбасадор Шведске у Београду Михаел Сахлин.

Европска идеја је и наша идеја и она је сваки дан све јача и снажнија на овим нашим просторима ријечи су Ђорђе Прибиловића. Европа и наше чланство у тој уједињеној Европи и Европској унији најбоља су гаранција за мир, стабилност и просперитет. С друге стране, наши европски сусједи и наши европски партнери у развијеним европским земљама и државама неће и не смију допустити да дође до балканизације Европе и евентуално нових могућих ратних сукоба на овим и другим европским просторима са несagleдивим последицама по глобални свјетски мир и стабилност Европе-закључио је, поред осталог, предсједник Општине Будва.

Д. ЦВИЈОВИЋ

Са оснивачке скупштине Друштва пријатеља Прага у Будви

ДРУШТВО ПРИЈАТЕЉА ПРАГА У БУДВИ

У холу „Краљичина џажа“ у Милочеру, 27. априла одржана Оснивачка скупштина Друштва пријатеља Прага у Будви, два мјесеца након формирања Друштва пријатеља Будве у Прагу.

Поздрављајући присутне председник Општине Будва Ђорђе Прибиловић је изразио задовољство због оснивања Друштва и нагласио да у многим градовима и земљама Европе има све више пријатеља Будве. На тај начин, истакао је он, потврђује се отвореност Будве и госто-

љубивост њених грађана који сваког посетиоца и госта примају домаћински и са нескривеном љубављу.

Присутнима се обратио и господин Павел Тобиш, хотелијер и председник Друштва пријатеља Будве у Прагу и том приликом рекао да је Црна Гора његова друга домовина и да

рачуна да ће убрзо садашњи број од 180 чланова Друштва у Прагу премасти 2000.

За председника Друштва пријатеља Прага у Будви изабран је Велибор Золак, а за потпредседнике Вељко Кнежевић, Марко Прибиловић и Јени Бјелетић.

Р.

Актуелности

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА О ИНВЕСТИЦИЈАМА У ТУРИЗМУ

НОВИ ИСКОРАК У СВИЈЕТ

● Свечаном вечером коју је за њене учеснике на Светом Стефану приредио предсједник РЦГ Мило Ђукановић, завршена Међународна конференција о инвестирању у туризам, средином маја одржана у Херцег Новом

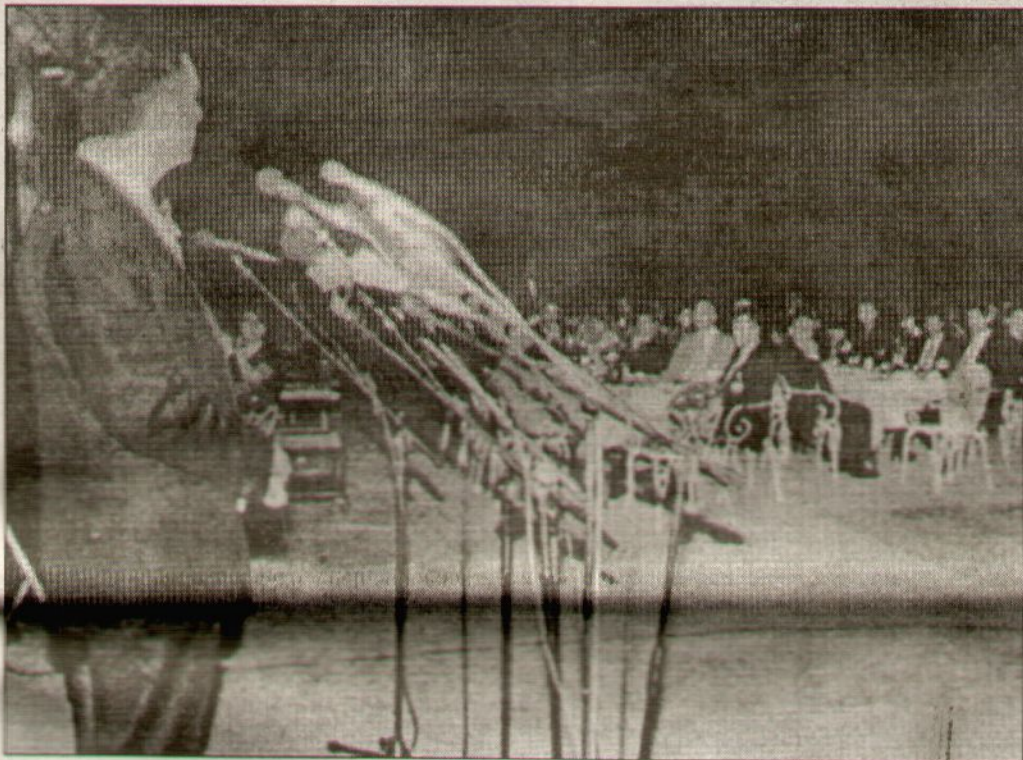
- Ова конференција представља вјесник једне нове епохе туризма, не само у Црној Гори, него и на Балкану - рекао је том приликом Ђукановић. - Јасно је да је политичка и безбједносна стабилност једног региона услов његовог туристичког развоја. Увјерен сам да сте се самим интересом да учествујете на овој Конференцији у Црној Гори, увјерили да Балкан улази у једну фазу зрелије политичке и безбједносне

жну експанзију црногорског туризма - нагласио је Ђукановић. - С обзиром да смо туризам идентификовали као стратешку грану нашег економског развоја, реализацији тог пројекта бићемо итекако посвећени у наредном периоду. Вјерујем да је ова Конференција дала солидан прилог реализацији тог циља.

На Конференцији је учествовало 150 потенцијалних улагача капитала из свијета: банкара, при-

ванредно лијепим локацијама, су прилично дотрајали, Црногорско приморје још увијек није ријешило питање снабдијевања водом, инфраструктура, гледано у цјелини, није сасвим добра...

Даније Ларкин из САД, Јохан Фридрих Енгел и његов земљак Роберт Когер, као и остали, сложили су се у томе да су туристичке шансе Црне Горе велике, да ће инострани капитал пристићи, али да домаћини итекако тре-

Нова епоха туризма: Предсједник Мило Ђукановић поздравља учеснике Конференције

стабилности.

Мило Ђукановић је потом казао да је увјерен да у Црној Гори неће бити повучен ни један потез чиме би се угрозила њена стабилност, као и стабилност односа са Србијом, којој је упућена платформа о савезу држава, али и да међународни субјективитет Црне Горе није циљ сам по себи, већ да је стратешки циљ демократска, економски развијена у Европу интегрисана Црна Гора.

- Процјена је међународних експерата да је у наредних 10 до 15 година могуће обезбиједити сна-

вредника, бизнисмена разних профила, нарочито оних из области туризма. Њима су домаћини понудили 36 атрактивних пројеката, међу којима су локације за нове хотеле и туристичка насеља, продаја постојећих хотела и њихова доградња, марине, жичаре и други објекти.

Учесници Конференције су оцијенили да је Црна Гора уистину чаробна земља која представља збир најразличитијих љепота на малом простору, дакле предодређена за туризам. Но, њени хотели и други угоститељски објекти, који су израђени на

ба да буду спремни на много бољу заштиту природних љепота, које се на више мјеста грубо девастирају, као и да сами учине напоре да се кадровски и на друге начине припреме за велики посао који слиједи. Јер, нагласили су они, развој туризма је овдје заустављен позних осамдесетих година и требаће подоста и времена и труда да се изгубљено поврати.

Конференција о инвестицијама у туризам коштала је 445.000 марака, а добар дио новца су обезбиједили спонзори.

С.Ш.Г.

ДОДИЈЕЉЕНЕ НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА НАЈУСПЈЕШНИЈИМА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ЗА 2000. ГОДИНУ

БУДВА ШАМПИОН ЛЈЕТЊЕГ
ТУРИЗМА

● У склопу овогодишње јубиларне 10. Међународне туристичке берзе и сајма у Будви свечано додијељене овогодишње награде и признања најуспјешнијима у туризму и угоститељству за 2000. годину ● Награду традиционално већ годинама додијељује Савезни центар за развој туризма и угоститељства - Сајен Интернационал у оквиру и по одредбама правилника о организацији и спровођењу Савезне туристичке акције „Бирајмо најуспјешније у туризму и угоститељству СРЈ и РС”.

Међу овогодишњим добитницима Златне повеље и пригодне статуе „Златно туристичко срце за 2000. годину” налази се, поред осталих, Будва као шампион лјетњег туризма и Вуксан Вуко Митровић, чувени култар и врсни угоститељ са Светог Стефана који недавно отворио и приватни „Гастро Клуб

у Црној Гори. Најуспјешнија туристичка агенција за 2000. годину је „Интурс” из Подгорице, а најуспјешнији угоститељски објекат у категорији хотела - хотел „Црна Гора” у Подгорици.

Специјална награда за животно дјело у туризму и угоститељству додијељена је туристичком дојаву са ових наших

простора Блажу Петрановићу, директору хотелско-туристичког предузећа „Приморје” из Тивта, док је за најуспјешнију пословну жену у туризму Савезне Републике Југославије и Републике Српске изабрана мр Марија Кнежевић из Бањалуке.

Д. ЦВИЛОВИЋ

СТАРЕ НАВИКЕ

Никад се више није говорило, никад се више није писало и никад толико људи није било укључено у расправу о држави, а да је мање суштинских ствари речено него пред последње парламентарне изборе у Црној Гори. Велики број питања је покренут, много аргумената употребљено скоро из свих области живота: из историје, из умјетности, из етике, етнологије, историје цркве, економије, права, хералдике и многих других дисциплина а све то око имена државе. О свему смо расправљали и писали, само не о томе у каквој ћемо држави да живимо. Овдје су помињана само начелна одређења у смислу демократске, грађанске, европске оријентације наше државе и ту, у општим оцјенама, нема великих разлика.

Што ће нам прича и што потрошисмо толико жучи и времена у расправи о религији и устројству православне цркве, ако нећемо да правимо теолошку државу?

Зашто потегосмо најјаче аргументе о настанку и формирању нација и заронисмо у дубине прошлости све до средњовјековне Дукље, ако нећемо да стварамо националну државу?

Чему усталасмо народ око династија и владарских кућа, ако нико озбиљан не тражи монархију?

Из ког разлога се запутисмо поново у давно завршене бојеве и ратове, ако је ова земаљска држава потребна живима, а не мртвима?

Коме служи полемика о ресурсима и природним богатствима, ако они сами по себи нијесу никакво богатство, већ им вриједност даје човјек?

Било би још много питања и упитних ријечи: како, чему и зашто, да овај народ не чека одговоре. Одговори се морају дати зато што државу чине људи и нема на свијету ниједне територије на којој нико не живи, макар да су на њој пронађене и ископине са људским костима и темељи не знам каквих градова, а да се сама по себи државом назива. Људи су субјекти због којих се државе стварају и разграђују, они су носиоци суверенитета сваке државе, па чак и монархије, јер је и монарх човјек. Држава је људска творевина, а не сила изнад и изван њих од које они треба да се плаше, да пред њом пузе и да јој се моле. Ако је таква, онда није њихова, а свака коју сами изаберу је њихова јер су је они створили. Она мора бити на корист свих оних који у њој живе и није вјечна већ се мијења зависно од промене њихових интереса.

Толико о томе о чему су сви писали и расправљали, а сад би био ред да кажемо нешто више о стварима око којих су се сви само начелно одређивали.

Одређење о европској Црној Гори или о Југославији укљученој у европске интеграције није у основи питање развоја демократије, већ прије свега усмјерење спољне политике. Ту нијесмо ни имали никада великог избора, у игри су најчешће биле само три опције: панславизам, европска идеја и наутралност. Везивањем за словенске земље, прије свега за Русију као мајку свих Словена, је идеја XIX вијека и своје врхунске домете је дала у вријеме распада Аустро-угарске монархије и Турске империје, тако да је она од тог периода политичка опција у слабљењу, а данас потпуно неактуелна и превазиђена. Идеја неутралности у спољној политици је у Југославији иживљена у периоду хладног рата и блоковских подјела у Европи. У вријеме непостојања политичких и војних

блокова и владања само једне велике силе цијелим свијетом, и ова политичка опција је изгубила на значају и актуелности бар у Европи. Европска идеја интеграције је савремена идеја позитивног тренда кретања, нарочито код земаља у транзицији, као што је наша земља.

О изградњи грађанског друштва као темеља савремене демократије, нико није много говорио, а чини ми се да су то у ствари најбитнија питања наше будућности и државе, ма како се она звала. Оно што нам је познато из јавних наступа наших политичара као мултиетничко и мултиконфесионално друштво је уствари више констатација и прихватање датости у нашој држави, гдје живе припадници више народа и религија, него размишљање о грађанском друштву. За грађанску државу и демократско друштво вишепартијски политички систем је неопходан, али не и довољан услов. Поред овог услова неопходна су још барем три политичка сегмента:

1. Унутар-партијска демократија, што значи да се морамо ослободити демократског централизма и партијске „дисциплине”, јер без тога нема говора о слободи мишљења унутар партија. Као крајњу последицу недемократизованих партија имамо недемократске државе, јер онај ко није успио себе да демократизује, не може демократизовати државу. У грађанским друштвима са демократизованим партијама, посланик или одборник је одговоран за свој рад грађанима, а не партији.

2. Други услов је давање простора за развој грађанској иницијативи, што претпоставља спуштање власти до најнижих нивоа, што ближе грађанима, и омогућавање утицаја грађанских неополитичких удружења на доношење политичких одлука. Уколико тога немамо, онда грађанин који није члан ниједне партије, не представља ништа у таквој заједници или у најбољем случају он је за политичке партије интересант само као бирач, сваке четврте године.

3. Све претходно речено подразумева нову подјелу надлежности између различитих облика и нивоа власти, и нови начин избора гдје би грађани непосредно бирали своје представнике у органима власти. Ако стварно желимо да имамо грађанску државу, онда би морали да урадимо Пројекат ослобађања грађанског друштва.

Логично питање које нам се поставља је: ако немамо грађанску државу и развијену демократију, што сада уствари имамо. На читавом Балкану сада имамо партијску државу и партиократију као облик владавине. У таквој држави, држава се ставља у службу партије, умјесто обрнуто, партије се претварају у трговачка или ортачка друштва, црква и грађанска удружења се баве политиком у недостатку грађанских слобода (компензацијски модел) и сл. У таквој држави имамо недемократизоване партије или како се прецизније зову клиентелистичке партије у којима су само заступљени интереси лидера и оних који финансирају партије. Партијска хијерархија се ствара по неспособности и послушности. Поред свих ратова и ослобађања изгледа да смо још увијек робови старих навика и старих господара: незнања, заосталости, емоција и сукоба, зато ће наш пут у Европу бити дуг и тежак.

Ђорђе ПРИБИЛОВИЋ

Актуелности

КОНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПАРЛАМЕНТАРНИХ ИЗБОРА У ЦРНОЈ ГОРИ

НАЈВИШЕ ГЛАСОВА - „ПОБЈЕДА ЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ“

● Изборна листа „Побједа је Црне Горе“ добила 153.946, а „Заједно за Југославију“ 148.513 гласова ● На изборима гласало 366.152 (81,79 одсто) од 447.673 бирача уписаних у бирачки списак ● У новом републичком парламенту биће 36 посланика са листе „Побједа је Црне Горе“, 33 са листе „Заједно за Југославију“, шест из Либералног савеза и по један посланик из Демократског савеза у Црној Гори и Демократске уније Албанаца

Републичка изборна комисија саопштила је 5. маја коначне резултате избора за посланике у Скупштини Републике Црне Горе који су одржани 22. априла. Избори су обављени у Републици као јединственој изборној јединици с тим што је пет од укупно 77 посланика бирано по посебној одлуци Скупштине РЦГ (одређена бирачка мјеста у општинама Подгорица, Улцињ, Бар, Плав и Рожаје).

На основу извјештаја свих општинских изборних комисија Републичка изборна комисија је утврдила коначне резултате и констатовала да је на бирачким мјестима у Републици гласало 355.014 бирача, а ван бирачких мјеста, односно путем писма, гласало је 11.138 бирача. Укупно је

гласало 366.152 од 447.673 бирача уписаних у бирачки списак, односно 81,79 одсто. Од 366.152 употребљена гласачка листића важећих је било 363.404, а неважећих 2.748 листића.

Највише гласова добила је изборна листа „Побједа је Црне Горе - демократска коалиција Мило Ђукановић“ 153.946, затим коалиција „Заједно за Југославију“ 148.513 и „Либерални савез Црне Горе - Либерали него што!“ 28.746 гласова. Осим са ових изборних листа у новом републичком парламенту биће и посланици Демократске уније Албанаца и Демократског савеза у Црној Гори - Мехмед Бардхи. Према Закону о избору одборника и посланика у петом вишестраначком саставу републичке скупштине биће 77 посла-

ника и то: 36 са изборне листе „Побједа је Црне Горе - демократска коалиција Мило Ђукановић“, 33 са листе „Заједно за Југославију“, 6 са листе „Либерални савез - Либерали него што!“ и по један посланик са листа Демократска унија Албанаца и Демократски савез у Црној Гори - Мехмед Бардхи. Пет од 77 посланика бирано су по посебној одлуци Скупштине Републике Црне Горе на одређеним бирачким мјестима у Подгорици, Улцињу, Бару, Плаву и Рожајама где су Албанци већинско становништво. На тим бирачким мјестима коалиција „Побједа је Црне Горе“ освојила је три посланичка мандата, а Демократска унија Албанаца и демократски савез у Црној Гори по један посланички мандат.

РЕЗУЛТАТИ ПАРЛАМЕНТАРНИХ ИЗБОРА 22. АПРИЛА 2001.

Број и назив изборне листе	Без посебних бирачких мјеста	На посебним бирачким мјестима	Укупно
1. Либерални савез Црне Горе - Либерали него што!	27.594	1.152	28.746
2. Српска радикална странка др Војислав Шешељ	4.214	61	4.275
3. »ЛДП - Глас за Црну Гору«	321	33	354
4. Осман Реџа - Партија демократског просперитета	49	1.523	1.572
5. Демократски савез у Црној Гори - Мехмед Бардхи	302	3.268	3.570
6. Бошњачко - муслиманска демократска коалиција	3.934	112	4.046
7. Странка заштите штедних улога и социјалне сигурности	198	1	199
8. »Заједно за Југославију«	146.998	1.515	148.513
9. Др Новак Килибарда Народна слога Црне Горе	254	14	268
10. Демократска унија Албанаца	300	3.932	4.232
11. Југословенска левица	173	17	190
12. Странка девизних штедиша	604	35	639
13. »Побједа је Црне Горе - демократска коалиција Мило Ђукановић	146.829	7.117	153.946
14. Комунистичке и радн. партије - за Југославију и власт радничке класе	1.608	32	1.640
15. Странка природног закона	505	7	512
16. Народна социјалистичка странка Црне Горе - Момир Булатовић	10.470	232	10.702

Напомена: На посебним бирачким мјестима у општинама Подгорица, Улцињ, Бар, Плав и Рожаје изабрано је пет посланика, а на осталим бирачким мјестима у Републици 72 посланика

ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ У ЦРНОЈ ГОРИ 1990 - 2001.

	09. XII 1990.	20. XII 1992.	03. XI 1996.	31. V 1998.	22. IV 2001.
Број изборних листа	9	19	20	17	16
Уписано бирача	402.905	429.047	448.502	457.633	447.673
Гласало	293.883	286.839	300.818	347.985	366.152
Проценат	72,94	66,85	67,07	76,04	81,79
Важећи листићи	282.525	280.176	293.077	343.350	363.404
Неважећи листићи	11.358	6.663	7.741	4.635	2.748

ПОСЛАНИЦИ У НОВОМ САЗИВУ РЕПУБЛИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

У новом сазиву републичког парламента од 77 посланика биће 36 са изборне листе „Побједа је Црне Горе - демократска коалиција Мило Ђукановић“, 33 са листе „Заједно за Југославију“, шест са листе „Либерални савез Црне Горе - Либерали него што!“ и по један посланик са листа Демократска унија Албанаца и Демократски савез у Црној Гори - Мехмед Бардхи.

Посланици са изборне листе „Побједа је Црне Горе“ су: Светозар Маровић, Филип Вујановић, Миодраг Вуковић, Драган Ђуровић, Жељко Штурановић, Милутин Симоновић, Александар Ђуришић, Љиљана Петровић, Асим Диздаревић, Миодраг Радунковић, Миомир Мугоша, Станко Злоковић, Мирослав Иванишевић, Љубица Џаковић, Предраг Иванишевић, Иван Калезић, Жељко Аврамовић, Хајран Калач, Горан Ђукановић, Игор Лукшић, Александар Журић, Вук Минић, Нада Дробњак, Бранко Ђосовић, Мирослав Ђуровић, Луиј Љубо Шкреља, Оливера Франковић, Рајко Ковачевић, Предраг Бошковић, Предраг Ненезић (Демократска партија социјалиста), Жарко

Ракчевић, Рифат Растодер, Ранко Кривокапић, Миодраг Илићковић, Милица Вуксановић и Ервин Спахић (Социјал-демократска партија).

Са изборне листе „Заједно за Југославију“ посланици су: Предраг Булатовић, Зоран Жижич, Срђа Божовић, Момчило Вучетић, Божидар Миловић, Вуксан Симоновић, Радивоје Рашовић, Драган Копривица, Маринко Рмуш, Зоран Бошковић, Раденко Бошковић, Петар Самарџић, Драгиша Дожић, Шћепан Драговић, Вујдин Ђуричанин, Бранко Бујић, Миљан Лаушевић, Радоје Радловић, Предраг Анђелић (Социјалистичка народна партија), Драган Шоћ, Предраг Дреџун, Предраг Поповић, Саво Ђурђевић, Саво Марковић, Павле Чукић, Будимир Дубак, Војин Лазаревић, Лола Никчевић, Миленко Шарац, Дејан Вучићевић (Народна странка), Новак Радловић, Андрија Мандић и Горан Даниловић (Српска народна странка).

Либерални савез ће у новом парламенту представљати: Миодраг Живковић, Славко Петровић, Мирослав Вицковић, Весна Петровић, Дејан Вучинић и Мирјана Вуја-

новић, Демократску унију Албанаца Ферхат Диноша, а Демократски савез Мехмед Бардхи.

САСТАВ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ ПОСЛИЈЕ ИЗБОРА 1990, 1992, 1996, 1998. И 2001. ГОДИНЕ

	Број посланика				
	1990.	1992.	1996.	1998.	2001.
Савез комуниста Црне Горе	83	-	-	-	-
Савез реформских снага Југославије за Црну Гору	17	-	-	-	-
Народна странка	13	14	-	-	-
Демократска коалиција	12	-	-	-	-
Демократска партија социјалиста	-	46	45	-	-
Либерални савез	-	13	-	5	6
Српска радикална странка	-	8	-	-	-
Социјалдемократска партија реформиста	-	4	-	-	-
Народна слога	-	-	19	-	-
Странка демократске акције	-	-	3	-	-
Демократски савез у Црној Гори	-	-	2	1	1
Демократска унија Албанаца	-	-	2	1	1
Да живимо боље	-	-	-	42	-
Социјалистичка народна партија	-	-	-	29	-
Побједа је Црне Горе	-	-	-	-	36
Заједно за Југославију	-	-	-	-	33

Актуелности

ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ У ПРОЦЕНТИМА

НАЈ-НАЈ...

На протеклим парламентарним изборима у Црној Гори највише гласова добиле су изборне листе „Побједа је Црне Горе - демократска коалиција Мило Ђукановић“, коалиција „Заједно за Југославију“ и „Либерални савез Црне Горе - Либерали него што!“ али је њихов резултат и редослед по општинама био сасвим другачији и није се свуда поклапао са укупним.

Коалиција „Побједа је Црне Горе“ добила је 42,04% гласова у односу на број важећих гласачких листића (153.946 од 363.404), а по општинама тај проценат се кретао од 24,55% до 72,61%.

Према добијеним гласовима у односу на број важећих гласачких листића коалиција „Побједа је Црне Горе“ релативно најбоље је прошла у Рожајама (72,61%), Бијелом Пољу (51,86%) и Плаву (50,15), а најслабије у Плужинама (24,55%), Андријевици (25,30%) и Улцињу (30,74%). Најближе укупном проценту (42,04%) коалиција „Побједа је Црне Горе“ добила је у Бару (42,07%), Подгорици (42,41%) и Мојковцу (42,61%).

Коалиција „Заједно за Југославију“ добила је 40,56% гласова у односу на број важећих гласачких листића (148.513 од 363.404) али је проценат по општинама био веома различит - од 5,18% до 68,81%. Изборна листа „Заједно за Југославију“ релативно највише гласова добила је у Андријевици (68,81%), Плужинама (67,92%) и Пљевљима (60,61%), а најмање у Рожајама (5,18%), Цетињу (10,71%) и Улцињу (11,01%). Резултате најближе укупном проценту (40,56%) коалиција „Заједно за Југославију“ остварила је у Даниловграду (40,56%), Котору (40,66%) и Тивту (41,09%).

Изборна листа „Либерални савез Црне Горе - Либерали него што!“ добила је 7,91% гласова у односу на број важећих листића (28.746 од 363.404) са изразито великим распоном по општинама - од 0,24% до 46,36%. Релативно највише гласова Либерални савез је добио на Цетињу (46,36%), у Котору (17,67%) и Бару (13,79%), а најмање у Андријевици (0,24%), Шавнику (0,83%) и Пљевљима (0,99%). Најближе укупном проценту (7,91%), Либерални савез освојио је у Никшићу (8,39%), Херцег-Новом (7,05%) и у Подгорици (8,82%).

Најближе резултате републичким ове три изборне листе оствариле су у Подгорици, Никшићу, Тивту, Бару и Будви.

У нашој општини резултат је био другачији (изборне листе „Заједно за Југославију“ и „Либерални савез Црне Горе - Либерали него што!“ добили су више, а „Побједа је Црне Горе - демократска коалиција Мило Ђукановић“ релативно

мање гласова него у Црној Гори), али је распон процената добијених у односу на број важећих гласачких листића био мањи него у Републици.

Коалиција „Побједа је Црне Горе“ добила је 3.531 глас (39,52% у односу на 8.934 важећа гласачка листића) - по бирачким мјестима највише 55,36% а најмање 28,57%. Ова коалиција релативно највише гласова добила је на бирачком мјесту у Бујарици (55,36%), у основној школи у Петровцу (43,55%) и у хотелу „Могрен“ (42,03%). Релативно најслабије резултате коалиција „Побједа је Црне Горе“ у нашој општини остварила је на бирачким мјестима у Бечићима, хотел „Монтенегро“, М-Ш, (28,57%), у средњој школи „Данило Киш“ (32,96%) и Бечићима, хотел „Монтенегро А“, А-ЈБ, (34,77%). Најближи посјечном проценту (39,52%) остварени су резултати на бирачким мјестима у „Елмосу“, А-Б, (39,66%), Скупштини општине, А-Ј, (39,70) и на стадиону „Могрена“, Е-М (39,27%).

Коалиција „Заједно за Југославију“ добила је 4.128 гласова (46,20% у односу на 8.934 важећа гласачка листића), односно највише 58,13% и најмање 35,71% по бирачким мјестима. Релативно најбоље резултате ова коалиција постигла је на два бирачка мјеста у Бечићима (М-Ш 58,13% и А-ЈБ 52,25%) и у Светом Стефану (52,25%) а најслабије у Бујарици (35,71%), хотелу „Могрен“ (38,77%) и на стадиону ФК „Могрен“, Е-М, (41,46%). Просјечном проценту (46,20%) најближи су остварени резултати на бирачким мјестима у Скупштини општине (46,52%), у друштвеном domu Брежине у Петровцу (45,81%) и у Заводу за изградњу „Будва“ (45,69%).

Либерални савез Црне Горе је у нашој општини освојио 866 гласова (9,69% од 8.934 важећа гласачка листића), односно од 2,61% до 15,58% по бирачким мјестима. Релативно највише гласова либерали су добили на бирачким мјестима у хотелу „Могрен“ (15,58%), у средњој школи „Данило Киш“ (14,35%) и у „Елмосу“, (11,73%), а најмање у Петровцу, Брежине, (2,61%), на Брајићима (2,86%) и на Јазу (3,49%). Најближе резултате посјечном у нашој општини (9,69%) либерали су остварили на бирачким мјестима у Бечићима, хотел „Монтенегро А“ (9,64%), у туристичком насељу „Словенска плажа“ и хотелу „Монтенегро“ у Бечићима (по 9,60%).

Најближи резултат оном постигнутом на подручју општине остварен је на бирачким мјестима у Скупштини општине Будва, „Монтенегропромету“, Дубовици, и у туристичком насељу „Словенска плажа“.

Припремио: В. М. СТАНИШИЋ

ДЕСЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ МИЛОСАВА ЛАЛИЋА

НА ЗБОРИШТУ
ВРЛИНА

Преданом књига „Нашом земљом и временом“, на већ пожутјелој другој страници, калиграфски исписана посвета „драгим пријатељима и „земљацима“... Сјећање ме обавија лаганом тугом: био је крај маја, топао и мириса пунији него овај, када је сасвим изненада, без најаве и поруке на своју звијезду кренуо Милосав Лалић. Прије тачно десет година.

И пред очима ми слика: повијен од скромности високи Милосав ме дочекује раширених руку (тако је чинио и када бих током дана два пута свратио) на столу отворено налив перо на које стављам своје рукописе... Цица прво доноси нес-кафу, уз њу ред обавезног разговора о здрављу и породици, а онда почиње редиговање. Да ми буде јасније зашто текст треба да почне пасусом који сам смјестио негде по средини, зашто је ова ријеч сувишна, зашто се брише реченица гдје се понављам... И тако, некад и сатима. Зависи од количине текста. Првих година багштован редакције „Приморских новина“ плјевео је знатно више, касније му и нисам дозвољавао већи посао. Учио сам, чини ми се, марљиво, што је он знао да ми одмах каже. Али и да брзо уочи када сам се ослонио на рутину, одрадио нешто без нарочите воље, што ми никако није дозвољавао. Макар по други пут сиједоа за машину.

Чинио је то, свакодневно, Милосав Лалић и са другима. Према сваком рукопису исти однос: у новине је ишло све „умивно“ и привилегију нису имали ни солидни писци: да се не зашара оловком тамо гдје је требало. Само прави рукопис је имао ту „част“ да у оловни слог креће без интервенције. Признајем, било је то рјетко.

Непоновљиви посленик уклете професије, који је тријебио не само коров него и чистије травке из новинског текста, рођен је близу Лима (уосталом црногорском поезијом тече Лим рекао је сјајни Бањо Шарановић), у Трпци 1919. године. Учио је гимназију у више мјеста ондашње Југославије, пред рат започео студије медицине, да би у Другој пролетерској постао новинар уређујући листове „Рањени пролетер“ и „Без предах“. Неки мјесец прије него што ће бити ослобођена Југославија, приредио је за штампу монографију ове славне јединице. Убрзо стиже у „Побједу“ гдје је био сарадник, репортер и уредник, дописник је „Борбе“ и „Политике“ из Црне Горе, затим стиже у приштинско „Јединство“ гдје редигује текстове и директно учествује у стварању генерације сјајних новинара који ће касније прећи у многе познате југословенске редакције. Сарађује у многим листовима од Триглава до Бевђелије, да би наставио посао у „Ловћен филму“ и „Зета филму“ у Будви, гдје се бавио филмском пропагандом. И онда ско-

ро двије деценије обликује „Приморске новине“, за које се и тада (срећом и сада) говорило да су најписменије у Црној Гори.

Милосав Лалић је, што рече академик Чедо Вуковић у предговору његове књиге, који га је познавао још из гимназијских дана, и као ђака и касније као врсног редактора и уредника, али и као писца крајска трајна преданост класичним обрасцима: од

мудрости до моралних узвисина, до сажетог јасног израза. Као писац он се окретао мотивима и ликовима који зраче позитивном суштином и поруком. Биљежио је, како каже Вуковић, примјере чојства, јунаштва и стваралаштва - збориште врлина, битних за човека, нашег тла и наших времена.

Увијек је Милосав Лалић имао више времена за друге, него за себе. А зар Сенека није рекао: „живи за другог, ако хоћеш да живиш за себе“.

Милосав је био шкрт на ријечима. Нарочито кад се обраћао саговорнику. Али је зато био веома пажљив слушаљак. Управо и због сјећања на ту његову особину, и из страха да не падне у патетику, што се догађа у оваквим приликама, подсјетићу читаоце како је писао Милосав Лалић, У причи „Брајићи“, говорећи о чувеној јулској бици у овом селу надомак Будве, његов саговорник, потпомогнут обилато ауторовом руком, овако размишља:

... И док сам гледао како догоријевају наше куће, не знам зашто, почео сам да се питам: зар им није доста њихове земље и коме то треба да пржи и пршти сиротињу? Шта је то нама и њима остало неподјиљено? Па ми паде на ум борба орлова - иако поређење није било најсрећније, јер фашисти су били лешинари - високо горе, небу под облаке, черупају се на живот и смрт два орла - шта они дијеле међу собом и зар им, једном и другом, није доста пространства небескога?

... Застиди се своје слабости: не треба сатирали цвијеће, већ животима и крвљу бранити сваку стопу земље. Тако као што су касније, све до краја рата, чинили наши другови, чија су имена изливена у бронзи споменика подигнутог у њихов спомен и славу. Најзад, ништа ми не дијелимо као орлови у небеском пространству, ми само бранимо овај камен који је нама скупљи него да је од злата“.

Саво ГРЕГОВИЋ

КОМЕНТАР

А ШТО ЋЕ НАМ,
ОНИ...

Овогодишња туристичка берза у Бањалуци, протекла је без црногорске понуде. Објашњење из Туристичке организације Црне Горе је било сасвим крајко: за поштовање штићанга и њих оних који су требали да домаћинима кажу шта је Црногорско приморје, прије свега нуди гостима за ово лјето, није било пара. Уз то је речено да је неизвјестан настиј и у Београду, тј. агенцијама с подручја Србије треба, иако, показати шта је јужна јадранска обала домаћим туристима током главне сезоне, као и присуство на још неким сајмовима и берзама у земљама средње и источне Европе.

Вјерујемо у поштиност да је, ионако шанка, касе ове организације празна и да је то заиста био разлог неодолаке у Бања Луку и да може бити кочица за још неке настије, првенствено у нашој земљи, а онда и у свијету. Но, притом немо постојећим читаоце да су представници ТО Црне Горе, заједно с колегама из Министарства туризма у оквиру црногорске владе, још зимус увелико путовали нарочито по земљама западне Европе, представљајући оно што лјетос нуде хоћели и друти уостануће објекти на обали од Италије до Улциња, као и они у унутрашњости ове републике. И да одмах кажемо: то је било пошребно. Годинама већ нема сјетанаца ни у предсезони ни током јула и августа, односно не у броју који би задовољио домаћине. Разлози су познати и чињеница је да ће госте треба враћати. И ланцима је, међутим, јасно да је то сјор и дућ процес и да ће још госте времена проићећи док масовније на наше море похрле Немци, Енглези, Скандинавци и друти.

Министар туризма у црногорској влади се недавно похвалио да ће лјетос на наш дио Јадрана стићи око 100.000 страних туриста, углавном из Русије, Чешке, Словачке и мањи број из земаља развијене Европе. Дуло више, дакле, него лани, али премола за огромне капацитете на Црногорском приморју.

Наши уписак да су обије туристичке организације слабо калкулисале. И с новцем који су имали за ове сврхе и с путовањима. Гости из Републике Српске су у прошле две године масовно стијали на наше плаже. Били су гости и у хоћелима и у приватним кућама. Извјесно је да ће доћи и ове сезоне. Била је, дакле, велика обавеза и Туристичке организације Црне Горе и Министарства туризма, свакако и хоћелијера, да присуствују бањалучкој туристичкој пијаци, да своју понуду кроз контакте на лицу мјеста, нове пословне пријатеље, а преко њих и нове госте.

Највише гоститију убједљиво - то добро знају и хоћелијери и приватни издаваоци соба - деценијама и прошле две године стијало је с подручја Србије. Чак и тешике и претешке 1999. убрзо након што је претило бомбардовање Југославије, на наш Јадран су почели да долазе туристи из Србије. Да би за своје паре, до којих су тешико долазили, провели који дан на мору заборављајући бар на крајко рамену земљу и душе. Те године у Црну Гору је стијало нешто више од 300.000 гостију, треба ли напомињати, у највећем проценту из Србије. И, треба ли уостануће пошављати штићанга да је обавезан дућ наших туристичких промотера, да се појаве у Београду и друтим мјестима Србије и да уз просјекте и друти материјал, поразговарају с тамошњим колегама, агенцијама туристичких фирми, бројним пословним пријатељима. Да их позову у госте и ово лјето и захвале за оне године, најтеже, када су туристи из ове републике стијавали сезоне.

Када већ ТО Црне Горе, нема средстава, зар није нормално да се затражи помоћ (и добије) од друтих у овој републици који имају мало више новца, или да се чак узму и кредити да би се посао уочи главне сезоне обавио ваљано? Мислимо да је то требало или, ако већ није касно, треба учинити да се што боље анимира домаћи гост. Поштошову и збој штоа што су се на туристе из Србије „намерачили“ и друти. Прије свих наших туристичких сусједи из Далмације, који добро памће сезоне прије распада СФРЈ када су гости из Србије ошављали лијеје паре у Макарској, Истрији и друтје. Знају, наиме, добро и туристички „шмеркери“ да ће се у Србији, Босни и Херцеговини и друтје ускоро боље живјејти и да ће народ с нешто пунијим цијевима, крећати на море. А то оној старој, ко прије дјевојци...

Да ли наши туристички посленици болују помало од амнезије, прољећних туристичких дејресија, да ли шу има, не дај боже, и помало полиитике (овдје је свакако не би смјело бити), аутору ових редака није познатио. Тек послиједице по наш туризам, а од њега се у поштиности живи на Будванској ривијери, па и око ње, моћу бити тешике.

П. С. Путовања (а и закупи штићангова) до Бањалучке и Београда су знатио нејитинија нешто она у развијене земље.

Саво ГРЕГОВИЋ

Актуелности

ПАВЕЛ ТОБИШКА, ПРЕДСЈЕДНИК ДРУШТВА ПРИЈАТЕЉА БУДВЕ У ПРАГУ

АМБАСАДОР БУДВЕ У
ПРАГУ ПУНИХ 25 ГОДИНА

● Друштво пријатеља Будве у Прагу обновљено крајем фебруара ове године, а постојало још између два свјетска рата ● Његов садашњи председник и наш сјајни пријатељ и поштовалац Будве и Црне Горе - за коју каже да је носи у срцу и да му је друга домовина и други дом - не може без Бечића и Будве већ 25 година ● Најмлађем сину Кристијану дао и црногорско име

- Почели смо од нуле зато што су већ отишли сви стари пријатељи и другови који су били у овом Друштву. Морали смо да нађемо нове чланове којих сада има 180. Већином су то млади људи и вјерујем да ће их бити све више и више. Ништа не смета да постанемо једно од највећих друштава у Чешкој. Вјерујем да ће наше Друштво да напредује и да нас идуће годину неће бити 200, него 2000. Још једанпут хоћу да вам захвалим свима који волите Чешку јер вјерујем у ваше пријатељство.

- Посјета Црној Гори сваке године и сваким даном све више расте. На несрећу, сваке године пред почетак сезоне појаве се проблеми који нијесу баш црногорски, а утичу на број туриста јер се десе у некој држави поред Црне Горе.

Био сам овдје у септембру прошле године, када је у Прагу био скуп Међународног монетарног фонда. Таква атмосфера мира, као што је била овдје, није била у Прагу неколико година. То је мој утисак и моје гледање ствари - каже наш гост и наш саговорник.

Искрено пријатељство
четврт вијека

Павелу се 16. априла 2001. године родио син Кристијан Милорад. Кристијан је чешко име, а Милорад црногорско, истиче наш чешки пријатељ. Кћерка је Ана Марија, а супруга Јана. Тобишка ће у јулу поново доћи са породицом (без малог сина и супруге) да остане читав јул.

Павел Тобишка има и свој Хотел „Атлантис“ у центру Прага, у којем се налази сједиште Друштва пријатеља Будве у Прагу. Хотел се првобитно звао „Енглески двор“ и изграђен је још у 18. вијеку.

Послије Другог свјетског рата у њему је једно вријеме била столарска радња, а под именом

ски факултет. Читавог живота ради у центру златног Прага по елитним чешким ресторанима

Нема само Црна Гора проблеме: Павел Тобишка

„Атлантис“ хотел је поново отворен 7. децембра 1989. године након темељне обнове и реконструкције. Хотел је отворен преко читаве године, просјечна попуњеност је 70 одсто. Одлично сарађује са туристичким агенцијама из Лондона, Париза и других европских градова и метропола којима ће се, сасвим сигурно, придружити и Будва и Црна Гора.

Павел је завршио двије средње школе и Економ-

као шеф, управник или директор, а већ седам година је на челу „Атлантиса“. Хотел „Атлантис“ има четири спрата и 112 лежаја (као Хотел „Морген“ у Будви). На том мјесту се налазио хотел још прије два вијека и прије појаве првог аутомобила, а до њега се тада долазило кочијама.

Црна Гора - моја друга
домовина

У Будви је Павел Тобишка први пут дошао при-

је 25 година преко синдиката у чувено чешко одмаралиште „Праха“ у Бечићима. Тамо је тада био Миреј Хандличек, тадашњи директор тог одмаралишта, један од садашњих потпредседника Друштва пријатеља Будве у Прагу који је такође крајем априла био у Будви у саставу чешке делегације из Прага.

- Годишњама сам долазио сваке године у Бечиће и Црну Гору. Заволио сам ову земљу и њене људе толико да данас сваком могу да кажем да је Црна Гора моја друга домовина - наглашава председник Друштва пријатеља Будве у Прагу. Нијесам овдје уопште због пара и новца, него првенствено и због тога сам постао председник Друштва пријатеља Будве у Прагу и зато што ову земљу носим у срцу.

- Волим вашу музику и стално је слушам у колима, а на рецепцији мог хотела изложена је црногорска ношња, са калом.

Износећи своје утиске о Будви данас и Будви јуче, Павел Тобишка наглашава да је у Будви био одмах након и послије катастрофалног земљотреса 15. априла 1979. године. Будва више није само Стари град (који је веома лијепо и красан након обнове) и веома сам задовољан што се Будва изградила и проширила и што је поново стала на своје ноге. Уколико наставите овим темпом, послије само неколико година, биће прва међу градовима на Јадрану. То је мој утисак - закључио је, поред осталог, председник Друштва пријатеља Будве у Прагу наш освједочени пријатељ и поштовалац Будве и Црне Горе Павел Тобишка са којим смо се срдечно растали и заказали нови сусрет у јулу.

Драган ЦВИЈОВИЋ

ДАН ПОБЈЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ ОБИЉЕЖЕН
СКУПОМ БОРАЦА, ГРАЂАНА И ОМЛАДИНЕ НА
ЧОЈКОВОЈ ГЛАВИЦИНАДА У МЛАДОСТ
ОВЕ ЗЕМЉЕ

● Прије 56 година слободољубиво човјечанство извојевало побједу над фашизмом, али посљедњих година поново кружи баук фашизма - нови свјетски поредак ● Нада да ће наши млади нараштаји бити достојни поштомци својих јуначких предака који су попијели лучу слободе 1914. и 1941. године када су одлучно повели борбу против фашистичког окупатора и дали значајан допринос његовом коначном сломену

Поводом 56. годишњице побједе над фашизмом организације Савеза удружења бораца народноослободилачког рата Херцег-Новог, Котора, Тивта и Будве организовале су 9. маја на Чојковој главици у Марковићима пригодну прославу којој су присуствовали борци, грађани и омладина из ових и сусједних општина. Дан побједе над фашизмом прослављен је ове године и у знаку 60. годишњице устанка и почетка народноослободилачке борбе народа Југославије.

- У посљедње вријеме многи значајни датуми из наше антифашистичке борбе пролазе само као нерадни дани па се не треба чудити што нас по неко дијете, чак и средњошколац, сретне на улици и запита „Чико, зашто се данас не ради?“. То је заиста тужно и трагично и не служи на част ни једном васпитнообразовном фактору почев од породице, школе до друштва у цјелини - рекао је председник Општинског одбора СУБНОР-а Владимир Станишић подсјећајући да је прије 56 година слободољубиво човјечанство извојевало побједу над мрачним фашистичким силама, да су наши народи дали велики допринос тој побједи јер је Југославија послије Совјетског савеза и Пољске имала највише жртава. - Но, нажалост, морали констатовати да посљедњих година баук фашизма поново кружи Европом и свијетом. Силе мрака без савјести намећу неправедно устројство свијета, нови свјетски поредак. Неправда наступа у име правде, освајања се спроводе у име ослобођења, завођење једне јединствене мисли представља се као заснивање плуралистичког поретка. Такви критеријуми нам долазе из најбогатије и најслободније земље на планети. Од пада берлинског зида господари свијета су се ослободили нелагоде која

их је до тада пратила. Одабацили су обзире и сваки стид. Свијет мора бити јединствен али по њиховој мјери, а за непослушне су измислили рат против рата.

Најупадљивије одлике тог новог поретка, по ријечима Станишића су језик насиља, мржње и неразликовања истине од лаж. Савремени насилници људе од малих ногу припремају за службу убијајући у њима све оно што их чини људима. Васпитавању младе на безусловну послушност, на поштовање ауторитета, а највећи ауторитет је носилац новог поретка.

- Наша школа патриотизма се увелико разликује од школе оних који су вјековима насртали на нашу земљу и наше територије, па, ево, насрћу и данас. И зато је наша нада у младости ове земље која је у стању да се одупре свим тешким искушењима - рекао је Владимир Станишић. Треба се надати да ће наша млада генерација схватити да није довољно што смо некада у Азији протјерали Турке и Аустрију помрсили рачуне, да ће знати да прашта али и не заборавља ни Вучји до и Фундину, ни Колубару, Суворов, ни албанску голготу и Мојковац, Плаву гробницу, Кајмакчалан, ни Шумарице, Краљево и Лазине, као ни Сутјеску, Неретву и Зеленогору. Надамо се да ће наши млади нараштаји бити достојни потомци својих јуначких предака који су попијели лучу слободе и 1914. и 1941. када су одлучно повели борбу против фашистичког окупатора и дали значајан допринос његовом коначном сломену.

На прослави Дана побједе на Чојковој главици говорили су и проф. др Бранко Костић и др Ђуро Батрићевић, а у другом дијелу изведен је пригодни културноумјетнички програм у којем су учествовали рецитатори, глумци и гуслари.

В.М.С.

ЈУБИЛЕЈИ

ДЕСЕТ ГОДИНА
ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЖЕНА БУДВЕ

● Са хуманитарних акција тежишће рада сада преноси се на културу, здравство и креативност код жена

Поводом десетогодишњице постојања и рада Организације жена Будве 25. маја 2001. године одржана је свечана сједница Скупштине ове женске организације. Отуда и назив читавог програма манифестације „Десет година са вама“. У Галерији „Аркада“ у туристичком насељу „Словенска плажа“ у Будви је истог дана отворена изложба слика Рајке Кујунџијевић из Будве, а дан касније организован је из-

лет бродом до Светог Стефана и дружење са женама Петровца.

- У раду нам је помогла и Екуменска иницијатива из Загреба, а кроз наше креативне радионице до сада је прошло око 100 наших чланица - наглашава председница Организације жена општине Будва Бранка Поповић.

Све активности се сада одвијају у просторијама Клуба жена у Старом граду, које им је прије двије године

уступила на коришћење Скупштина општине.

Посљедњи гост њихове трибине сриједом у 18 часова недавно је био др Огњен Новосел, специјалиста ургентне медицине и истакнути кардиостручњак који је говорио о ургентној медицини и превенцији болести срца. Прије њега су гости ове тематске трибине били академик Чедо Вуковић, Триво Золак, проф. др Синиша Јелушић и други.

Д.Ц.

Љетовање
на кредит

Улцињани, у жељи да привуку што више домаћих гостију, нуде љетовање на - кредит.

Управни одбор туристичког насеља „Братство-јединство“ на Великој плажи одвојио је приличан дио капацитета (насеље има 1.000 кревета) за домаће госте који ће одмор моћи да плате у пет мјесечних рата.

Цијене у овом атрактивном насељу у залеђу једне од најљепших плажа Јадрана су исте као лане. Пун пансион са смјештајем у камп кућицама кошта у главној зони 19. у бунгаловима 24. а у хотелском павилјону 29 марака. У вансе-

ИЗ СУСЈЕДНИХ ОПШТИНА

зони цијене су ниже за 20 процената.

Медузе
у заливу

Медузе су током маја прекриле воде „невјесте Јадрана“.

Толико их је да затварају отворе на рибарским мрежама, што готово до сада није забиљежено.

- Ради се о медузама чија величина се креће од један до двадесет сантиметара. Њихов додир може код људи изазвати алергичке реакције, али без тежих посљедица - каже др Дубравка Регнер из Института за биологију мора у Котору.

У Институту апелују на рибаре да донесу у њихове лабораторије више медуза, како би била обављена об-

рада и у потпуности обновљени узроци ове појаве.

Хаварија
на „Космају“

Прекоокееански брод „Космај“ которске „Југооцеаније“ имао недавно хаварију у каналу Мисисипија недалеко од луке Њу Орлеанс. Директор Флоте которског бродара Јовица Перовић, истиче да је оштећен пропелер на броду, али да тежих последица није било. Брод је привремено оспособљен и испловнио је ка луци Антверпен гдје ће бити обављен детаљни преглед и оправка.

„Космај“ спада у старије бродове. Изграђен је прије 23 године и носивости је 72.000 тона.

Припрема: С.Ш.Г.

Актуелности

НАЈАВА ДОБРЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

● Сугећи по изјавама званичних представника Министарства туризма Црне Горе и Републичке туристичке организације, по већ склопљеним уговорима са страним туристичким агенцијама, туристички промет домаћег тржишта биће повећан за 20 одсто, а са иностраног за 50 процената.

Да ће овогодишња туристичка сезона бити у знаку гостију из иностранства, говоре и закључени уговори хотела са иностраним туроператорима, као и присуство једног броја туристичких агенција из Европе на туристичкој берзи крајем прошлог мјесеца у Будви.

Највеће хотелско туристичко предузеће у Црној Гори „Будванска ривијера“, према изјавама генералног директора Ива Арменка, уговорило је за ово лјето 2400 кревета на

иностраном тржишту. То већ говори да ће у хотелима овог предузећа боравити знатно више гостију из иностранства него прошле сезоне. Слично је и са ХТП „Милочер“ које је 80 одсто капацитета у хотелима „Панорама“ и „Краљичина плажа“ продало на иностраном туристичком тржишту.

Да оптимизму, када је ријеч о посјети иностраних гостију, има мјеста говори и податак, да су најбројнији гости у хотелима на Будванској ривијери током маја туристи из Русије, Мађарске, Чешке, Словачке, Словеније и Албаније.

Већина страних туроператора је своје програме радила за Црну Гору тако што су за превоз туриста укључили чартер летове авионима на Тиват и Подгорицу и „везали“ туристичке програме за Хрватску и Црну Гору.

Знатан број туриста из иностранства у Црну Гору стиже и другим превозним средствима - аутобусима и колима.

Туристичке агенције из Црне Горе и Хрватске су направиле и разноврсне програме излета у оба правца. То ће све утицати на пораст туристичког промета на Црногорском приморју. Р. ПАВИЋЕВИЋ

ГЛАВНИ ГОСТИ
ИЗ ИНОСТРАНСТВА

ЈЕ ЛИ, КАКО СЕ
ОНО НА НАШЕМ
КАЖЕ „НЕМА СОБА“?

RECEPTION

ПРАЗНИК ДОВЕО ГОСТЕ

● Током Првомајских празника у хотелима, виллама, кућама и ситановима, захваљујући лијепом и топлотном времену, боравило око 1500 гостију

Највећи број гостију боравио је у својим кућама и становама, али су добру посјету забиљежили и хотели од којих је један број отворен уочи првомајских празника. У гранд хотелу „Авала“ за вријеме првомајских празника боравило је око 250 гостију, од којих су 50 били туристи из Русије. Почетком маја туристичко насеље „Словенска плажа“ примило је групу од 50 туриста из Мађарске, као и екскурзију 150 ђака из Републике Српске.

Првих седам дана у мају у хотелу „Краљичина плажа“ у Милочеру боравила је група од 40 туриста из Словеније као и 30 домаћих гостију, а и сви капацитети хотела „Могрен“ у Будви били су заузети.

Првомајски празници довели су у хотел „Александар“ на Словенској плажи, 80 гостију из Словачке, Мађарске и Албаније, двадесетак домаћих и групу од 30 гостију у хотел „Аквамарин“ у Будви.

Најексклузивнији хотел на Црногорском приморју „Све-

ти Стефан“ током првомајских празника примио је нешто више од 40 гостију из Русије, Италије и наше земље.

У хотелу „4. јул“ у Петровцу који је закупила руска фирма „Интоур МТГ“ из Москве, боравило је првих дана маја 120 руских туриста, а пет дана касније допутовала је нова група од 116 Руса.

Током првомајских празника забиљежена је добра посјета и у једном броју будванских ресторана. Р. ПАВИЋЕВИЋ

ЗАКУПЉЕНЕ „ПАНОРАМА,
И „КРАЉИЧИНА ПЛАЖА“

● Деведесет одсто хотелских капацитета од укупно 500 лежаја закупиле стране агенције из Русије, Чешке, Словачке, Мађарске, као и Словеније, а десет посто остављено и резервисано за домаће туристе из Србије

Први овогодишњи страни гости у хотелу „Краљичина плажа“ - хотелско-туристичког предузећа „Милочер“ из Будве стигли су крајем априла из Словеније и Русије. Директор Продаје ХТП „Милочер“ Соња Петровић наглашава да постоји огромно интересовање за Милочер и њихова два хотела у Милочеру и Бечићима на страном туристичком тржишту и да су сви капацитети ових двају хотела одмах продати у фиксу на период од чак 120 дана агенцијама из Русије, Чешке, Словачке, Мађарске као и Словеније, а 10 одсто соба

остављено је и резервисано за домаће госте из Србије.

Хотелско-туристичко предузеће „Милочер“ није ове године повећавало цијене већ их је, може се рећи, мало и снижило, дајући бесплатан смјештај и гратис за дјецу до седам година, што је одмах и евидентно резултирало растом тражње на туристичком тржишту, наглашава представница ХТП „Милочер“. Од укупно 500 лежаја овог хотелско-туристичког предузећа 90 одсто је продато на иностраном туристичком тржишту за период од 1. јуна до краја септембра. - Могло

је - каже Соња Петровић - све бити продато да нисмо ништа мјеста оставили за наше домаће госте из Србије на које рачунамо да ће нам сигурно доћи и овог пута.

Од овогодишњих новитета у ексклузивним хотелима овог хотелско-туристичког предузећа „Краљичина плажа“ у Милочеру и „Панорама“ у Бечићима треба издвојити такзовани шведски сто за доручак који је доминантна пракса у читавом свијету и који ће госте хотела у Милочеру и Бечићима сигурно веома обрадовати. Д.Ц.

ПОСЈЕТА ЧЕШКИХ НОВИНАРА

Помоћник директора Туристичке организације Црне Горе Лазар Сеферовић и Нада Михаиловић, менаџер у Туристичкој организацији, разговарали 16. маја у хотелу „Авала“ у Будви са 16 новинара из Чешке и Словачке

Упознали су их са црногорском туристичком понудом и припремама за овогодишњу туристичку сезону, изразили задовољство што се туристи

из ових земаља, некада били најбројнији на Будванској ривијери, поново враћају на Црногорско приморје. Чешки и Словачки новина-

ри највише су се интересовали за стање хотела и могућност улагања у њихову обнову, као и за питања приватизације и инвестиција. Р.П.

НА ЈАДРАНСКОМ САЈМУ

САЈАМ ЕКОЛОГИЈЕ

● На Јадранском сајму у Будви 23. маја свечано отворен овогодишњи 8. сајам екологије, као и 26. сајам заштите и 5. сајам предузетништва и истраживања

Отварајући ове сајамске манифестације министар заштите животне средине у Влади Републике Црне Горе др Миодраг Гомилановић је посебно нагласио значај и допринос Сајма екологије који он има у години када свечано обиљежавамо десетогодишњицу проглашења Црне Горе еколошком државом. По његовим ријечима, Сајам екологије је веома добра прилика за представљање достигнућа и резултата остварених у области заштите животне средине у периоду од протеклих десет година. На овогодишњем сајму учествују бројне републичке институције, невладине организације, савези и предузећа.

- Очуваност животне средине у Црној Гори је на високом нивоу, што представља један од предуслова за

њену успјешну интеграцију у међународну заједницу - нагласио је Гомилановић. - Црна Гора има све капацитете да постане модерна и развијена еколошка држава која ће свој развој усмјеравати у складу са одрживим развојем. То је био уједно и повод да Влада Републике Црне Горе приступи изради стратегијског документа „Правци развоја Црне Горе - еколошке државе“. Овај документ, који је већ завршен и усвојен има стратегијски карактер и од изузетног је интереса за Републику јер обезбјеђује успостављање еколошки одрживог развоја кроз интеграцију привредног, еколошког и социјалног развоја.

Поред рјешавања низа еколошких проблема и подизања свијести популације

о значају животне средине, један од веома важних предуслова за остваривање идеје еколошке државе је и спровођење мониторинга животне средине Републике Црне Горе. Програм мониторинга животне средине, обухвата праћење стања квалитета готово свих сегмената животне средине, подземних и површинских вода, ваздуха, земљишта, биодиверзитета и радиоактивности.

У оквиру програма одржавања овогодишњег Сајма екологије одржано је низ пратећих манифестација и округлих столова о угрожености и проблемима заштите животне средине у Црној Гори, развоју пчеларства у Црној Гори као и о мјесту и улози националних паркова. Сајам екологије трајао је до 25. маја. Д.Ц.

О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

● Представници Министарства уређења простора, Института за биологију мора из Кошора и ЈП „Морско добро“ из Будве учествовали почетком маја на Интернационалном конгресу о заштити животне средине у организацији италијанских реија Абрико и Мелиса и Европске заједнице одржаном у италијанском граду Кампо Баса

Према ријечима Рајка Миховића, директора ЈП „Морско добро“, бројне институције из Црне Горе, Хрватске, Аустрије, Албаније, Румуније, дистрикта Брчко и Италије, које се баве заштитом животне средине, на конгресу су

презентовале своје пројекте из области заштите животне средине. Миховић је истакао, да су на конгресу представљени пројекти као што су производња хране, уређење обале и заштита животне средине, а циљ је био да се европска заједни-

ца заинтересује за улагање у њихову реализацију.

„Морско добро“ је представило свој просторни план, а предлози из овог предузећа о контроли загађености мора и ерозији обале изазвали су велику пажњу учесника конгреса.

ЦРВЕНИ КРСТ БУДВА

ПОМОЋ
ЗА НАЈУГРОЖЕНИЈЕ

у Будви поводом 7. априла - Свјетског дана здравља. Ових дана Клуб ће добити своје просторије у згради Црвеног крста где се налазе још и просторије све активнијег и све бројнијег клуба младих. Почетком јуна биће отворен и ресторан и кухиња Црвеног крста, након истека петогоди-

просторијама Црвеног крста у Будви.

- Осмислили смо и нови идејни пројекат проширења и изградње и доградње наше зграде Црвеног крста у Будви која би, поред садашњих просторија и ресторана и кухиње у приземљу објекта, требало да добије посебан управни дио и салу

Помоћ за пензионере

Од 1. до 10. јуна у просторијама Црвеног крста у Будви обавиће се уобичајена редовна расподела одговарајуће помоћи у животним намирницама

за најугроженије пензионере са подручја општине Будва, као и кориснике социјалне помоћи који такође примају и овај вид помоћи.

шњег закупа ресторана, истакао је секретар Црвеног крста Будве. До сада пређећи пут и досадашњи рад и развој Црвеног крста у нашој општини моћи ће се видјети и на изложби под називом „Развој Црвеног крста и рад Клуба добровољних давалаца крви и Клуба младих“, која је отворена за посјетиоце у

за састанке са 70 мјеста као и шест четворокреветних и 10 трокреветних соба на два посљедња спрата за издавање и туристичко-угоститељску дјелатност којом би се убудуће, поред осталог, бавили - закључио је на крају секретар Црвеног крста општине Будва Миливоје Прибиловић. Д.Ц.

ТУРИСТИЧКИ ПРИРУЧНИК

● Удружење туристичких агенција Будве иштамало почетком маја приручник за власнике кафића, соба, апармана и ситанова за изнајмљивање са циљем да информисе приватнике и заинтересоване за послове у туризму.

Приручник говори о томе шта предвиђа Закон о туризму и о категоризацији соба, односно, које услове треба да задовоља њихова туристичка понуда. У приручнику се наводе и услови за оснивање агенција, обавезе оснивача и појашњава поступак за

оснивање фирме у туризму.

По ријечима Драгана Бошковића, председника Удружења туристичких агенција Будве, циљ приручника штампаног на 40 страна и бесплатно подијељеном заинтересованим, јесте подизање на виши

ниво туристичке понуде у домаћој радиности. Пројектовање се да на Будванској ривијери домаћа радиност располаже са око 50.000 кревета, а да највећи број није регистрован, што свакако умањује ниво туристичке понуде. Р.П.

Људи и догађаји

НАКОН ТРАГЕДИЈЕ БРОДА „СТАРИ РИБАР“ И ЊЕГОВЕ
ПОСАДЕ ИЗ ПЕТРОВЦАПОЧЕЛО ТРАГАЊЕ
ЗА ПРОЈЕКТИЛИМА

На дијелу обале између Црног рта код Сутомора и рта Мендра, близу Улциња, забрањено је рибарење, као и све подводне активности. Разлог: представници Лучке капетаније из Бара почели су опсежну акцију истраживања подморја. На том простору стручњаци Хидрографског института Ратне морнарице Војске Југославије, извршиле детаљну истрагу јер има индикација да се на морском дну налазе пројектили из времена НАТО бомбардовања, а могуће и заостале бомбе још из времена другог свјетског рата.

Ипак, главни разлог који је определио Лучку капетанију да организује овај подухват је велика трагедија која се догодила код рта Мендра прије два мјесеца. Тада је у ваздух одлетјела коча „Стари рибар“, власништво Шпира Зеновића и Ђура Вучичевића из Петровца. Том приликом су у стравичној експлозији изгубили животе браћа Драган и Не-

над Ђуковић из Буљарице и Зоран Миливојевић, избјеглица из Сарајева, који се био настанио у Петровцу. Војно-полицијски и бродови Лучке капетаније из Бара претраживали су неко вријеме овај простор, али су само наишли на остатке разнијетог брода. Вријеме им, наиме, није ишло на руку, а море је на том подручју дубоко око 40 метара.

До сада у потпуности није утврђен разлог експлозије, али је по свој прилици брод „Стари рибар“ разнио пројектил који се нашао у мрежи коче. Дали је у питању НАТО пројектил, или пак граната из другог свјетског рата, треба да се тек утврди. Но, ако се има у виду да је брод уништен управо на мјесту куда је био ваздушни коридор којим су НАТО летилице изашле из Авијана ка Косову, у вријеме бомбардовања СРЈ, врло је вјероватно да је „Стари рибар“ закачио неактивирани пројектил

из 1999. године. На обали, у ували Валданос, налази се и војно одмаралиште, које је несумњиво било учтано у НАТО мапе, као један од могућих циљева. Оно није гађано директно, али је вјероватно испуштено више пројектила у море, као што је то био случај и на сјеверном Јадрану. Када је, пак, у питању Црни рт код Сутомора, гдје се такође налази радарска служба Ратне морнарице и још неки војни објекти, на њега па и у само море бачено је много пројектила, од којих можда неки нису активирани.

Забрана рибарења и подводних активности, до окончања истраживања је у интересу свих који су везани за море. Циљ нам је да ваљано „пречешљамо“ цио тај терен и уништимо евентуално неактивирани пројектиле и друге бомбе, каже Бранко Ковић, шеф Лучке капетаније у Бару.

С.Ш.Г.

НА ВРХУ ПЕРА

ЊЕНО ВЕЛИЧАНСТВО
- СЕКРЕТАРИЦА

Често размишљам о секретарицама као изразитом феномену модерне технологије власти. То су оне, углавном дотјеране, згодне, лијепе даме, које вас дочекају гласом и ставом, зависно од свог расположења, које уљепшавају и загорчавају расположење свима који хоће да дођу до неког од уважених шефова, директора или политичара.

Трагајући за појмом те ријечи, сазнајем да на латинском ријеч секретар значи писар, записничар, тајник. Мени је некако најближи појам, да је секретарица тајна или загорчана. Јер од њене воље или расположења, зависи често судбина нас обичних смртника са друге стране телефона или улазних врата њене пријемне кан-

целарије.

Секретарица и њен положај, колико год био завидан и ђаволски сложен, заштићена је јавним жигом система, пред којим је данас појединац углавном понижен и све понизнији што дубље разумијева стварност.

Секретарица је, ипак, углавном у парадоксалном положају кога је врло свјесна. Она је данас мање она. Она ужива извесни углед јер је важнија од многих. Она је распета представница једног система који људима одузима слободу са једне и даје сигурност са друге стране.

Секретарица зна најважније информације. Зна ко ће сјутра и кога поводом допутова код њеног шефа, ко ће бити отпуштен с посла, ко ће добити при-

јаву.

Секретарица у сваком моменту зна, или пак може да претпостави, којим поводом тражите њеног шефа, а од њене добре или лоше воље зависи да ли ће ваш циљ бити остварен.

Преко секретарице иде све, најповјерљивија порука, материјали, тајне информације, најчуванији транспорт.

Секретарица је право чудо. Она је тајна раскрсница на којој се знају снажи само упућени у одржавање поретка. Оне су најскупији трезори који чувају многе тајне, црне кутије које се ријетко отварају, а чије се отварање, без обзира на последице, не би исплатило.

Питао се, због свега, на што би личио свијет да нема секретарица?

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

КОНТРАСТИ: ПОДЛИЧАК НЕКАДА И САДА

ПОПРАВКА СЕОСКОГ ПУТА
- ПРИОРИТЕТ

● У посљедњих тридесетак година у овом прелијепој приморском селу изграђено најмање 60 нових кућа, приликом чије изградње је поштом сарадња с старим асфалтним путем који треба обновити и проширити, кажу мјештани, али и више од тога. Драган Цајић, Маја Сабљић и Весна Змијанац ● Канализација завршена тек ове године

Само они старији мјештани памте како је изгледао Подличак до прије тридесетак година.

Поред некадашњих 12 наших кућа и домаћинства - прича нам осамдесетогодишњи Панто Митровић - изграђено је још најмање шездесетак нових кућа и сада село има преко 80 домаћинства. Док су грађене нове велепне куће и виле страдао је стари асфалтни пут роз село, изграђен још 1965. године, који је толико оштећен да се тим путем сада могу кретати само камиони и тешка теретна возила. Тражили смо и тражимо да се поправи и прошири овај постојећи пут, да њиме могу комотно и несметано да се крећу сва возила и пјешаци - истиче наш саговорник. Он сматра да не треба, и они то неће дозволити, да овуда прође нови пут како се планира који би „засјекао“ преостале наше маслињаке и воћњаке са наранџама и засадима јужног воћа.

Са градњом кућа у Подличку није још завршено, ријечи су нашег саговорника. Градиће се нови објекти које предвиђа урбанистички план овог нашег лијепог мјеста у које су први туристи дошли 1967. године, прије него у Пржно и Милочер гдје су се тада налазили само ауто-кампови. То је трајало све до послје земљотреса.

Обнова и изградња пута је сада приоритет над приоритетима, након давне изградње канализационог прикључка на градску канализациону мрежу.

У том смислу добили смо обећање од оба прет-

ходног времена најрадије проводи у старој кући и башти у Подличку и који се нада и очекује да ће ускоро много лакше и брже моћи да дође до своје куће новим путем старом трасом.

То важи и за Драгана

Подличак некада: маслињака све мање
(Снимци: Панто Митровић)

ходна председника Жарка Миковића и Рада Грегорића, а ових дана обрађивамо се за помоћ и подршку нашем садашњем председнику Општине Будва Ђорђију Прибиловићу. Од њега очекујемо да трећа буде срећа - каже Панто Митровић, један од оних који велики дио свог сло-

Цајића, Мају Сабљић, Весну Змијанац и многе друге наше познате личности који имају своје викендице у Подличку изнад Светог Стефана и Милочера и који су свој потпис ставили на одговарајући захтјев који је упућен на надлежну општинску адресу.

Д. ЦВИЈОВИЋ

НОВЕ МУКЕ ПОЗНАТОГ КАНТАУТОРА

ГУЛЕ ПЕЈОВИЋА

ИЗБАЦИЛИ МУ
И - ЊЕГОША!

Музички хит „Црна Гора“ барског кантаутора Горана Пејовића - Гуле, први пут промовисан у Будви на „Пјесми Медитерана“, а злоупотребљаван од стране политичких партија и спортских клубова, коначно је стигао на - суд. Популарни Гула је у међувремену подигао и нове тужбе за злоупотребу исте пјесме у вријеме априлске предизборне кампање у Црној Гори.

Бирографија је мој предмет „загубила“ и тек послје шест мјесеца на суд излазе представници кошаркашког клуба „Будућност“ из Подгорице и рукометног клуба „Ловћен“ са Цетиња, каже за „Триморске новине“ Гула Пејовић, иначе чест гост нашег града. - У дворанама ова два шампионска тима моја пјесма је злоупотребљавана - коришћена је мимо мог знања и одобрења, у извјесном политичком контексту.

Што се тиче партија и странака пјесме је злоупотребљавана у дневно-политичке сврхе.

Тужио сам раније политичке партије, али прије суђења поравнао сам рачуне са ЛСЦГ и СНП, док своје обавезе према мени није изморио једино ДПС. Но, постоје чврста обећања да ће и они то ускоро урадити како не би излазили на суд.

Због најновијих злоупотреба пјесме „Црна Гора“, адвокат Горана Пејовића исписао је нове тужбе. Овога пута

против Слободана Буљевца, музичког уредника Радио телевизије Црне Горе, уједно и директора Музичког фестивала „Сунчане скале“ у Херцег Новом и Дејана Божовића, композитора и аранжера. - Урађена је касета за промотивне скупове коалиције „Побједа је Црне Горе - Мило Ђукановић“, пред април-

посао око припреме промоција. И што се догодило: мимо мојег знања и одобрења промијенили су стихове. Рефрен који гласи „Његошева земљо мила“ они су преиначили у „Црна Гора мајко мила“. Неко је очигледно желио да и од мене и моје пјесме учини оно што нисмо, да „уклопи“ стихове у свој програм. Добро је познато да ни ја ни моје пјесме никада нису биле ни антисрпске, ни антицрногорске, најмање националистичке. Засметао је, изгледа, тој дружини Његош, поетски геније који је парадигма и српства и југословенства.

Гула Пејовић истиче да, ипак, вјерује у правду, напомињући „пјесма јесте да се пјева, али не и да се злоупотребљава“.

Нарочито је ружно и тужно када се то чини зарад дневно-политичких интереса. Коначно „прерада“ пјесме без одобрења аутора је и кривично дјело. Одавно ми је јасно да мене, а и многе још колеге на музичкој сцени нико не штити, па сам морао правду да узмем у своје руке - казао је Пејовић.

С.Ш.ГРЕГОВИЋ

Химна

Пјесма „Ој свијетла мајска зоро“, је химна либерала и ја то поштујем. Можда она и постане црногорска званична химна. Но, моја пјесма са том и сличним, нема никакве везе. Ја не припадам ни једној странци ни партији, хоћу да се бавим музиком. Но, ето, спречавају ме на ружан начин, вели Гула Пејовић.

ске парламентарне изборе у Црној Гори, објашњава Пејовић. - У склопу црногорских пјесама нашао се и мој хит „Црна Гора“. Ја сам дао пристанак за четири конвенције го-сподину Божидару Шундићу, који је један од оних који су водили

Актуелности

РАЗВОЈ ТУРИЗМА НА БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XX ВИЈЕКА (4)

ГЛОБАЛНА ПЕРИОДИЗАЦИЈА
ТУРИСТИЧКОГ РАЗВОЈА

Пише: Владо ДУЛЕТИЋ

Треба рећи да давање приоритета развоју основних капацитета, као најбитнијем рецептивном фактору туристичке понуде, „није искључило одговарајући бригу која је посвећивана формирању услова за одвијање масовног туристичког промета“.¹²⁾ Тако су у овом периоду уложена опсежна друштвена и лична средства грађана у развоју понуде комплементарних капацитета (аутокампови, одмаралишта, домаћа радиност и др.), чиме је створена значајна рецептивна основа за динамизирање домаћег туристичког промета, који у 1973. години - мјерен бројем ноћења - у односу на 1962. годину биљежи раст од три пута.

Да би се боље схватиле и разумјеле какве су се динамичне и квалитативне промјене оствариле у развоју понуде туристичких смјештајних капацитета на подручју Будванске ривијере закључно са 1973. годином, а у поређењу с предатним нивоом, дајемо њихов упоредни приказ у следећем прегледу:

- број кревета -

Облик смјештаја	1939.	%	1973.	%	Index
Хотелски објекти	598	64,5	6.218	24,2	1.040
Кампови	-	-	5.000	19,4	-
Одмаралишта	-	-	4.704	18,3	-
Домаћинства	329	35,5	9.791	38,1	2.981
Укупно:	927	100,0	25.713	100,0	2.774

Сваки коментар наведених показатеља о развоју туристичке рецептивне понуде на будванском приморју, који се - као резултат извршених опсежних инвестиционих улагања у све облике смјештаја - десио у последијатном периоду, био би, објективно посматрано, сувишан и депласиран.

Паралелно са значајним проширењем и обогаћивањем туристичке понуде на Будванској ривијери, у раздобљу од 1963. до 1973. године остварен је веома динамични раст туристичког промета, што се види из следеће табеле:

Година	Посјетиоци			Ноћења		
	Домаћи	Инострани	Укупно	Домаћи	Инострани	Укупно
1963.	32.830	14.903	47.733	382.166	115.656	497.822
1964.	36.748	21.925	58.673	387.357	144.862	532.219
1965.	45.635	36.600	82.235	501.470	276.037	777.507
1966.	43.833	54.223	98.056	536.681	399.183	935.864
1967.	45.167	54.211	99.378	466.183	449.647	915.830
1968.	52.698	57.718	110.416	497.744	471.888	969.632
1969.	57.609	77.055	134.664	547.394	672.154	1.219.548
1970.	62.766	77.950	140.716	541.875	760.021	1.301.896
1971.	67.014	90.246	157.260	746.031	886.866	1.632.897
1972.	85.587	88.037	173.624	774.516	812.134	1.586.650
1973.	98.272	103.797	202.069	948.714	974.178	1.922.892

Након раздобља интензивног инвестирања у будвански туризам, наступио је петогодишњи период (1974-1978) релативног, па и апсолутног инвестиционог затишја, у коме је дошло до губитка темпа у реализацији планираних следећих фаза у развоју туристичке понуде, а - прије свега - основних рецептивних капацитета. „То, наравно, није значило рађање сумњи у значај туризма као фактора развоја Црне Горе, већ, напротив, уставним промјенама из 1970. године укинута су функције Федерације у домену привредних инвестиција, а Република

(преокупирана улагањима у капитал - интензивне индустријске капацитете и инфраструктурна рјешења) није имала могућности да обезбједи неопходну даљу стимулацију инвестиција у туризам. Препуштено себи туристичко угоститељство, због ниске акумулативне и репродуктивне способности и инвестиционе испрљености, објективно није било у стању да рјешава крупне проблеме из домена проширене репродукције у туризму“.¹³⁾

Иако се по иоле озбиљнијој инвестиционој активности неће памтити, ово раздобље остаће забиљежено по реализованом крупном интеграционом подухвату у црногорском туризму, тј. по стварању ХТП „Монтенегротурист“ Будва. Наиме, у оквиру тог хотелско-туристичког предузећа, са сједиштем у Будви, крајем 1973. године обједињена је туристичка понуда 15 ООУР-а насталих од бивших хотелских предузећа из Улциња, Бара, Петровца, Светог Стефана, Будве, Тивта и Котора. С обзиром

сваком погледу - 1978. годином. Те године смјештајни капацитети (основни и комплементарни) на подручју Будванске ривијере достижу, до тада, највиши ниво од 36.152 кревета (6.230 у хотелима, 11.000 у камповима, 5.123 у одмаралиштима и 13.799 кревета у домаћој радиности), што је чинило 29,2% од укупних туристичких капацитета наше Републике. У наведеним капацитетима евидентирано је 2.745.139 ноћења (1.198.282 иностраних и 1.546.857 домаћих туриста), што је представљало 29,5% од укупног туристичког промета оствареног у тој години у Црној Гори. Посебни квалитет ове, прије разорног земљотреса, најбоље туристичке годи-

не огледа се у чињеници да је у смјештајним објектима у општини Будва регистровано - чак - 44,2% од укупног броја ноћења странаца у Републици.

Период 1979. до 1990. године

Динамични успјех будванског туризма остварен током шездесетих, односно седамдесетих година XX вијека привремено је заустављен у рушилачком бијесу катастрофалног земљотреса, који је захватио готово читаву Црну Гору. Петнаестог априла 1979. године казальке часовника стале су на 7 часова и 20 мину-

тине од преко 9 степени Меркалијеве скале, проузроковао је људске жртве, повреди становништва и огромне материјалне штете. Под ударом природне стихије разорени, уништени и оштећени су многи привредни капацитети, чиме су оштрени поремећени нормални токови живота, рада и привређивања на будванском подручју. Огромна разарања и оштећења претрпјели су стамбени фонд у друштвеној и приватној својини, као и објекти друштвеног стандарда и комуналне инфраструктуре. Посебно тежак и ненадокнадив губитак претрпјели су културно-историјски споменици, а нарочито Стари град Будва, који се морао посве иселити и напустити.

Свакако, најтеже последице претрпјела је угоститељско-туристичка привреда, која је представљала локомотиву развоја читаве општине. Потпуно су страдали њени основни смјештајни капацитети од 2.210 хотелских кревета (нестао је комплекс од пет хотела на Словенској плажи, хотел „Могрен“ у Будви, као и петровачки хотели „Олива“, „Палас“, „Петровац“, „Сутјеска“ и „4. јул“), тешко је оштећено 2.040 кревета (углавном, у склопу хотелског комплекса на Бечићкој плажи), док је 2.100 хотелских кревета имало лакша оштећења, што значи да је у туристичкој 1979. години било немогуће користити - чак - двије трећине укупних смјештајних капацитета комерцијалног угоститељства. Од 27 угоститељских објеката за ванпансионску потрошњу уништено је седам ресторана. Исто тако, рецептивна понуда у комплементарном смјештају (одмаралишта и домаћа радиност) је - такође - у земљотресу знатно оштећена.

На основу глобалног увида у пострадале туристичке капацитете, може се закључити да је фактички највећи степен оштећења настао на објектима грађеним прије „петровачког“ земљотреса из 1967. године, када се нијесу у довољној мјери уважавали и примјенивали сеизмички услови и стандарди приликом инвестиционе изградње на Црногорском приморју. С друге стране, туристички објекти грађени после 1967. године, иа-

уништења и оштећења туристичко-угоститељских капацитета, поред непосредне материјалне штете, довели су до огромних индиректних штета у виду неоствареног дохотка и изгубљеног темпа у укупном друштвено-економском развоју будванске општине. Проузроковане директне и индиректне штете утицале су - разумије се - на драстично смањење националног дохотка, који је у овој комуни са 3.600 америчких долара по глави становника у 1978. години пао на свега 900 долара у 1979. години земљотреса.

Међутим, захваљујући братској солидарности и несребничној помоћи читаве југословенске заједнице (дакле оне друге, а данас већ бивше Југославије), општина Будва је - као и остало подручје пострадало од катастрофалног земљотреса - у врло кратком периоду поново доживјела брзи и свестрани друштвено-економски препород, који се - у првом реду - темељио на ефикасној обнови и развоју туристичке дјелатности, као основе живљења и привређивања у овој средини.

Треба рећи да је у 10-годишњем периоду од 1979. до 1989. године, уз огромну помоћ средстава солидарности и привлачење допунске акумулације, реализован - на савременим основама - највећи дио програма обнове и изградње - реституција стамбеног фонда, припадних туристичких капацитета, комуналне инфраструктуре, објеката друштвеног стандарда, старе Будве и значајнијег дијела културно-историјског наслеђа.

Процес обнове и ревитализације уништених и оштећених туристичких објеката је - с обзиром на утврђене приоритете - трајао знатно краће. Већ са 1984. годином на плану реституције и оживљавања угоститељско-туристичке привреде на Будванској ривијери остварени су импозантни резултати. У том периоду успјешно су санирани хотелски капацитети у Бечићима, Светом Стефану и Петровцу. Изграђени су нови ресторани у Будви („Видиковац“ - 1980) и Петровцу („Сутјеска“, „Брежине“ и „Нерин“ - 1983), а завршена је и санација највећег дијела одмаралишних објеката. Активирали су раније изграђени објекти - хотел „Краљичина плажа“ у Милочеру (1981), са 104 кревета, и хотел „Ас“ у Перезића Долу (1983), са 419 кревета, изграђени су нови хотели - „Авала“ (1983), са 440 кревета, и „Могрен“ (1983), са 106 кревета, у Будви и „4. јул“ (1980), са 200 кревета, и „Палас“ (1983), са 360 кревета у Петровцу.

На локацији Словенске плаже, гдје је раније по-

стојало пет хотела, 1984. године оспособљена и увећана је у експлоатацију тзв. прва фаза модерног и атрактивног туристичког насеља од 2.413 кревета у апарт-хотелима, које је већ у првој години рада - по начину како је урбанистичко-архитектонски и функционално-економски конципирано - скренуло пажњу шире туристичке јавности и тиме постало понос не само будванског, него и црногорског, па и југословенског туризма. С обзиром да је овим пројектом остварена савршена „кристализација“ домицилног природног ансамбла у погледу драматично разуђеног рељефа, климатских одлика и начина живота заинтересованих корисника (туриста и њихових домаћина), овдје треба поменути име његовог аутора - словеначког пројектанта Јанеза Кобеа, који је за усвојено урбанистичко-архитектонско рјешење ТН „Словенска плажа“ добио низ најласкавијих признања и награда.

Треба рећи да су већ током 1983. године, дакле, само четири године након разорног земљотреса, кроз интензивну реализацију утврђеног програма обнове и изградње пострадалих капацитета поново створени адекватни рецептивни услови за динамични развој туризма и експанзију туристичког промета, као што су били они прије петнаестогодишње катастрофе. Наиме, те године туристички капацитети на Будванској ривијери (35.886 кревета у свим облицима смјештаја) и обим оствареног туристичког промета (2.721.192 ноћења домаћих и иностраних туриста) скоро су достигли ниво из 1978. као убједљиво најбоље предземљотресне године.

Године које су након тога услједили поставиле су нове рекорде у будванском туризму. Свакако, у те туристичке рекорде уткана је - првенствено - једна велика, колосална југословенска солидарност, без које се није могао остварити тако брзи и ефикасни процес санације и ревитализације, односно реинформације земљотресом пољуљане позиције туризма на овој ривијери. С тим у вези треба претпоставити ситуацију да је земљотрес, којим случајем, „каснио“ само 10 година, тј. да се - илустратије ради - десио 1989. године (умјесто 1979) када би онда будвански, односно црногорски туризам обновио своје порушене и оштећене објекте и повратио - услед тога - изгубљену инострану клијентелу? Одговор на то питање је више него јасан - „ad calendae graecas“, тј. унедоглед!

12) Стратегија развоја туризма Црне Горе до 2010. године, Подгорица, 1996. стр. 25.

13) Мр Борислав Ускоковић: Актуелна питања туристичко-угоститељске привреде Црне Горе, Титоград, 1979., стр. 69.

1978. године настављен је - изузев у 1976. години - експанзивни тренд раста туристичког промета на овој ривијери, што најбоље илуструје следећи табеларни преглед:

Година	Посјетиоци			Ноћења		
	Домаћи	Инострани	Укупно	Домаћи	Инострани	Укупно
1974.	125.211	100.457	225.665	1.151.864	930.886	2.082.750
1975.	147.195	105.578	252.733	1.260.456	926.398	2.186.854
1976.	145.013	95.078	240.091	1.113.255	829.138	1.942.393
1977.	191.451	92.768	284.219	1.374.293	761.978	2.136.271
1978.	191.437	140.711	332.148	1.546.857	1.198.282	2.745.139

Предземљотресни период у развоју будванског туризма завршава се - дакле - с рекордном - у

ћи-дио онога што су људска рука и ум на овим просторима стварали вјековима.

Разорни земљотрес, ја-

ко су претрпјели знатна оштећења, ипак нијесу из темеља порушени попут оних који датирају из ранијег периода.

Актуелности

Затиси

У МЕЂУВРЕМЕНУ

СИМБОЛ
НАШЕГ ТРАЈАЊА

О манастиру Стањевићи

Манастир је подигао Владика Сава, од помоћи из Русије. Био је дуг 70 метара, а широк 20 метара, на три пода.

„Колико је бокељско приморје, већег манастира није зидао никад“.

Због побуне Брајића, Побора и Маина, Аустријанци су заузели манастире Подмаине и Стањевиће - 1768. године.

Исте године Црногорци су ослободили манастир Стањевиће (доба Шћепана Манога).

Манастир Подмаине је претворен у касарну, а црква у коњушницу.

Под крстима Аустрије Његош је био принуђен да прода оба манастира за по 17.000 фиорина. Касније је објаснио да су били дотрајали и да није имао новца за њихову обнову, а и због олова и барута за одбрану.

Стањевиће су Аустријанци претворили у јако утврђење према Црној Гори. 1869. године Побори су, након борбе прса у прса, освојили манастир, а затим минирали, да опет не пане у руке непријатељу.

Од тада није обнављан.

У манастирима Стањевићи и Подмаине столвали су Петар I и Петар II Петровић Његош. Стањевићи су били друга пријестолница Петра I. Због благе климе, Његош је боравио и писао у Подмаинама.

Оба манастира су служила Владикама за ширење утицаја на Приморски дио Оке Паштровића до цијеле Босне.

Између 1987. и 1989. године најавио сам се у пок. Владици Дајковићу у вези обнове манастира Стањевићи и Подмаине. Уз сву духовну и људску величину Владике Дајковића, манастири нијесу обухваћени средствима од земљотреса. Није баш ни било нарочитог интереса ни могућности да се обнова изврши из средстава за обнову споменика културе.

Касније сам се и писмено објаснио са идејом финансијске конструкције за обнову манастира. Програмом садржаја по обнови.

У међувремену умро је и изузетни духовник и човјек Владика Црногорско-приморски Дајковић.

То је вријеме нових политичких промјена - административне револуције. Потом слиједи и распад заједничке државе.

Ипак, 11. марта 1991. године, под бр. 135. Митрополија Црногорско-приморска у Цетињу, обавијестила:

Поштовани Г. Бановићу,

Ваша идеја о обнови Манастира Стањевићи и Подмаине је драгоцјена. Дај Боже да постане и стварност. Ми смо већ посјетили недавно Подмаине и дубоко се расту-жили стањем у којем се

Манастир налази. У разговору са задуженима у Заводу за заштиту споменика културе дошли смо до увјерења да постоји добра воља о повратку Манастира у власништво Цркве. Као што је познато он одавно не припада Цркви и то је један од битних разлога што се налази у таквом стању.

Учинићемо са своје стране у догледно вријеме све што је у нашим моћима да Подмаине Вакрсну, како духовно тако и културно. Како Ваша тако и свих других добронамјерних људи помоћ биће нам драгоцјена.

Па опет неспоразуми. Тврда слова са обије стране.

Канонска и неканонска Црква.

Два бадњака. Обновљен је Манастир Подмаине.

Свештеник Сава, бора-већи у приколици и зими и љети, радио је истрајно, доказујући како крхко тијело и велика љубав за дјело човјекољубља крије неслухену снагу.

И као импресиона грађевина и најтоплије сјећање на славну прошлост, окупља људе, као да ће се срести са самим Владиком Радом.

Наравно, на првом мјесту мораће се ријешити питање његове припадности тимовине. То исто важи и за Стањевиће.

У нади да се Ваша замисао и жеља свих нас једног дана и оствари остајемо с поштовањем

Митрополит Црногорско-приморски и Скендеријски
М.П. Амфилохије с.р.

Након овог инспиративног обавјештења разговарао сам са Предсједником СО Будва Мирославом Ивановићем који је подијелио задовољство и учешће.

Републичка влада Радоја Контића, по Министру за туризам Анђелки Ковачевић, након консултација, обавијестила је да „има доста идеја и средстава, али нема ко да ради“. И то је превазиђено.

Како је и у писму Митрополије најављено, Завод за заштиту споменика културе, на Цетињу, заиста је досљедно подржао идеју о обнови Манастира Стањевићи и Подмаине.

Потом је помогла изградњу Цркве у Подгорици.

Црква је јавно претендовала на повратак своје мисије у школама и у војсци. Водиле су се и широке јавне расправе.

У њему као да је све и Богу ближе.

То обновљено сјећање у васкрсу Манастира, треба да добије и културни садржај и програм, како је била идеја Цркве.

Петар I и Петар II су запретили у душама Црне Горе и Приморја. Њихова духовна сила је у космичким висинама и даљинама.

Тражена је подршка и саме Црногорске Државе 16. 12. 1998. године за Манастир Стањевиће.

Опет је потребно да се консолидују Држава и Црква у име грађана и вјерника, на чијим плећима и опстају.

Бјежу кренули и Стањевићи. У доба сагласја Државе и Цркве. Би много збора о најави. Министар Томовић у надахнутом говору рече да је Петар I до данас најсавршенији Црногорац.

Потом Менистар вјера постаде учени Дуба и погодан спој сагласју.

А Стањевићи мрамором стоје као велики симбол нашег трајања.

Да Бод да и Свети Петар Цетињски да не потрошимо узалуд вријеме које је нама дато.

Нека Држава и Црква буду на корист, а не на бригу народа.

Петар БАНОВИЋ

Јужном страном
дана

Саво ТРЕГОВИЋ

ДВА ТИТА У РАЈУ

1. Свемир је нова туристичка дестинација. Први путник је био извесни Денис Тито, амерички милијардер, о којему су бринула двојица руских космонаута. Једнодневни излет платио је равно двадесет милиона долара, а прве ријечи, након што је космички брод атерирао у Казахстану, биле су му:

- Био сам у рају.

Кажу да се Денис у једном од рајских насеља на краток сусреш са својим славним презимењак Јосипом Брозом. Том приликом је вођен отприлике овакав дијалог:

- Дуго сам, богати, чекао да сретнем неког од вас Американаца. Зашто ми разбисте Југославију?

- Нисмо ми, бранили смо је до задњег тренутка. То су неки твоји доље забрљали, изгледа да си оставио слабо руководство. Колективно, осино, шарено, свако је вукао на своју страну. А онда и ти Европљани помогоше, имали су своје фаворите...

- Прескачеш, Денис, битне ствари. Па богами, прво сте разбили СССР, што ме и није изненадило. Знаш, ја сам с њима био и лоше и добро, с вама сам боље трговао. И умјесто да спасите моју творевину, ви онако, као да је то Алајегова слама...

- Ма Совјети су хтјели да се демократизују, па су се сами поцијепали, помогли су да се сруши и берлински зид, и код Вас су наумили то исто, али... Знаш да су твоји лаки на оружје, коначно, борио си се с њима противу Шваба, и осталих.

- Дођавола с том демократијом, па ја сам ту баш оставио солидне темеље. Него, ко је, бре, из затвора пустио Алију, Франја и ко је довео Слоба. Дедер, он ме највише занима, шта знаш о њему.

- Па Франја је сад негдје ту, пардон можда је у Паклу, Алија још није кренула Алаху, у некој врсти је мировине, а Слоба је сад мало у затвору. Не знам баш, тачно, али мислим да је био твој скојевац. Много се био размахо, знаш он и Франју су почели да тргују око граница и тако је пуцло. Хрвати су тако добили државу, Слоба је хтио и дио Босне и Хрватске, Франја опет дио Босне. Ми смо са Слободаном једно вријеме радили, био нам је и гарант Дејтона, али се онда узјогуну. Са Шиптарима на Косову је почео пушком...

- Јесте ли зато бомбардовали тај остатак земље која носи име којим сам се поносио?

- Уз помоћ Европе, али није дуго трајало. Срби су, знаш и сам, на земљи луди, па смо морали одозго. Би-

ло је штете, сад имају демократску власт, али не шаљу Слоба у Хаг. Иначе, ми бисмо те штете платили, некако.

- Поручи, богати, Слоба да мора у Хаг, макар на кратко, платите те штете, у име нашег старог пријатељства, а ја ћу скоро у Кумровец. У Београду су ми се и овога маја мало клели, али биће тога и више. Но, брине ме што ме у Хрватској не воле као некада, али сређујемо то већ.

Денис је морао да иде, пренијевши му на самом крају пјесму коју је чуо у Босни недавно: „Друже Тито скренули смо с пута, сад нас ј... и Курта и Мурта“.

Староме се воштано лице нагло издужило и бризнуо у плач.

2. /Не море више није то што јесте: / Крпа рибљих очију за кљун ласте / Из сваког вала по сунцокрет расте / И од беле шкољке отпочињу цесте /...

Тражим некако адресу Радомирам Барјакаревића да му јавим: ма какваг сунцокрет и ласте. „Невјеста Јадрана“ је препуна медуза, прекриле воду, затвориле окна на мрежама рибара, нити се лови, нити купачи облаче костиме. Научници настоје да објасне појаву, кажу да је епидемија пролазна, јаво ће га знати. Море подуго није чисто, па више пјесник не би желио да „постане валом“... Мислим да нам свуда треба више хигијене, али за њу, што се нас тиче, треба подоста тога.

3. Гусари су нагло, преко ноћи, преплавили Будву. Оглашавали су се из дугих и кратких цијеви, пјевали испред Старог града, па онда по Старој плажи и даље. Вино се трошило увелико, а и друга пића. Гусари, су махом млади Будваци, навијачи одбојкаша одважних, који су се овога маја окитили титулом шампиона Југославије. Разоружали су београдског „Милационара“ на његовом паркету два пута за редом, једном и у Будви и у главном граду одиграли побједничко коло. Славили су и други, Будвани, али онако тихо, у кућној атмосфери. Прву титулу југо шампиона у наш град су донијели ватерополити, сад и упорни одбојкаши. Аферим, Будва постаје уистину спортски град. Или град спорта и спортиста.

4. Колега Милан Мићовић, који уређује страну Хуморама у мом и његовом листу ми каже да има мјеста за један оглас, а послати му два. Први гласи „Успјешно вас водим кроз живот“ са шифром Филип Вишњић, а други је краћи: „Пушам тај-

но“ шифра Овални кабинет. Кажем ми да је други актуелнији, јер у Београд сад има свога Клинтона, а и Вишњић није баш за збијање шале, иако гусле протјерујемо. Остају његове сјајне пјесме.

5.

Ту недавно, навршило се тачно десет година од како је склопио своје немирне очи, Буле. У Херцег Новом, граду писаца, баш као да је бирао (многи су убијеђени да јесте) умро је Миодраг Булатовић. Један од најпревођенијих писаца српског језика, који је за живота признао да пати од болести која се зове надахнуће, којему су спочицавали много што шта, па и то да је побјегао из завичаја, за вазда. А, ево, како је он гледао на свој крај:

- За мене су Оклади центар света. Засеок Њивице, лизина са две куће: Рабровићи и Булатовићи. Булатовића тамо више нема. Има их на другој обали ријеке Љешнице, тамо је наше гробље Ђапаново. Оно ће примити сваког свог одметника.

Ако бих се одвојио од Оклади и Бијелог Поља, краја црногорских дошљака и гороломаца, престао бих да будем и писац и човек. Био бих без књижевне отаџбине, без дома, популарно биће из тетрапака, један књижевни Ананије са ватом у ушима, колачићем и паучом у срцу... Спремам се за тренутке када ћу опет описивати луде петлове, чија крв јати не-бо све до Лима, запаљене коњске гриве, услијана копита, оковне чија руна горе, паукоче и змије који беже од тога пожара. Оно што ми је било прво, биће и последње!

Велики маштар био је и последње: умирући на обали, имао је пред зјењима слике паљевина оца за руку док је у њега пуцао Фјодор Архипов, његов тетак, руски емигрант из Одесе, који је одлучио да приграби сво имање, њихово, на чијем дијелу је живио.

6.

И послје избора је мирно, знатно мирније него у априлу. Ни једна партија није изборила већину у парламенту, па су нужне коалиције. Либерали су ти о којима се сада отимају у највећим бројем гласова, траже важна мјеста у Влади, добиће их. А што ће послје бити - о томе у наредном броју. Један од либерала ми је обећао да никада више неће важити оглас, један од овдје објављених једном од највећих бројева: Дајем часове јахања. Шифра: Курта. Држим га за ријеч.

Култура и цијетност

Ерих КОШ

ИЗМЕЂУ
РЕДОВА (16)

Босанска прича:
Војник УМПРОФОРА,
пороком негде из дубо-
ке црне Африке, пошто
је одслужио свој рок у
Босни и вратио се кући у
родну Биафру, одговара
на питања својих сапле-
меника како му је било
и какав је то свет који се
бије у Босни:

„Луд свет“ вели он.
„Убијају се међусобно,
као и ми, али се, зачудо,
не једу“.

Сад, поводом избијања
књижевних спорова око
„стварносног реализма“
и „постмодернизма“ није
се згорег сетити оних,
пре тридесетак година,
који су се жучно и огор-
чено водили између ре-
алиста и модерниста.

У сали Удружења
књижевника вођена је о
томе дискусија, а Ели
Финци, неопита, који је
ту скоро прешао из та-
бора реалиста у модер-
нисте, као и сви ново-
верци жучно је, примера
ради, објашњавао како
сад не може да се пише
истим, старинским начи-
ном у време кад се из
Београда у Шабац путо-
вало кочијама цео дан,
од изјутра до увече, док
се данас, аутомобилом,
тај пут прелази и за два
часе.

Иво Андрић, који је се-
део ту негде с краја, ти-
хо је приметио:

„Да, али да се дете ро-
ди и сад је потребно де-
вет месеци!“ А један од
ратоборних реалиста је
казао: „Проблем је у то-
ме што ви, модернисти,
уопште и не желите да
стигнете у Шабац. Вас то
не интересује и шта би-
сте ви у Шапцу?“

П.С.

Хтели су они да се за-
путе, да оду, али нису
имали циља па нису ни
могли, а ни хтели, да не-
куда стигну.

„У дугој историји чо-
вечанства показало се
много пута да је људска
склоност законита књи-
жовних потреба“.

Симон Боливар (Га-
бриел Маркес)

„Нема ничег опаснијег
од записаног сећања“ го-
ворио је Симон Боливар,
по сведочењу Маркеса.
Зато што се записано се-
ћање спорије заборавља
и теже брише.

Да би се данас, у време
тржишне привреде, у
књижевности постигао

успех важно је добити
етикету, оно што се у тр-
говини некад звало
„trade mark“. Као замр-
зивачи, телевизори или
аутомобили: „Филипси“,
„Јамахе“ или „Бјуици“. Неопходно је ући у фор-
мулу: „минималисти“,
„максималисти“, „кон-
структивисти“ или „де-
структивисти“. Без тога
купац вас неће узети у
руке, а на читаоце не
можете ни да рачунате.
Њих, напосто, нема.
Има само могућих купа-
ца.

Рано јутрос звонио је
телефон. Потражио сам
у тами слушалицу и по-
дигао је. Јавио се мушки
глас и питао: „Има ли
горива, рођаче?“. А кад
је чуо да је погрешно и
није се повезао са бен-
зинском пумпом лепо се
извинио: „Опростите, по-
грешно спојено!“ и спу-
стио слушалицу, чак и
не опсовавши.

Било је тако као да ми
је назвао добро јутро,
пожелео све најбоље и
најавио ведар и прија-
тан, безбрижан дан. Јер,
какве су у нас прилике,
таква су и наша очеки-
вања.

„Ма шта испадне на
крају - нек доследна је
бар целина“

Хорације

„Ко с напором бруси,
изда га надахнуће и во-
ља; високо ко циља, ду-
ва у празно, а пузи пла-
шљивко јер буре се пла-
ши. Оригинално ко хоће
да представи ствар коју
слика, ставља у шуму
делфина, на таласу на-
слика вепра“.

Хорације

„Као што шуме све
лишће у сумрак године
губе, старије прво па ре-
дом - и речи кад остаре
мру“.

Хорације

„Сва ће дела пропасти
људска!“

Хорације

„Многе ће умрле речи
оживети опет, а пашће
оне што су сад у моди“.

Хорације

Напуштамо друштвене
делатности и ослобађамо
се друштвено реформи-

стичких планова, нада и
илузија, кад више нисмо
у могућности да их де-
латно остварујемо. Зато
се старији људи враћају
националним, традици-
оналистичким схватањима
и осећањима да би
бар имали корене, кад су
већ остали без грана и
без лишћа. Или се обра-
ћају религији да не би
остали без сваке вере и
наде. А можда зато да би
добили на времену и
простору, па своја нада-
ња и очекивања пренели
на загробни живот.

Човек у четрдесетим
годинама. Дакле (што
рекао Данте) наред жив-
отног пута, на размеђи
између прошлог и буду-
ћег, кад почиње да пра-
ви биланс и, у основи
незадовољан, препише се
са собом и свим осталим
око себе. Изјутра, док се
брије у купатилу, успут,
док иде у канцеларију,
код куће, док ручава, па
и кад крене у кревет да
спава, стално се суочава,
судара и препише са не-
ким невидљивим опо-
нентом. И, да би себи
обезбедио саговорника и
противника, понекад на
силу чини људе горим но
што јесу, мање пријат-
ним, па и непријатељски
расположеним чак и кад
то у ствари нису.

„Он мени ово!“ „А ја
њему оно!“ „Онда он,
срам га било!“ „А ја, не
остани му дужан, одмах
одповрнем!“ И тако да-
ље. Потпуно занет сва-
ђом на сат и више остаје
у купатилу, одлушћујући
дрндање неке гумице ко-
ју држи запету поред ува
или покушавајући да не-
ку длаку веже у чвор.
Мазохистички уживају-
ћи у тој препирци, муче-
ћи себе до пароксизма,
готово сексуално ужива-
јући у тој свађи, он стал-
но режира нове и све бе-
шће, готово љутито се
отресајући на жену кад
га она, улазећи у купа-
тило, прекида, подсећа-
јући га да је време да
иде на посао.

У ствари он је у стал-
ном мада латентном, не-
испољеном сукобу са
свим, па и са самим со-
бом. Са женом, која му
иде на нерве, са шефом
у канцеларији, са кон-
дуктером у аутобусу, са
банкарском службени-
цом на шалтеру, са мле-
кацијом, кућепазитељем,
пролазницима на улици
и купцима по радњама.
А из те свађе, као под-
текст, стално избија ње-
гово рањено, позлеђено,
угрожено, несигурно и
незадовољно ЈА.

„Ето видиш!“ „Јесам
ли рекао!“ „Зар нисам
имао право!“ „Аха!“,
„Аха!“, „Немој ми ре-
ћи!“ и „Завежи!“

АНКЕТА: ШТА СТЕ РАДИЛИ ОВОГ МЈЕСЕЦА
СЛОБОДАН ЂУРИЋ - ПУРО, СЛИКАР:АТЕЉЕ ЈЕ
МЈЕСТО ХОДОЧАШЋА

Сваког дана, ако немам
неке друге (неодложне)
обавезе, изјутра почињем
да радим у атељеу.

То траје обично читав
дан. Ако ме друге обавезе
поремете у раду онда тога
дана обично припремам
платна, радим скице или
нешто поправљам на не-
ким радовима што ми се,
гледањем, није свидјело.

Атеље је мјесто гдје се
поред сликања медитира,
размишља, гледају прет-
ходни радови, чита, поне-
што занатски припрема (и
joш много тога).

Важно је бити у том ам-
бијенту... а све то заједно
умјетника тјера да ствара
нове радове и улази у сли-
карску авантуру.

Овог мјесеца сам радио
неке гваше, уља малог
формата (и то баш Будве)
поправљао неке слике које
сам већ неколико пута до
сада излагао. Увијек тако
радим...

Рад у атељеу и умјетност
уопште не треба мистифи-
ковати. То је посао као и
сваки други, с тим што је
мањи број људи предодре-
ђен за тај посао.

Углавном великим ра-
дом се долази и до идеја
до квалитета. То је посао
који се као и у другим про-
фесијама калеми на прет-

ходни и стално иде напри-
јед.

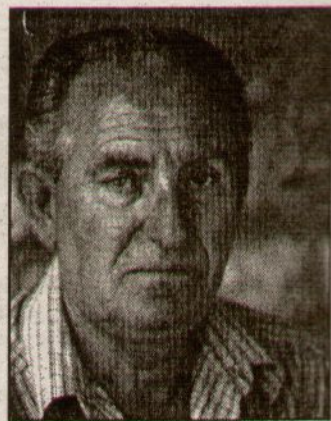
Никада не знам унапри-
јед што ћу сликати. То до-
лази само по себи. Често
пређем са онога што сам
почео на сасвим нешто
друго. Јер често мора не-
што код ствараоца да са-
зри да би несметано наста-
вио посао.

Увијек сам се чудео ко-
легама који унапријед од-
реде теме које ће да слика-
ју. Овај наш посао није ег-
зактна ствар већ врло ире-
ална. У сликарству често 2
и 2 могу бити 5 што у дру-
гим дјелатностима није мо-
гуће.

Атеље је мјесто ходо-
чашћа за умјетника. Важно
је у њему бити и ако ни-
шта тога дана, или више
дана, не радите. Амбијент
вас држи у некој сликар-
ској кондицији.

У њему слушам озбиљну
музичку и квалитетну за-
бавну музику. Није да се
хвалим, али ја све опере
скоро знам напамет, а са
оперским великанима Ка-
рузом, Мариом дел Мона-
ком и другима имам и фо-
тографије.

Волим и модерну музи-
ку, али најквалитетнију
попут, Витни Хјустон, Ма-
раје Кери, Селин Дион, Се-
зарија Евора... Много чи-

там и правим забиљешке.

Понешто и сам пишем и
гледам репродукције вели-
ких мајстора умјетности.
Написао сам двије књиге
„Цетињских шалџићких при-
ча“, од којих је једна већ
објављена, а ова друга
ускоро ће се појавити из
штампе.

Када су погодне времен-
ске прилике бавим се мо-
јом (већ преко 50 година)
омиљеном пасјом - ри-
барством. Кроз рибарење
увјек поново гледам моје
омиљене пејзаже будванске
ривијере у којима већ пола
вијека откривам увјек не-
што ново. Ти пејзажи за-
једно са околином Цетиња
и Скадарског језера дају
ми снагу за сликање.

Уз моје иреално сликар-
ство стално радим пејзаже
из поменутих крајева. И
овог мјесеца сам радио не-
ке пејзаже.

Иначе, у слободно врије-
ме редовно колима обила-
зим читаву Црну Гору и
уживам у њеној љепоти. То
сам радио и овог мјесеца.
Рекао сам већ негде: у сви-
јету има много лијепих
крајева, али љепших од
Црне Горе нема.

САЈАМ КЊИГА, УЧБЕНИКА, НАСТАВНИХ СРЕДСТАВА, ГРАФИЧКЕ ОПРЕМЕ,
ИНФОРМАТИКЕ, ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА, ЕЛЕКТРОНИКЕ И БИРООПРЕМЕ

● Међу 53 излађача и 14 из-
давача из наше ошћине ●
Компјутеризација књиге
и савремених технолошко-
комуникацијских достигнућа
● Јадрански сајам по-
клопио 330 књига библио-
текама у нашој ошћини

На Јадранском сајму од
8. до 11. маја одржан је V
сајам књига, учбеника,
наставних средстава и
графике опреме и IV са-
јам информатике, телеко-
муникација, електронике
и бироопреме на којем је
учествовало укупно 53 из-
давача из наше земље.
Поред тринаест излађача
на сајму књига из Србије
и Црне Горе на једном
штанду нашли су се и сви
издавачи из Будве - њих
укупно 14. Од наших ве-
ћих и познатијих издава-
ча на будванском сајму
књига представили су се
„Просвета“, „Српска књи-
жевна задруга“, „Обод“ и
„Универс“.

Садржај ове манифе-
стације на којој учествују
реномирани излагачи из
наше земље, прати поне-
кад збуњујуће експанзи-
ван развој савремених до-
стигнућа указујући нам на
неопходност бржег укљу-
чивања у савремене кул-
турне, научне и техноло-
шко-комуникацијске то-
кове - рекао је на отвара-
њу ових сајамских мани-
фестација министар кул-
туре у Влади Републике
Црне Горе Радоица Лубу-
рић истичући да осим
презентације и понуде но-
вих наслова у белетри-
стичком и учбеничком из-
даваштву и најновијих
информатичких и телеко-
муникацијских достигнућа
сајмови овог типа има-

НЕПРИКОСНОВЕНО
ДУХОВНО ДОБРО

ју и један посебан, дубљи
културолошки значај.
Примјеном изложених
технолошких иновација,
како је рекао министар
Лубурић, отвара се могућ-
ност за брже превазила-
жење наше традиционал-
но склоности опробаним,
класичним начинима и
средствима, свјесни да смо
те новине неријетко при-
хватили тек онда када су
оне већ постајале неми-
новност. - И на овом сајму
се може видјети да је че-
сто спомињани сукоб књи-
ге и модерних комуника-
цијских средстава више
плод носталгије традици-
оналистичког реално угро-
женост која би се могла
манифестовати нестанком
књиге у некој новој техно-
лошкој епохи савременог
човјечанства. Књига, јед-
но од највећих цивилиза-
цијских достигнућа, и да-
ље је неприкосновено ду-
ховно добро и основно
едукацијско средство које
данас може бити презен-
тирано и у ефикаснијим и
функционалнијим форма-
ма. Новији резултати на
пољу информатике пока-
зују да се најоптималнији
ефекти у стицању знања
добивају управо компле-
ментарношћу књиге и са-
времених технолошко-ко-
муникацијских достигнућа,
чијом интеракцијом
савремени човјек на бржи
и лакши начин долази до
неопходних сазнања.

Последњих година, како

је истакао министар кул-
туре Радоица Лубурић,
Црна Гора показује све
веће интересовање за ак-
туелна дешавања у савре-
меном културном, науч-
ном и технолошко-кому-
никацијском свијету, ин-
тензивно радећи на стра-
тегији бржег и свеобухват-
нијег укључивања у нове
свјетске процесе размјене
знања, искуства и идеја.
Развоју културе, образо-
вања и информатичких
система у Црној Гори се
мора прићи са посебном
одговорношћу јер нас на
то обавезује прва књига
штампана у Црној Гори
која је уједно била и прва
штампана књига на сло-
венском југу.

Домаћину ових сајам-
ских манифестација било
је посебно стало да оне ус-
пију, да се што прије
афирмишу и постану тра-
диционалне, па је цијена
комплетних услуга заку-
па и обраде изложбеног
простора била нижа 50 од-
сто у односу на остале са-
јамске приредбе. Неки из-
лагачи су умјесто новца за
закуп дали књиге, које је
Јадрански сајам по завр-
шетку сајма књига покло-
нио Градској библиотеци,
ЈУ спомен дом „Режевић-
и“, школском библиоте-
кама у Будви и Петровцу
и дјечјем вртићу. Покло-
њено је око 330 књига чи-
ја је вриједност око 4.100
ДЕМ.

В. М. С.

Култура и цијетност

ПОВОДОМ 160 ГОДИНА РОЂЕЊА И 80 ГОДИНА СМРТИ

ПОСЉЕДЊИ ИЗДАНАК РОМАНТИЗМА

„Моја је загађа у живо-
шћу била одаћи се мир-
ном живошћу и посвећи-
ти се писању”

Никола Први

Књижевни аналитичари с правом тврде да се Никола Први Петровић Његош (1841-1921) књижевно формирао у окриљу усменог народног стваралаштва (особито епског), непревазиђеног дјела Петра Другог Петровића Његоша, као и под непосредним утицајем европског и јужнословенског романтизма. Иако је стварао у три значајне епохе књижевног развоја у претпошлом и прошлом вијеку - романтизму, реализму и модернизму, он је током пуних шест деценија књижевног стварања (1858-1921) досљедно остајао при једном усвојеним естетским, поетолошким и креативним одређењима, те би се за његово дјело могло рећи да представља посљедњи изданак романтизма у XX вијеку. У том свјетлу посматрано, књижевно дјело Николе Првог представља прави аналитички изазов како у равни дијакроничке, тако и равни синхроничке; односно, како у равни социологије тако и у равни психологије умјетности.

Своја стваралачка одређења Никола Први је више градио на обогаћеном животном и стваралачком искуству него на усвајању поетика појединих стилских формација и стилских комплекса који су се релативно брзо смјењивали током шест деценија. Стога смо мишљења да се у његовом дугом бављењу књижевношћу могу уочити три фазе стваралачке метаморфозе. Прва фаза обухвата период од 1858. до 1882. године. У њој се писац јавља као екстатични апологет стварања, који веома поштује закон алеаторности и закон филијације. Друга фаза (1882-1894) обухвата период пуне стваралачке зрелости, са битно увећаним стваралачким амбицијама, што је допринијело

стицању књижевног реномеа у широком јужнословенском, балканском и европском простору. У овој фази већ је видно изражена стваралачка самосвијест и жеља да се потомству остави у наслеђе умјетнина трајне књижевне вриједности. Трећа фаза (1894-1921) представља природни наставак двију претходних фаза, обогаћена новим врстама и жанровима, али више у синтагматској него у парадигматској равни.

У монографији Дар и надахнуће (књижевно дјело Николе Првог Петровића Његоша), 1997. рекли смо да је писац на књижевну полиграфију упућен сопственим стваралачким нагоном. Он с подједнаком лакоћом, мада не и с подједнаким успјехом, пише лирску, лирско-епску и епску поезију, биографску, мемоарску, путописну, дневничку, епистоларну и реторичку прозу, драмска дјела у стиховима и прози. То значи да је временом настојао да покаже бројне дарове од којих је састављен његов таленат, при чему је често естетске домете провјеравао у „Цетињском књижевном кругу”, усавршавајући поједина дјела до крајњих граница (такав је случај са драмом Балканска царица и епом Пјесник и Вила). При томе није на одмет напоменути да писац, посредно и непосредно, показује својом поетиком, аутопоетиком и метапоетиком читав низ циљева које жели да оствари књижевним дјелом, било у естетској, било у политичкој или у egzистенцијалној равни, што расправу о његовом дјелу чини комплекснијом.

Пун стваралачки замах Никола Први Петровић Његош остварује седамдесетих, осамдесетих и деведесетих година XIX вијека. Особеност сопствених „тачка гледишта” писац показује тиме што се не обзира на постојећи сукоб појединих стилских формација, као што је случај са сукобом романтизма и реализма. Руковођен теоријским

поставкама три млада критичарска талента тога доба (Јованом Андрејевићем - Јолесом, Костом Руварцем и Лазом Костићем), као и непревазиђеним стваралаштвом познатог романтичарског квартета (Петром Другим Петровићем Његошем, Јованом Јовановићем Змајем, Ђуром Јакшићем и Лазом Костићем), пи-

дова, врста и жанрова које је овај писац стварао него ситуирају у контекст савремене књижевности, тако да смо, с једне стране, имали низ књижевних аналитичара који су неумјерено хвалили естетске домете његових књижевних дјела, док смо, с друге стране, имали много већи број оних који су, дјелимично или у

усменим народним стваралаштвом, Никола Први је у потпуности преузео неке од премиса теорије романтизма. Ту прије свега мислимо на сродност и неубичајну блискост са поступцима усменог народног стваралаштва, као и на употребу „лексичког депоа” стваралаштва; потом на усвајање емоционалистичке естетике; као и на усвајање теорије спонтаности, која се огледа у давању потпуног примата садржини над формом, што је резултирало великим бројем видних стваралачких и инспиративних осјека. Више је него очито изјављивао писчев немар према „коначном облику” поједине пјесме, како у објављеним тако, али у много наглашенијој мјери, у необјављеним књижевним остварењима. Том чињеницом - да су се истовремено могли наћи примјери за аналитичаре који његују афирмативни принцип критике, као и за оне који његују негаторски принцип - тумачимо изјесну непроученост овога писца све до данас, упркос чињеници да су у посљедњих неколико деценија обновљено интересовање за његово књижевно дјело, што се види по броју издања изабраних и сабраних дјела, избора и поновљених издања, о којима свједочи испрпна библиографија у посљедњих два наест деценија. При томе бисмо издвојили издање његових Цјелокупних дјела у шест књига (1969) које су зналачки приредили Саво Вукмановић, Ристо Ј. Драгићевић и Нико С. Мартиновић. Међутим, дуг савременика и наследника биће одужен тек тада када се издају Цјелокупна дјела (Критичко издање), које би, по нашој процјени, изнијело десетак томова.

Најшири концентрични круг представљају оне пјесме без којих је немогуће конституисати писчеву експлицитну поетику, односно иманентну поетику његових дјела. Ради се о великом кругу пјесама којима је у средишту поезија, од-

носно стварање као модел обликовања интимног и спољашњег свијета. За њих се већ на самом почетку може рећи да су препуне не само поетичких него и аутопоетичких исказа и да се на основу њих може направити портрет духа који ствара и портрет душе која пати, да се послужимо познатом елиотовском подјелом. У романтичарском маниру, у том кругу пјесама дошло је до потпуног саображавања стваралачког, с једне, и лирског, лирско-епског или епског субјекта, с друге стране.

Такав субјекат се, такође у романтичарском маниру, најчешће показује у улози Прометеја, као што је то случај у поетској посланици Николе Првог „Г. Х.” (1872). Положај малог ствараоца у свијету (deus revelatus) у односу на великог ствараоца у космосу (deus absconditus) огледа се у три пјесничка остварења, три поетолошка оријентира који латентним порукама међусобно кореспондирају и омогућавају продужетак расправе о писчевој филозофији и психологији стварања. Уједно, њима је показан и писчев однос према закону филијације, особито уколико имамо на уму рану пјесму „На гробу Петра II Петровића Његоша” (1863), потом уводни дио историјско-евокативног епа Пјесник и Вила (1892) као и најуспјелију пјесму ове врсте - „Надахнуће”, која је остала недатирана, али се може узети као симбол цјелокупног књижевног стваралаштва овог писца.

У њима је пресудан однос лирске, с једне, и филозофске рефлексije, с друге стране. У природи је ствараоца да најважнија естетичка, поетолошка, креативна, па и egzистенцијална одређења најчешће саопштава у виду унутрашњег монолога или у виду романтичарски пригушеног диспута (дакле, дијалога) са реалним саговорником (као што је владика Петар Други) или иреалним (вила Невесница). При томе лирска рефлексija у свему има

Обогаћено живошћу и стваралачко искуство: Краљ Никола

сад по некој, само њему знаној инерцији наставља да његује одабране стваралачке проседе и онда када су они увелико анахрони, као што је то био случај у вријеме појаве модернизма, односно евидентног сукоба реализма и модернизма.

Књижевна историја и књижевна критика много више је пажње посвећивала вредновању појединих ро-

потпуности, негирали те исте естетске домете. Објективна и савремено заснована анализа, међутим, мора бити лишена свих ванкњижевних чинилаца и мора бити сагласна са тим да је највеће домете писац остварио у драми, потом у епској поезији, а тек на крају у жанровски разноврсној прози, уопштено говорећи.

Инспирисан превасходно

ПУТ У ПРИПОВИЈЕТКАМА

„Не сјој шћу, чека шће йуш...”
(Файша Тахиру, прича „Јасен”)

Скоро у свакој Сијарићевој причи личности су везане за пут, путовање; већина њих, нарочито главне личности, су на путу путници (метафора насловљености једне збирке прича овог приповиједача); пут путоују „од земље турске до земље каурске”, а оне које не путоују чекају негдје у неком хану „док се пут не отвори”. А путеви су изукрштани, испреплетени, од Акова до Сарајева, од Пештери до Бихора - и обратно. Почешће у овим заиста антологијским причама пролазе људи, путоују каравани, а најимпресивније и најаутентичније сцене у њима су описи поласка на војну („Оде војска на Бербир”), тада кроз махале забубњају бубњевци, зачују зурле (чести симболи у овим приповиједним текстовима), топови пуцањем а жене плакањем испраћају војне за којим остају у сарајевским башчама „жути невени (у народу познат под именом зимород) „и кадифа и зелене гране шефтелија”. Контраст је чест наративни поступак којим овај аутор профилира ликове, ситуације, ствара атмосферу и то у својим умјетнички најуспјелијим причама („Јужни вјетрови”, „Пут”, „Хрт”, „Нијема свадба” и многе друге, о чему ће касније бити ријечи приликом анализовања неких од ових прича.

Мотиви, потребе и жеље за путем и путовањем код ових књижевних ликова је исконска, етнопсихолошка, чак бисмо могли рећи, egzистенцијална, источњачки филозофска. Ови ликови, личности путоују што морају, на чем их нагони живот свакодневица, а мање жеља за промјеном простора, за љепотама и даљинама. Истина,

овај приповиједач је посједовао истанчано чуло за природне љепоте, описе звезданог неба, планинског пејзажа с голетима и вјетровима, клекама на њима, те описе жупе с мирисом ораховине, што је неодвојиви дио израза његове цјелокупне приче, њеног композиционог, поетског и зачењског елемента.

У помињаној причи „Јасен”, главни протагониста Тахир Талак, у њему непознатом Сарајеву, видио је јасен у некој од авлија „и било му је драго као да се сreo са знанцем - као да се сreo с неким из Жилишћа”. Он брани јасен: не да газди и његовој чељади да вјешају о њега, шерпе, лонце, канте, старудију јер га тим руже, понижавају. У овој предивној причи која се догађа између два пута, благо је назначена контраст између села и урбане средине, супротност између људи ових двију средина у психолошком, социјалном, те у начину живљења и мишљења, схватања живота.

Тахир Талак је човјек простране душе, доброг срца, благе нарави, он је један од оних ликова са села које је овај изузетни прозаиста стварао с симпатијама и љубављу. Та њихова доброта, простосрдачност граничи се негдје дубоко у њима с поезијом, са специфичном тугом прожетом благим хумором, што све скупа карактерише наратију, поетику овог и виртуозног прозног казивача. У портретисању ликова, њиховим судбинама има и источног фатализма, коби, несреће која их затиче негдје на самом путу, и то скор увијек пред самим његовим крајем, циљем. Тахир је на крају убила мазга кад је намјеравао да се врати (Фатми) у Сарајево. У тренутку смрти: „Још дуго су му, у ушима, одзвњавала копита мазги. Ишле су на далеки пут... Тамо откуд долази тре-

перање лишћа...” (Прекид текста мој. М.В.)

Туга, лирска обојеност исказа садржи у себи трагику, крај живота и то је једна од суштинских особености већине ових ликова, ликова-путника.

И коњ ашићи Алат, трчи последњи пут; подстрекиван и сватовским зурлама, бубњевима, арлауцима грабио је само напријед, трчао и пред самим циљем стропоштао се, цркао. Његово трчање на Пољу Потркову је парадигма човјекове судбине исказана у животном или случајном, неочекиваном, искрслом путу Сијарићевих ликова. Прича „Хрт”, или прича о хрту који је промјеном простора изгубио сва своја својства, особености је исто метафора за погрешан пут човјеков кроз простор и вријеме. Лирски, драмски, значањски и поетички елементи у причи су у функцији стварања, преобликовања свакодневице, појавности у више сфере духа. Фрапатне и умјетнички цјеловите и вишезначне су сцене кад се заостављеном и увријеђеном хрту на самом крају приче јавља мјесечина која је давала простору другачије димензије, неслућене видике и могућности за безгранично трчање. Али циљ, иако се чини да је близу, попут Мјесеца на небу, остаје недостижан, недосађан, недокучив, недетерминисан - тако је исто и кад су људи у питању.

Многе афоризме, метафоре, мисли изрекао је Сијарић о путу у свом богатом и значањски врло слојевитом прозно дјелу у облику мотоа, исказа појединих ликова или ауторових, као и у оквиру описа природе чему је почешће овај аутор прибјегавао у својим причама и романима. Раније смо нагласили да многе ликове у овим прозама карактерише то да неостварују - своју жељу, намјеру да стигну тамо гдје су кренули; уосталом, до ци-

Култура и цијетност

ПРЕД ЧИТАОЦЕМ

НАШ ГРАД И ЊЕГОВ
МЕНТАЛИТЕТ

Драган Радуловић „Петрификација“; књижара „Логос“, Бугва, 2001.

У наслову књиге Драгана Радуловића је ријеч камен. Занимљиво је да предање повезује душу и камен, почев од оних у којима су људи настајали од камена, као у миту о Деукалиону, па до човјековог повратка у камен, у смрт. Чак и храмови, саздани од камена, знак су везе између неба и земље. У једном од Јеванђеља говори се о претварању камена у хлебова. Символ је дакле, двострук - уколико је петрификација окамењење, својерисни дух тежине, окамењености, фосилизације, несумњиво су и првотна значења камена. Уколико се овом идејом поиграмо, онда је Драган Радуловић у једном петрифицираном провинцијском животу, опхрваном „духом тежине“, успио да „спасе“ душу, да сазда сопствени храм између смисла и бесмисла.

Првијенац Драгана Радуловића чини седам цјелина, које се у жанровском смислу различито могу сврставати. Филозоф по образовању, а литерата „по љубави“, аутор је начинио необичне спојеве и понудио читав низ могућих читања (или читавања?).

Можда се у извјесном смислу може сматрати жанровски најчистијом средишња прича, „По многим морима“, која би припадала научно фантастичној прози само утолико што је ријеч о класичном тематизовању будућности, чак и тематизовања живота на другим панетама. Научно фантастична прича, свједочи смо, све чешће се приближава комерцијализованој, лакој забавној литератури. Ситуација се, међутим, посве мијења када једна у том смислу класична научно фантастична прича доспје у окружење какво је укључено књиге „Петрификација“. Она тада „освјетљава“ у извјесном смислу остале приче, али и те остале прозе овој дају особена значења и

конотације. Паралелни свијетови које се сусрећу у овој причи, причи о искорачивању изван и изнад властитих могућности, о храбрости и спремности да се уопште искорачи, да се, најзад, искорачење прихвати, заправо су дефиниција самог симбола петрификације. Она два сунца на крају приче својерисне су терације, терације у времену и простору чак и равновјесје двају могућих значења петрификације.

Прве три приче представљају занимљив спој елементарних научних фантастике, извјесних елементарних готске, односно приче страве, или, пак, криминалистичке приче. Оно што је необично су оквири прича ситуирани у мали град, конкретно у Бугву. Но, не треба се преварити да је најпостоје ријеч о тематизовању локалног. Несумњиво је да нама који Бугву добро познајемо, а особито њене бројне недостатке, може овакав текст djelovati као коментар, као критика или ламент над овдашњим начином живота, или, боље рећи, проћердавањима живота. Мали град и његов менталитет, довољно интригантно присутан на страницама Радуловићеве књиге, требало би прије посматрати као могућу општу мисао о малом, петрифицираном духу који се понекад понајбоље може однеговати и угнијездити у градовима попут овог. Уколико, дакле, са једне стране имамо ауторове коментаре есејистичке провинцијенције, свакако ни остале, белетристичке, приповједачке елементе текста не можемо схватити издвојено. Предмет, дакле, трагања мора бити природа те спреге и значења што их она производи. Немогуће је, по нашем мишљењу, не довести у везу ироничне и циничне коментаре о менталитету једне малене, у овом случају бугванске средине са дјеловима трију проза у којима се описују необичне

смрти и осакаћења јунака који су открили извор зла. Уколико на почетку прве прозе читамо о оговарању, о дозвољеним и забрањеним темама у кафанским разговорима, о узалудном утацавању времена и пресицању из шупљег у празно, тешко се отети утиску да је тај фантастични извор зла који је један од јунака открио заправо нешто у чијем окриљу непрекидно живимо и што непримјетно односи наше животе или их обогаљује.

Такође, у другој прози, када у форми криминалистичке приче, бивши полицајац настоји открити убицу свог друга, тешко је не препознати све оне карактеристичне начине стицања, новог „крема“ малих градова на ивици криминала, или пак препознатљивих маловарошких гангова и њихових „кодекса“ части.

Па ни трећа прича није далеко од претходне двије. Необична маркиза која је открила дух лакоће, неприхваћена и оговарана, заправо је предмет непризнатих жеља и признања јунака да петрифицираност живота свакога бескрајно унижава и своди на непотребне предмете.

Завршне три прозе више се доимају као стилстичке вјешбе и истраживање одређене, дакле, идеје и њеног вербалног уобличавања (идеје умирања, пропуштених могућности или робовања стварима). Како, дакле, може изгледати вријеме (од)умирања или пак „рај“ неискоришћених могућности.

Наслов завршне прозе уједно је и наслов збирке: „Петрификација“. У њој је најиме ријеч о човјеку који је на неки начин заборавио да живи тражећи суштински смисао свега што га окружује. Све је почело и завршило се сакупљањем најразличитијих и најчешће непотребних предмета на које јунак наилази, свих ре-

ПРЕДСАНИЦЕ

Позна несаница би себе да успава, али сан
бежи од прича предсаница

ЖУКВА

Море не може да се ојме окову низина, па шаље жукву да
окићу стирмине брда.Жуква не може без суочења с морем, па хита да та цвијетна
њем овјенча.Дуго се жуква међу растинјем шаји - притишће безлисне вла-
сти невидљиви су искрај мора. И чини се - жукве су није.Али, њена су мјесеца два. У мају и јуну снопови зрачају трну
из шла. Пламење златишта ојоја полази са црне морске, па све
узор, уз шерпаву и камењар, тједе други цвијет губи дах.

У Леопардијеву стићу сјетно се повија жуква - „дустински цвијет“.

А ријечи као да се околе уз жукву.

Гушање је жуквина тодина, говор је тек који мјесец или не-
гјеља или дан међу данима или шрен задихани.

Ријеч и пјесма дозову се само у доба својеј цвијетања.

Уснула, невид-ријеч дуго се уз жукву шаји. Мирује танки
стићу без листи и шлога, а онда се цвијетом ојласи из свега
тласа.Чини ми се, Бакомо, и ријеч је дустински цвијет - ниче из
цвијетане осаме сјећања, тједе се ни шраква не коријени. У зави-
чају ријечи, канда, само су вјетар и пјесак. Само ситнозрни
бескрај и као да је у њему све.Жуква, жуква, жутишка, жутишловка, брнстишра, ђинстишра... И
жукошришца: млашти, шари круће стирокове - извуци нити за
шкане и шлепчење, за приговор жукве и ријечи.

Тато Вукотић

ликвиа реликвијарум нашег
трајања, смећа нашег посто-
јања у које је најзад урастао
живот јунака, петрификују-
ћи се заувјек. Наравно, и
ову причу можемо разуми-
јевати као завршни акорд
на Радуловићеву визију ис-
празности, готово кафкијан-
ском преображају који нас
све захвата у судару са сви-
јетом и у покушају да му от-
кријемо разлоге и смисао. И
да поднесемо његову ругобу
и бесмисао. А то не бива без
петрификације.

Радуловићеве прозе су,
дакле, на осјетљивој грани-
ци есејистичког и белетри-
стичког, будући да се у сив-
ма њима налазе фрагменти
у којима писац излаже лич-
не утиске и поглед на неко
питање живота, морала, ау-
топоетике. Есеј, дакако, не
подразумијева методе чињени-
ничког, појмовног и логич-
ког доказивања, што би мо-
жда Радуловићу, филозофу
по образовању, одговарало
и било му својствено. Не
могу, а да не осјетим потај-
ну радост пред још једном
победом литературе над
филозофијом - јер чињени-
це и логика увијек имају
ограничења, наравно и бес-
крајне предности, али лите-
ратура има флуид и конота-
цију, у њој је вјечита игра
значења, литература је опа-
лесцентна, и њива је за сва-

ко сјеме уколико има правог
сијача и правог жетеоца. И
уколико има уста да у пога-
чи ужива. Радуловић се, да-
кле, окреће поетским сред-
ствима настојећи да лична
схватања, која би и на на-
чин филозофа могао изла-
гати, приближи читаоцу.
Лебдећи тако између разно-
родних области, између ли-
тературе и есеја, Радуловић
остварује вишестраност те-
матике којом се бави, нуди
могућности различитих чи-
тања, и поновимо изнова -
учитавања. Ефектне скице
карактера, размишљања о
актуелним друштвеним те-
мама, сатирично-иронични
коментари и повремене на-
мјерни локализми, додати
ради ароме мјеста - на све
ћемо то наћи у Радулови-
ћевим прозама, али не и на
оно сувопарно одређење есе-
ја као краћег састава у ко-
јем се неки проблем дискур-
зивно образлаже. Код Раду-
ловића је превасходно ријеч
о есеју инкорпорираном,
ураслом у белетристичко
штиво уз обавезан лични
став. Зато је свима који пи-
сца познају лако да га у
књизи о којој је ријеч упра-
во таквог и нађу. А његов
првијенац је несумњиво
вриједна и значајна игра ду-
ха у оквирима савремене
црногорске прозе.

Бојена ЈЕЛУШИЋ

ЋАМИЛА СИЈАРИЋА

ља и краја пута, изузев Господњег, не може се ни допу-
товати, а и кад би се могло стићи човјек би остао без
илузија, наде, смисла живљења и зато евнух Алија из
романа „Конак“, који је стално при путу и мисли на по-
следњи божији пут до Акова, казује у једном свом раз-
мишљању о путу слиједећу филозофску мисао: „Па ве-
лим: боље је к циљу, путовати с надом, него до циља
допутовати“. Изгледа да је живот стално тјерање каме-
на уз брдо, и његово стропштавање у понор, провали-
је и бездане неограниченог простора и времена. Између
метафоре пута и живота у овој прози комотно се може
ставити знак једнакости, јер човјек је овдје на путу од
рођења до оног последњег корака куд се упутио - и за-
то су једино путеви божији извјесни, и они једино дово-
де до краја: џенета.

Путеви су Сијарићу увијек били на уму - волио је, из-
гледа, да прича, приповиједа и још да путује - пут својих
личности, од Акова, Пештери и Бихора до Сарајева и
обратно. Његов психолошки изнијансиран лик Џимшир
Туховац, опсениран водом као путник, караванија кроз
безводне пештерске висоравни, све је, новац, породи-
цу, па чак и свој живот подрадио да би пронашао воду
чиме би омогућио несметан пут од Пештери до Бихора.
Писац у једном подуму експлицитно исказу саопшта-
ва ту његову скривену идеју која је живјела и зачала се
у њему негдје на путу преко те безводне пештерске ви-
соравни. Исказ садржи у себи и одређене филозофске
конотације: „Ни зачим није зажалио - јер све су то биле
смртне ствари, вијека кратка, а вјечан је само пут пе-
штерски и каравана која њима гази - и вјечна ће бити та
његова вода, а она му се и сада у сну јавља, и све неке

мокре травуљине, и над њима цвијет-бијел“. (Прича
„Бунар“). Прича је блиска психолошкој драми која за-
хвата цјелокупно људско биће, његову свијест, мисао,
све је у њој подређено вишим људским циљевима. Над
читавим тим мислима, преживљавањима, претрагама
за водом, над свим тим стоји симбол бијелог цвијета ко-
ји се рефренски јавља у композицији приче.

Међу најбољим и умјетнички најуспјелијим приповије-
дачким остварењима овог аутора је можда његова при-
ча симболично насловљена „Пут“, чији мото указује на
њену филозофску компоненту („Живот је један варљив
круг/Нас по њему воде наше страсти“. („Из разгово-
ра“). Њени структурни чиниоци саздани су на контра-
стима, префинињеним и ненамјетљивим симболима, дис-
кретним поређењима. Главни носиоци ове лирске дра-
ме која се одвија у снијечној олуји, тами су вјечити пут-
ници, Цигани. Они су свирали на некој свадби („бубња-
ција Кахриман, зурпација Дурмиш и дјевојка једна њихо-
ва, Софија, с дефом...“) и газда их није одмах исплатио,
задржао их је богателишући их, уз то Софија се врати-
ла да још једном заигра и зајпева како би умилостиви-
ла газду: да им дода још мало новца. Мало им је дао, а три
дана су изреда свирали и пјевали. Газда је нешто мало
новца додао послје накнадне пјесме и игре Софијине,
али су зато они закаснили, заостали за осталим гости-
ма с којима су скупа требали да пређу: под међавом, за
њих непроходну и непобједиву планину - да би стигли
до Бихора, кући. Грабили су брижни кроз снијечну олују
да стигну остале који су још раније кренули уз међавом
и тамом завијану планину. Прича је фабулативно и ком-
позиционо вјешто прављена, они, Цигани, дјеца приро-

де, упали су у њену замку - кретали су се у круг наила-
зећи на своје трагове, суочивши се тако за зидом таме,
са директном смрћу. Први је безизлаз наслутио отац
Кахриман, забубњао је у бубањ тражећи помоћ, спас од-
некуд. А и син му Дурмиш зурпао је да не би неко чуо у
тој тами. Ништа није помогло: прво се смрзао отац, за
њим син. Остала је само дјевојчица, ћерка и сестра Со-
фија. Крхка и њежна, лако обучена, а планина сурова и
голема. Овај женски лик је саздан, саткан сав од лир-
ских сјенки, тонова и полутонова. Он је један од најупе-
чатљивијих и најкомплекснијих ликова цјелокупног
прозног опуса овог прворазредног и вансеријског писца.
Она је врло сензибилан лик, женски мекан, људски и
цигански раздраган: чујемо је и сада како кроз међаву
„пијуче“ имитирајући птице, и како узвикује: „Уже ждра-
ле!“. Очекујући одговор од аутора, читаоцу: „У кући ти
здравље!“ То њежно и музици склоно створење са
оскудном одјећом и дефом у премрзлој руци треба да
пређе сурову планину, која је овдје метафора за живот.
Лирско и драмско у овој причи су нашли свој прави из-
раз, сублимацију ликова дјевојчице у чијим ушима, цје-
локупном њеном бићу, епилогу приче бије бубањ као
„кад је далеко и кад је влажан“. Циганки, дјевојчици
Софији писац није имао храбрости да јој ускрати право
на даље путовање. Атмосфера епилога, оквирног пла-
на приче је суморна, али лавез паса на крају наговје-
штава живот, иако; „чинило се и да лају под земљом“.

(Крај у наредном броју)

Милош ВУЛЕВИЋ

Култура и цијетност

ПОДСЈЕЋАЊА

МАРКО БРЕЖАНИН

- ПРВИ ЦРНОГОРСКИ СКУЛПТОР

Скулптура је у црногорску умјетност ушла уздржано и скромно јер се, попут сликарства, везивала за умјетнике са стране, популарно назване „изванци“. Тако је започео и трајао животни пут Марка Брежанина који је остао убијежен у нашу историју скулптуре као први њен представник коме је управо скромност била судбинска одредница.

Поводом 45 година од његове смрти подсјетићемо на живот и дело овог истакнутог умјетника чији рад још увијек није довољно вреднован и систематизован. Рођен је 20. маја 1883. у Спичу код Бара у селачкој породици Рада Брежанина. Одлазак у Софију, код стрица, гдје се придружује каменоресцима у радовима на фасади главне поште, био је од пресудног значаја за његов животни позив. 1906. године уписује се у Умјетничко обртну школу у Љубљани коју је завршио у класи професора Алоја Репича 1910. године. Затим одлази за Беч у Вишу умјетничку школу гдје 1913. године организује прву самосталну изложбу. Према сачуваним подацима закључујемо да је до 1920. године излагао у Келну и Лајпцигу.

За вријеме Првог свјетског рата урадио је на Цетињу рељеф Црне Горе

величине 17 x 19 м, али је остао непотписан јер је одлучио да учествује у рату, па је имао третман ратног заробљеника.

Његова интензивна умјетничка дјелатност почиње одласком у Београд 1919. године, када се активно укључује у многе ликовне смотре, постаје и члан Удружења ликовних умјетника Србије од његовог формирања.

Од 1922. године, када је у II београдској гимназији учествовао поред многих истакнутих имена као што су Мештровић, Росандић, Палавичини, Кршнинић, његова активност долазила је све више до изражаја. У новембру 1928. године појављује се на I јесењој изложби београдских умјетника у Умјетничком павиљону уз Лукића, Палавичинија, Росандића, Коларовића. Од тада па све до 1940. године, његово дјело је присутно на свим Јесењим изложбама у Београду.

Активност Марка Брежанина није јењавала ни у вихору рата када излаже 1942. године, на групној изложби сликарских и вајарских дјела а не треба заборавити ни његово учешће на изложби одржаној 1944. године са Томом Росандићем и Ристом Стијовићем. Као правог умјетника није га заобишло оштро перо критике тако да му је још као мла-

дом ствараоцу на V југословенској изложби 1922. године упућено: „Као млад Брежанин је инклинирао академским узорима и уз помоћ натуралистичких примеса ретко досегао свезину скулпторског израза. Он ће као бечки ђак некада покушати да, попут Месершита, академског мајстора XVIII вијека да категоризацију лика кроз мимичка претеривања остајући на нивоу укочене, беживотне гримасе“.

Поље његовог интересовања за материјал и тематику било је широко тако да се подједнако добро изражава у дрвету, камену, бронзи и гипсу. Највише успеха је имао у реализацији портрета, али не треба занемарити и његово интересовање за животињске фигуре, рељеф и фигурине жена.

Брежанин је урадио велики број портрета истакнутих личности из области културе од књижевника, историчара, сликара тако да је његово интересовање за личности сезало од периода романтизма до савременика којима је значајки приступио са јасном тенденцијом ка што реалистичким рјешењем. На овај начин су његови портрети добили основну категоризацију реализма. Има се утисак да прилази моделу са страхопоштовањем уносећи сензибил-

ност доброг познаваоца али свјестан да је конкретност и чулна осјећајност та која даје особеноост његовој скулптури. Тежња да што вјерније дочара унутрашњи карактер ликова пружила је могућност сагледавања најзначајнијих и најосјећљивијих особености његових јунака. Доказ су свакако његови најбољи портрети попут Ива Војновића, Боре Станковића, Јована Цвијића, Уроша Предића.

У његовом веома плодном стваралачком раду значајно мјесто припада „Аутопортрету“ урађеном у дрвету 1933. године, гдје долази до изражаја мајсторска рука и сензибилитет Марка Брежанина.

Марко Брежанин је умро у Београду 11. XII 1956. године, а у децембру 1957. године у Улусовој галерији у Београду одржана је комеморативна изложба на којој је представљено 24 скулптуре настале од 1918-1953. У каталогу за ову изложбу професор Павле Васић је забиљежио: „Ова изложба, свакако, не даје савим потпуну слику о умјетнику који је радио и живио скромно, једноставним животом, у неку руку као филозоф, који зна да је дјело умјетника једино мјерило његове вриједности“.

Драгана ИВАНОВИЋ

НАД БУДВОМ

Доље, у бљеску свјетлости и тишине,
бијели се у сунцу Будва:
с иланине као да се спушта а и рудва
скошљала до самог мора.

А за њом љуло у бескрају, у даљине,
и ровалило и неђо шло и а сријетла
и расијучило тишину и свијетла
широко море моје домовине.

Александар ИВАНОВИЋ

ЧЕТВРТ ВИЈЕКА АРХИВСКОГ ОДЈЕЉЕЊА У БУДВИ

БОГАТСТВО АРХИВСКИХ ФОНДОВА И ЗБИРКИ

Архивско одјељење у Будви крајем априла ове године свечано обиљежило јубиларну 25. годишњицу оснивања. Архив основан 26. априла 1976. године, од стране Скупштинe општине у Будви и касније преименован у Историјски архив Будве

Данас је Архивско одјељење у Будви једно од најбогатијих архивског грађом и архивским материјалом у Републици, јер чува укупно 54 архивска фонда и збирке са укупно 325 дужних метара архивске грађе. Архивска грађа почиње са 1817. годином, из периода такзване друге аустроугарске владавине на овим просторима. Један дио грађе је микрофилмован, као што је пракса и као што се ради у свим свјетским архивима. Архивско одјељење у Будви је било развило и веома значајну издавачку и публицистичку дјелатност објављивањем већег броја веома значајних наслова и издања, које се и данас сврставају у праве издавачке подухвате. Ар-

хив Будве је 1976. године основао и њиме до пензионисања 1993. године руководио неуморни и увијек агилни и предузимљиви др Мирослав Лукетић коме је посебну јавну захвалност изразио и упутио директор Државног архива Републике Црне Горе Рајко Калезић.

Поводом јубилеја Архивског одјељења у Будви у Модерној галерији била је отворена веома занимљива изложба под називом „Разгледнице Будве и црногорског приморја од 1898. до 1918. године“ аутора Срђана Пејовића, садашњег начелника Архивског одјељења у Будви, коју ће ускоро моћи да види и которска публика.

Д. ЦВИЛОВИЋ

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ АРХЕОЛОГИЈЕ

О РИМСКОЈ КЕРАМИЧКОЈ ЛАМПИ

У великом богатству римских керамичких производа посебно мјесто имају римске керамичке лампе - жишци. О овим предметима је до сада написано доста студија јер богатство облика, представе којима су украшавани, печати радионица, били су привлачни за многе истраживаче.

Керамички жишци су мале посуде коју чини плитки резервоар - реципијент за уље са благо угнутом горњом површином тзв. диск на коме је отвор за ваздух, и који је главни носилац украса, раме који представља спој између диска и реципијента, кљун за фитиљ и мала дршка. На основу облика наведених дјелова може да се прати хронолошки развој и типологија. У свакодневном животу служили су за освијетљавање просторија, а с обзиром да су проналажени на свим већим некрополама значајна им је улога била и у култу мртвих.

Римски жишци се у почетку свог развоја тијесно везују за грчке и хеленистичке облике, у каснијем периоду, Римљани им дају своја карактеристична обиљежја, лако препознатљива. Римске лампе прављене

од печене земље се у најширем смислу дијеле у двије основне групе: прву групу чине лампе са украсом и представама на диску, а другу групу чине лампе са малим брадавичастим задебљањем на ободу диска (рамену) и печатом мајстора или радионице на дну. У оквиру ових група формирају се и више типова лампи на основу облика кљуна за фитиљ. Лампе са украсом су карактеристичне за I - II вијек наше ере, док се лампе са печатом јављају касније, израђиване су од почетка II вијека наше ере и у употреби су кроз цео III вијек и касније.

Без обзира ком типу припадају, лампе су прављене на исти начин. Коришћена је фино пречишћена земља и моделирани су у калупу. У горњем дијелу калупа моделирани су диск и раме, а у доњем дну са печатом радионице. На горњем дијелу калупа већ је унапријед био припремљен мотив представе којом је украшен диск у облику негатива. Посебним инструментима вршено је дојеривање кљуна, дршке и споја између горњег и доњег дијела. Овако спреман производ стављао се у

грчарску пећ.

- Мотиви који се јављају на диску одају богатство духа мајстора - умјетника. Великом прецизношћу су израђивани геометријски мотиви - розете; представе животиња - делфин, зец, пас; флорални орнаменти - винова лоза, маслинова гранчица; митолошке сцене, хероји, борба глдијатора, позоришне маске. Посебне ликовне

Фрагмент жишка пронађен на цитадели 1983. године

представе се јављају појавом хришћанства у IV вијеку н. ере. Христов монограм, крст, палмина грана су мотиви који су најчешћи. Један фрагмент керамичког жишка са рељефном представом крста нађен је на локалитету Цитадела у Будви приликом археолошких ископавања 1983. године.

На основу различитих ознака - жигова радио-

ница које су се бавиле производњом можемо видети колико су жишци произвођени, а самим тим и коришћени, током цијелог римског периода. У сјеверно-италском подручју најраспрострањенији су жишци са печатима Oceanus, Ursulus, Justinianus, Cresce. На подручју провинције Далмације, Паноније и Мезије јављају се печати, Strobilis, Atimeti, Ostavi, Festi, Lucius. Велика „специјализована фабрика“ за масовну производњу керамичких лампи налазила се у Модени, носила је ознаку Fortis. Производи са овим печатом проналажени су на цијелом простору римског царства. Поједине радионице су обиљежавале своје производе симболима: концентрични кругови, изломљене линије, троуглови и сл.

Највећи број лампи археолошки је потврђено на некрополама. Јављају се или као гробни прилог или су намерно ломљени и депоновани у јаме у близини саме некрополе.

Посебан развојни пут, типологију, као и значај у животу Римљана имали су жишци направљени од бронзе, стакла и кости.

Јелена ЈЕЛУШИЋ

ДЕСЕТ НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У МАЈУ

1. Горан Петровић: Ситничарница код срећне руке, „Народна књига“ - „Алфа“, Београд, 2000.
2. Јунг Чанг: Дивљи лабудови, „Народна књига“, „Алфа“, Београд, 2000.
3. Дени Гећ: Папагајева теорема, „Геопетика“, Београд, 2000.
4. Мирослав Лазански: Увек постоји сутра, „Књига комерц“, Београд, 2000.
5. Сидни Шелдон: Небо пада, „Народна књига“ - „Алфа“, Београд, 2000.
6. Роберт Ладлам: Фактор Хад, „Народна књига“ - „Алфа“, 2000.
7. Жан Пол Сартр: Мука, „Верзал прес“, Београд, 2000.
8. Мигел де Унамуно: Магла, БМГ, Београд, 1999.
9. Јан Гију: Империа насиља, „Народна књига“, Београд, 1998.
10. Ханиф Курејши: Црни албум, „Плато“, Београд, 2000.

ОЗИРИС У КОЊУ

Час разузданој коњи,
Не из њедара. Не из сјенке Аџлас,
Ја шло пријадам шутињи из оварам оба,
Или обије њоловине и роба

Боже Озирисе, ошћад звијезде њолазе
на ужарене круи ове,
Ошћад ше и рађевине шло нам гају животи,
Ошћад вукови њрелазе континенте,
Ошћад ја знам да је љубав шачности

Пошврђује се океан жалости, да
Човјек илаче као мушци кладенац,
Болни њризори савнују се и бришу
Ноктиима, мишљу и њолом.

Распикућа на озлој лашеном ои њишћу,
У брзини, врелини, дубини,
Немир бреча до свршетка свијетла;
Извор времена не њријада њросићору

Ти њлодиш најмлађу њоморанцу,
Понад бразде шло вијуј а у ушима,
Боже Озирисе, швоје су форме њрозрачне,
А швоја сушћина мрачна као њаукова мрежа.

Рајко ВУЈОШЕВИЋ

Духовно наслеђе

ГРАДИТЕЛСКЕ СИНТЕЗЕ

ЦРКВА САНТА МАРИЈА
„IN PUNTA”

Будванска црква Св. Марије, познатија као Санта Марија „in punta”, представља примјер ријетко успјелих средњовјековних градитељских синтеза на Црногорском приморју. Као што потврђује натпис уклесан на унутрашњој страни сјеверног зида, овај сакрални храм је подигнут 840. године, што га сврстава међу најстарије прероманичке грађевине не само у Црној Гори, већ и на цјелокупном простору источне Јадранске обале. Црква Св. Марије се налази на рту („in punta”), у југозападном дијелу Старог града, а првобитно су је подигнули монаси бенедиктинског реда, тако да је представљала саставни дио манастирског комплекса. На мјесту гдје се данас налази зграда „Јадранске страже”, својевремено се налазио манастирски конак, док је из саме цркве, наниже постављено степениште, представљало директну везу са јасно видљивим пролазом у простор крипти, у коме су се вјекovima сахрањивали припадници манастирског братства.

Одређена легенда говори да је манастир подигнут на мјесту гдје су бенедиктинци из манастира Богородице Ратачке предали на поклон Будванским хришћанима икону са представом Св. Марије. Друга занимљива легенда помиње чудну галију која се изненада појавила над Будвом и из које су људи дуге косе и браде изнјели икону Богородице и поставили је на рт са двије упаљене свијеће. Хтјели су да провјере да ли у граду има хришћана, јер сматрали су, ако их има, прихватиће икону. Писани извори наводе да су дошли из Шпаније, из светилишта „Мадона Нера” са грбом златног голуба. На мјесту, рту, гдје су оставили икону, саграђен је манастир Santa Maria „in punta”.

Положај цркве Св. Марије је условљен конфигурацијом терена, тако да се она својом јужном и западном страном везује за градске зидине. Познат је помен ове цркве у писму које је папа Климент VI, године 1346. упutio цару Душану, гдје се она помиње међу некадашњим бенедиктинским манастирима. Такође је познато да је Цар Душан, за вријеме свог присуства у приморским крајевима, године 1351. у овој цркви издао једну повељу. У XVII вијеку ову цркву у својим списима помињу двојица католичких великодостојника, Марин Бици и Марин Драго као светиште које опслужују Франјевци. Као што се да на-

слутити фрањевачки ред „Мале браће” ће од бенедиктинаца преузети цркву и у њој боравити до доласка Француза 1807. године.

Црква Св. Марије је за разлику од осталих цркава будванског сакралног комплекса постављена својом подужом страном у правцу север-југ, а у свом тлопарту има об-

кве, налази се, накнадно дозидан, звоник „на преслици” са три окна, из новијих времена (крај XVII в.). Четири камене плоче уграђене на унутрашњој страни сјеверног зида откривају латинске натписе из различитих времена. Како смо већ поменули, најпознатији и најстарији говори о датовању саме цркве и

Црква Св. Марије „in punta”

лик неправилног правоугаоника, са правоугаоним апсидом на јужној и порталом на источној страни. На источној страни се, уз апсиду цркве, налази дозидан кула-звоник четвртасте основе. Академик Б. Ко-раћ претпоставља да је приземље звоника могло да служи као сакристија. На грађевини се могу препознати неколико периода грађења. Најстарији дио цркве представља наос са апсидом. Бочни простори на источној и западној страни су касније дозидани, а могли су да служе и као посебни олтари (на пр. олтар Св. Барбаре). Такође је на сјеверни дио корпуса цркве, касније у XVII вијеку, дозидан додатни простор до првобитног наоса, који се, по систему зидања и висини свода, својим изгледом јасно одваја од старијег дијела цркве. Апсида и старији дио наоса засведени су неправилним преломљеним сводовима. Појава преломљених сводова требало би, у начелу, да указује на утицај готике, што наводи да сводови највјероватније потичу из времена обнове цркве у XIII вијеку. Фасада је зидана доста грубо, ломљеним и тесаним каменом, услед чега цијела грађевина даје утисак рустичног. Поред правоугаоних прозора неједнаке величине, фасаду на источној страни, изнад портала, краси розета чија рељефна орнаментика указује да потиче из XVII века. Преко посебног улаза (данас зазиданог) на сјеверном зиду, црква је била везана са манастирским зградама (данашња зграда „Јадранске страже”). На истој, сјеверној страни цр-

године 840, а гласи „+ E C L E S I E + S I G - N U M + (e) D I F I C A V I (t) E C - L E S I A M A D O N O R E (m) S (a n) C (t) E M A R I E E T C U M F R A T R E M E O D C C C X L ”. Остали натписи се, највјероватније, односе на периоде обнове цркве, а потичу из 1219. године, из друге половине XIII вијека и најмлађи из 1765. године. Такође, се на источном зиду цркве, на надвратнику зазиданог портала, сјеверног, касније дозиданог одељења, чита година 1645. Међу првим писаним поменима будванске бенедиктинске опатије Св. Марије је повеља бискупа Маја Св. Трипуну у Котору, гдје се међу учесницима освјећења наводи и Трифун, опат Св. Марије у Будви.

У цркви се некада чувала, у простору главног олтару, чувена чудотворна икона Богородице, „Madona in punta” или „Будванска госпа” за коју се претпоставља да датује из почетка XIV вијека. Икона је 1807. године из цркве Санта Марија пренесена у цркву Рођења Св. Ивана Крститеља у којој се до данас чува. На нашем Приморју, поред Скадра и Улциња, Будва у средњем вијеку, представља град у коме је Богородичин култ био посебно изражен. Тако у Будви и њеној ближој околини можемо набројати чак осам светих мјеста која су и данас, или су некада била, посвећена Св. Марији. Богородица је од давнина сматрана заштитницом и патроном древног будванског града, што потврђују и чудотворна икона „Madona in punta” и црква о којој је ријеч.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

ЦРКВА И СЕКТЕ

Црква - Екканола - по свом карактеру представља заједницу вјерних у Христу. Цркву конституише Дух Свети и она представља мистичко Тијело Христово, док јој је глава Христос. Она у иконографији представља брод спасења на мору људске историје. Оснивач Цркве је Господ Исус Христос, Син Божији. Због тога је она божанске природе и када би њен оснивач био човек, ма како свијет био, она би била обична институција. Љубав између Христа и Цркве (заједнице вјерних) описује се на више мјеста у Светом Писму (као нпр. код св. ап. Павла, када се љубав мужа и жене, сједињених у Светој Тајни брака, пореди са најчврћом љубавном везом на свијету, између женика - Христа и невесте - Цркве: „мужеви, волите своје жене, као што Христос завоље Цркву и предаде себе за њу”). Завршни дио оснивања Цркве, а по неким датум оснивања Цркве, јесу Духови - пранци Св. Тројице, када се Дух Свети спустио на апостоле и када се крстило три хиљаде душа у једном дану. Црква је по свом карактеру намијењена свим људима, у њој нема ни роба, ни слободних, ни мушког, ни женског, ни Грка, ни Јевреја... Намијењена је спасењу свијета, дакле палом човеку, а преко човека и цјелокупној твари. Још у прва хришћанска времена постојале су јереси због којих су одржавани Васељенски и помјесни сабори чији је циљ био да потврде правилно исповиједање вјере. Због тога кажемо да је православна Црква једна, света, саборна и апостолска.

На првом мјесту треба разјаснити појмове попут: јереси, раскола и отпадништва.

Јерес: изопачење и порицање основних истина. Јерес се разликује од вјерске заблуде која је несвјесна и нехотична.

Апостасија - отпадништво: потпуно одрицање Бога и престанак вјере у Христа и прелазак у другу религију.

Шизма - раскол: може настати из канонских, дисциплинских, црквено-политичких или политичких питања. До њега обично

долази када личне амбиције овладају личностима из врха или када политичке страсти овладају вјерницима.

Религија, (religare) означава везу између човека и Бога. Религије се дијеле на монотеистичке (нпр. хришћанство, јудаизам, ислам) и политеистичке (нпр. хиндуизам, будизам...).

Шта је секта?

Пошто јереси постоје од првих вјекова јасно је да су и секте постојале, на неки начин, од кад постоји Црква (јер је јерес уско повезана са сектом). Идејни извор савременог секташтва јесте протестантизам. Све секте негирају Цркву, њено учење и поредак појављују се са намјером да „поправе лоше стање у Цркви”, проповиједајући „слободу”. Свака секта тврди за себе да је јединосавасавајућа, а сваку од њих је основао понеки човек (који је имао своје тумачење Светог Писма и који за себе тврди да је носилац Духа Светога). У глобалу, секте бисмо могли подијелити на псеудохришћанске и псеудохиндуистичке. Правилнија подјела би била:

1. протестантске секте (Јеховини свједоци, мормони, адвентисти - суботари, баптисти, анабаптисти, пентакосталци...)

2. далекоисточне секте (Харе Кришна, Шри Ђинмој, Махариши Махеш Јоги, Сајја Саи Баба, Ошо Радниш, Мунова унификациона црква...)

3. окултно-магијске или синкретистичке секте (теозофија, антропозофија, сајентологија, спиритизам, ТМ, Њу Ејд, Бела гностичка црква, Wicca...)

4. сатанистичке секте (ОТО, Црна ружа - розенкројцери, сатанистичка црква, Ред соларног храма...)

За сваку од њих је карактеристично да спроводе индоктринацију дајући својим сљедбеницима празна обећања о рјешењу животних проблема и нудећи „инстант” спасења. Све проповиједају анархију у друштву (нпр. одвраћајући од служења војног рока), а изнутра су тоталитарне. То значи да се жртви секте постепено испира мозак, узимају му се сва материјална добра, одваја се од породице и друштва. Неријетко се завршава колективним или

појединачном самоубиством. Карактеристично је да су код нас секте на ишле на плодно тло, с обзиром на недостатак вјерског образовања. Питање је како заштитити дјечу и омладину од њиховог штетног утицаја, с обзиром да се вјеронаука не уводи у школе, свештеници немају приступ школама, једном ријечју, млади људи немају прилике ни да елементарно упознају вјеру својих предака у којој су рођени, а камоли нешто више. Да би се у животу определили, потребно је да имају одређено предзнање. Пошто су правог сазнања лишени, ни слобода избора није потпуна, па тако млади људи, духовно жедни, прихватају оно што им се прво понуди, не схватајући уопште са ким имају посла. Тако смо у Југославији били свједоци многих трагичних догађаја који су били последица дјеловања секти (самоубиства, убиства, разарање породице, киднапована...).

Све секте су материјално добро обезбјеђене и имају непрекидни прилив новца. Често су у питању велика новчана средства и трансакције. Чини се да више нема села у Југославији до кога нису дошле.

Свето писмо нас упозорава на ову појаву у будућности. Христос је рекао да ће се у последња времена појавити лажни пророци. Да би се спасли од негативног дјеловања секти потребна је помоћ државних власти која, на жалост, често опасним и деструктивним сектама дозвољава слободу рада, чак и неке њихове књиге ослобађа пореза на промет и ако је, понављам, ријеч о агресивним сектама.

Вјеронаука, за оне који то желе, без обзира на вјероисповијест, била би основ спасења душа од најезде душепогубних пророка новог доба, „доба мира и љубави”, који су често шверцери дроге и оружја, у подножју чије се палате налази Пакао.

Из ових разлога ће у будућности бити више ријечи о појединим најраспрострањенијим сектама код нас.

Миља РАДОВИЋ,
дипл.теолог„АНТИЧКА БУДВА”
НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Прије пет година изашло је прво издање књиге „Античка Будва”, аутора Станка Паповића и др Љубише Б. Поповића на српском језику. Књига је сада преведена на енглески и ових дана се појавила из штампе. Ријеч је о веома стручно и популарно написаном књизи која ће сигурно привући пажњу стручне и шире читалачке публике у земљи и иностранству. Будва је стара преко 25 вјекова и један је од најстаријих градова на Јадрану и Медитерану. Бо-

гата археолошка налазишта из античког и римског периода почев од 2. до 4. вијека прије нове ере најбоље свједоче о томе.

Основна идеја ове публикације је да у данашњем времену треба имати и одређен приступ у интерпретацији културних и умјетничких вриједности којима Будва као једно од најмаркантнијих археолошких налазишта на Балкану обилује - наглашава један од њених аутора Станко Паповић.

Један дио књиге говори о

грчкој колонизацији на Јадрану. У овом дијелу обрађене су вазе - керамичке, камене пластике, новац, натписи на камену, архитектура и златни накит. Други дио књиге говори о историјским изворима о античкој Будви, налазећи аналогију са сличним градовима на Јадрану и Медитерану, а један њен дио посвећен је значајним откопима на тлу Црне Горе. Важан дио је посвећен античкој некрополи у Будви.

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1941-1945 (15)

ПЕРИОД ЊЕМАЧКЕ ОКУПАЦИЈЕ

Пише: Јован ВУЈАДИНОВИЋ

Ток успостављања квислиншке цивилне и војне власти у Црној Гори и Боки у служби новог окупатора у основи је одредио и одговарајућа збивања у Грбљу. Међутим, ваља истаћи и неке посебне карактеристике које су се овдје јавиле. Националистички покрет у Грбљу и за вријеме италијанске окупације, био је у политичком одређењу врло хомоген - доминантна је била четничка оријентација. Зато није било потребно скоро ништа мијењати у организацији и саставу Националног одбора који је већ раније фигурирао као неко руководеће политичко тијело. Такође, општинска власт је и даље била везана за Марка Лазаревића, који бива потврђен на мјесто предједника Општине. Сеоски главари су наставили да обављају своју дужност, у ствари да буду повјереници предједника општине у селима и да представљају неку формалну основу општинске власти, јер већ дуго није функционисало општинско вијеће. Посебни значај за брзу адаптацију нови приликама је имала чињеница да је војна организација националиста у Грбљу, могла да се послје малих корекција уклопи у систем који су конципирале њемачке војне власти, а спроводили органи Народне управе. Тако је највећи дио припадника националистичких јединица из временна италијанске окупације (а касније припадника Грбљског четничког батаљона) поново био укључен у војне, који су, као и раније, постојали у свим селима. Само је један дио млађег људства укључен у жандармерију и распоређен по станицама у Боки, а неколико десетина „пробраних“ издвојено је за приштапску јединицу командне Бокојорске четничке бригаде, која је била лоцирана у Грбљу. Новина је била што су од сеоских водова биле образоване чете, двије у Доњем и три у Горњем Грбљу. Њихово образовање је било условљено потребом извођења ширих оперативних задатака, који су захтјевали већу концентрацију и мобилност.

Назначене околности су утицале да су за свега петнаестак дана од успостављања Народне управе - као

квислиншке владе и њених војних и полицијских снага могле да се у Грбљу образују националистичке формације способне да предузму обимну акцију на потискивању партизана са свог терена. Међутим, још један важан разлог је постојао да се ујурбаном оспособе националистичке снаге у Грбљу. Требало је што прије прекинути стање у којему је Грбља био ничија земља, гдје су партизани тако дуго, скоро два мјесеца, могли да се слободно појављују и окупљају. То је, с обзиром на географски положај Грбља, представљало опасност за позиције „нове власти“ која се тиме осјећала угроженом на ширем простору.

Природно, национални покрет у Грбљу је био у обавези да рашчисти ситуацију на свом подручју. Та обавеза је произилазила из генералног става квислиншке власти који је садржан у Упутству Народне управе старјешинама „националних јединица“: „Партизани су највећи народни непријатељи и борба против њих мора бити немилосрдна“. Даље се прецизира: „Свако лице које се са оружјем супротстави завођењу реда треба да буде убијено. Партизани заробљени треба да буду одмах стријељани“.

Поступајући у складу са издатим упутством, „националисти“ су извршили напад на партизана у Братешићима 21. новембра, а дан прије тога из сједиште убили једног партизана (Коста Кустудију). Овај напад није довео до уништења партизана који су били окупљени у Братешићима, иако је изведен са таквим циљем, али је успио да истисне партизана са подручја Грбља и да обиљежи почетак периода бруталног насиља и тешких репресалија над присталицама Народноослободилачког покрета. Тај период је трајао читаву годину дана - све до ослобођења, које се баш у дан подударило са годишњицом овог напада.

Послије повлачења партизана руководство „Националног“ покрета у Грбљу - нарочито његова војна структура, уводи такве мјере контроле и заштите „своје територије“, да су боравак и кретање чак и малих група илегалних, позадинских

радника били скопчани са великим тешкоћама и ризиком. Поред сталних, даноноћних стража у сваком селу, уведена је појачана контрола пролаза према Ловћену, да би се онемогућило свако нежељено кретање у том правцу. У ту сврху се поставља и жандармеријска станица у Братешићима, а у близини, у Горовићима, је смјештен и Штаб четничке бригаде са пратећом јединицом. Тиме је била покривена најповољнија комуникација са ловћенским залеђем. А, поред тога, у селу, гдје је било више вјероватноће и очекивања да се појаве партизани, редовно се упућују појачања за ноћне страже. Успоставља се и појединачно праћење лица која би могла да буду веза партизанским илегалцима. То се нарочито односи на жене из породица које су биле осумњичене за такву дјелатност. Иначе, свака помоћ партизанима и било каква активност за НОП, означени су као тешки преступи који се ригорозно кажњавају.

Да се у погледу пријетњи изречених у Упутству Народне управе не остаје само на ријечима показало се убрзо. Већ крајем новембра почиње хапшење присталица НОП-а за које се претпоставља да могу утицати на расположење људи у својој средини или да могу бити веза и ослонац партизанима. Ухапшени се одводе у затворе у Котор и Будву, а коришћени су и ручни затвори који су постојали при жандармеријским станицама у Врановићима и Братешићима - што је посебно била пракса кад су превентивна хапшења узимала шире размјере. Број затвореника је варирао зависно од развоја догађаја и потребе вршења притиска на припаднике и симпатизере НОП-а. Али, хапшењем се хтјело упозорити и читаво становништво да се беспоговорно морају извршавати наредбе и захтјеви окупационих власти и органа Народне управе.

У спровођењу репресивних мјера квислиншке власти и њихових војно-полицијских органа које су вршене у сарадњи са њемачким окупатором, животе је изгубило у Грбљу више од тридесет припадника НОП-а и чланова њихових по-

родица.

Само неколико дана послје повлачења партизана, у пет села Доњег Грбља, у виду казнене експедиције, упала је комбинована жандармеријско-четничка формација. Њу је предводио командир жандармеријске чете из Будве, капетан Благо Јовићевић. Припадници ове чете чинили су главнину формације. У Загори, Вишњеви, Главатима, Ковачима и Кубасима блокиране су куће познатих активиста народноослободилачког покрета и породица чији су чланови били у партизанима. Уз груб, насилнички поступак изведено је из кућа и ухапшено више од 30 особа, међу којима је било и неколико старијих људи. Приликом хапшења, Раде М. Поповић је пружио физички отпор, и то директно капетану Јовићевићу, послје чега је на кућном прагу убијен. Поповић је имао 62 године, био добровољац из Првог свјетског рата и припадао познатој партизанској породици.

Ухапшени су одведени у затвор у Будви. Послије краћег времена 21. децембра из ове групе су стријељани у близини Будве: Марко И. Беговић, Милица П. Бећир, Перо Ј. Бећир, Спасоје Н. Бећир, Јово М. Бућин, Гојко А. Добриша, Маре А. Добриша, Милица Ј. Страхиња и Милица С. Страхиња (која је била у поодмаклој трудноћи). Приликом стријељања млада скојевка, Милица Бећир је пркосно бацила мараму с очију и кличући слободи отишла у смрт. И остали су на достојанствен начин изашли на губилиште. Сви деветорица стријељаних су били из Кубаса, што говори да се овако крвавом одмаздом посебно хтјело казнити село у коме је НОП имао јако упориште.

Првих дана јануара 1944. године Њемци су на Пржном - Кртоли, стријељали девет припадника НОП-а и чланова породица партизана из Побрђа и Врановића. Тада су стријељани: Јово В. Батута, Марко В. Батута, Јане В. Ерцеговић, Кате Ј. Ерцеговић, Маре В. Итантовић, Стане Р. Итантовић, Јоке Н. Томичић, Марко Ј. Томичић и Марко П. Петовић, Одабир лица за хапшење, само хапшење и предају ухапшених Њемцима, извршили су жандарми и домаћи „национали-

сти“. У овом случају Њемце није нарочито интересовао састав лица која ће бити изведени на стријелиште, тражили су да се испуни одређена квота за одмазду коју су припремали. Али, зато су се њихови савезници побринули да то буду родитељи партизанских бораца или активни сарадници НОП-а.

Приликом одвођења група ухапшених из Побрђа десио се случај који треба забиљежити. Међу ухапшенима се налазио Перо М. Батута - активни сарадник НОП-а, чија су два брата била у партизанима. Његов отац Марко, када је сазнао да му сина одводе, похитао је за колоном ухапшених и од њемачког официра, који је надгледао спровођење ухапшених, упорним инсистирањем замолио да њега одведе, а сина му ослободи. Тако се стари Марко В. Батута умјесто сина нашао пред стрељачким стројем на Пржном.

Поред претходних случајева, кад су у већим групама и посебно стријељани припадници НОП-а из Грбља, у два наврата Грбљани су стријељани са ратним саборцима и истомишљеницима из других крајева Боке. Тако су на Тројици стријељани Божо И. Беговић и Мило И. Ерцеговић, а у Рисну Марко Р. Бућин, Раде С. Ђуровић и Томо П. Петровић. И, у овим случајевима хапшење, одвођење у затвор и саму егзекуцију су извели жандарми из Которске, односно Рисанске жандармеријске чете.

Приликом спровођења у затвор групе ухапшених, жандарми из станице Врановића, 11. маја убијају Дару М. Милојко, која је покушала бјегство. Она је била у поодмаклом стању трудноће и мајка двоје сасвим мале дјеце. Иначе, она је била супруга познатог члана КПЈ, који се тада налазио на позадинском раду у Грбљу. Истом приликом покушали су бјекство још двојица спровођених. Јоке М. Бућин је успјела да измакне ватри жандарма и приклучи се партизанима гдје су јој била два сина, а Стево С. Тучевић је рањен и поново одведен у затвор.

Припадници четничке јединице за спедијалне задатке или, како су себе називали, црнорукаши, изврши-

ли су тешки злочин 9. јула у селу Дуб. Ноћу су упали у кућу породице Ђуричковић из које су сви мушкарци (Душан и синови Видо и Благо) били у партизанима, и на звјерски начин заклали и масакрирали Душанову супругу Јоку и њихову петнаестогодишњу ћерку Босиљку.

У датом приказу извршених злочина у Грбљу видно је да је највећи дио „техничких“ радњи (хапшење, привођење и стријељање) извођен од стране војнополицијских органа квислиншке власти. Из те чињенице се намеће питање колико су у том злочиначком послу самостално дјеловали. Из прецизног става њемачких окупационих власти за читаво подручје Црне Горе и Боке „да Њемачка војна сила издаје наређења и доноси мјере“ произилази да је сваки захтјев Њемаца у погледу казних мјера и репресалија морао бити до краја испуњен. Али, има доста разлога за тврдњу да се дјеловање квислиншких органа није никако сводило само на пуко извршавање налога окупационе власти. Имала је та квази власт и своје посебне интересе да иде даље од захтјева окупатора. Њој је било од животног интереса да уништи партизана као своје ратне противнике - али и да ликвидира сва њихова упоришта у народу тј. присталице НОП-а, као потенцијалну опасност за своје политичке позиције послје завршетка рата. Њемачка војна сила и окупациона власт је била добар ослонац за остваривање тих циљева. Уз њихову помоћ требало је поразити противника и уклонити могуће свједоке злочина. Из тих разлога бруталности и ширина репресивних активности, које су спроводили органи Народне управе, или, како су се сами радије декларисали, националисти, у неким случајевима је ишла и даље од конкретних захтјева које су испостављали Њемци. (О томе свједочи писмо њемачког команданта мјеста у Даниловграду Јакову Јововићу, у којему тражи да се прекине са даљим стријељањем). Тако се у борби против НОП-а уносе елементи грађанског рата, са карактеристичним суровостима. Очито је да се и у Грбљу то јасно испољило.

Из стручног угла

МЕДИЦИНА: ЧЛАНЦИ СА ИНТЕРНЕТА

ЧИЊЕНИЦЕ О ЦЕЛУЛИТУ

По већини теорија целулит није болест већ дио природног процеса старења; друге теорије дефинишу целулит као обољење везивног ткива и циркулације коже. Најчешће је употребљавани термин за описивање површинских цепова заробљене масноће што узрокује јамице и избочења на кожи или кожу као „кора поморанце“ или кожу „изгледа крављег сира“ (cottage cheese). Најчешћа, али не и искључива подручја гдје се целулит развија су бутине, задњица, кукови, надлактице и стомак. Целулит напада 85-90% постадолесцентних жена и ријетко се виђа код мушкараца, зависно од хормоналних промјена, дехидрације и лабавости коже, а погоршава се годинама како се убрзавају дегенеративни процеси у тијелу. Естроген је најважнији хормон који изазива формирање целулита, што објашњава преваленцију жена. Уз то, хиподерм (субкутан масни слој) је структурално различит код жена - масне ћелије на бутинама, задњици и куковима формиране су у виду саћа и под одређеним условима постају испупчене, набуцале и неравне.

Најједноставније, целулит се почиње стварати услед неравнотеже функција крвотока, масних ћелија (адипоцити), течности која окружује адипоците (интерстицијална течност) и лимфног система коже. По теорији др Dancey-а да је циркулаторни систем кључ проблема, доказано је да се целулит развија углавном код жена услед хормоналних флукуација (естроген!) сваког мјесеца, уз негативан утицај нервозе, забринутости, стреса, насљеђа и лијекова, тако да је циркулација коже поремећена а тиме и лимфни систем што узрокује повећање и заостајање течности у адипоцитима и око њих и процес стврдњавања масних ћелија и хватања у замку токсина. Ова масна структура опет компримира крвоток и лимфне одводне путеве, функција крвотока у регулацији локалне температуре коже се смањује, долази до успостављања метаболизма захваћене коже што значи мање енергије употребљене за сагореивање маси: круг се затвара и стање се погоршава. Уз све то смањује се еластичитет везивних влакана коже.

Митови о целулиту

Целулит се дешава само гојазним женама, целулит се не може погоршавати, ригорозна дијета ће елиминисати целулит, вјежбање утиче позитивно на смањивање целулита, целулит је природни дио старења и ту се ништа не може учинити. Истине су следеће: целулит није везан за гојазност и јавља се код многих витких жена, постоји више степени и фаза у појави целулита које се различито третирају, постоје 4 слоја маси испод коже и према др Julie Nixon први и трећи слој маси нису под утицајем дијета и вјежби већ под утицајем хормона, а то су слојеви у којима се развија целулит, сврха вјежбања тијела је сагореивање маси а целулитни депозити нису расположиво гориво за тијело. Модерна биохемија и технологија су направили драматични напредак у лијечењу и спречавању целулита.

Терапија целулита

Нови прилази уклањању целулита су многобројни - од ласера и инфрацрвених зрачења до липосукције и УЗВ третмана. Краткотрајних опција нема. Циљ је агресивно стимулирати проток крви у кожи и подићи температуру око целулит подручја да би се метаболити масне насlage испод коже као и вратити колагена и друга везивна влакна које у пре-целулит стању.

КРЕМОВИ И ГЕЛОВИ су најчешће употребљавани видови антицелулит третмана. Вриједност њихових активних састојака (ксантини као аминифилин и теофиллин, ретиноиди и алфа-хидрокси киселине) још није доказана.

БИЉНЕ ДОПУНЕ. Биљни препарати као мјешавине биљних екстраката и небиљних материја су уведени 1990-тих година као допунски третман целулита и наводно узрокују побољшање локалне циркулације, редуктовање задржавања течности, стимулисање метаболизма масноће и заштити везивног ткива. Активни састојци су дивљи кестен, готу кола, ензим из ананаса - бромелазин, боровница, коштрика, гинсенг, маслчак, риблије уље, соја лецитин, екстрактни гинкго билаба и слатке дјетелине итд.

МАСАЖА И ЛИМФНА ДРЕНАЖА убрзавају циркулацију и уклањају сувишну течност али практично имају мале трајне ефекте на целулит.

ПАКОВАЊЕ ТИЈЕЛА укључује процес уматавања дијелова тијела ланом прожетим различитим супстанцама као што су биљни екстракти, алге, морске траве и благо. Ефекат обликовања тијела постиже се углавном губљењем течности комбинацијом знојења и компресије и само је привремен.

ЕЛЕКТРОТЕРАПИЈА И ЛОНТОФОРЕЗА. Резултати

комбинације директне струје са јонима растворених соли који продире у ткива у редукцији целулита су у разматрању.

ЛИПОСУКЦИЈА као инвазивна техника уклањања масноће из резервног масног слоја није типично договорана за елиминацију субкутане масноће и није третман избора за целулит.

СУБДЕРМАЛНА ТЕРАПИЈА ЦЕЛУЛИТА (ЕНДЕРМОЛОГИЈА) је пронађена и развијена те заштитено регистрована од стране ЛПГ Система у Француској 1980-тих година. Први је и једини третман целулита одобрен од стране FDA. То је нехируршки и неинвазивни, безболни метод, сигуран и ефикасан, без секундарних дејстава и компликација, може се поредити са терапеутском масажом дубоких ткива, врло је релаксирајући и окрепљујући. Третман обухвата употребу моторизованог апарата („Silklight“) са два подешљива ваљка и контурисаном сукцијом што на бази вакуум коморе ствара симетрично савијање и набирање коже укључујући и хиподерм и дубоке слојеве масноћа. То повећава циркулацију у крви, лимфну дренажу и елиминацију натомилане течности и метаболита у третираном подручју, а такође долази до благе ексфолијације и изазивања раста новог колагеног ткива, што се ручно не може произвести. Сваки третман траје 35 минута, а FDA студије препоручују два третмана седмично за десет седмица, а после по један третман мјесечно за одржавање постигнутих резултата. Неопходно је уношење многог течности, а здрава дијета сиромашна масноћама и програм вјежби се препоручују.

Превела и припремила:
Др Оливера
СИМИЋ-КОВАЧЕВИЋ

СВЕ О СОБНОМ БИЉУ

АРАЛИЈЕ
(Araliaceae)Залијевање
и гнојидба

Од прољећа па током цијелог лета потреба за водом је највећа, те у том периоду залијевајте посебно пажљиво. Земља увијек мора бити помало влажна. Воду која се скупи у подлошку један сат након залијевања одлијте. Увијек залијевајте водом собне температуре. Зимом смањите количину воде, залијевајте само толико да се коријенова бала не исуши. Аралија ће одбацити листове, било да је премало или, пак, сувише залијевате. Све аралије су релативно снажног раста, па их због тога сваких 8 до 10 дана, а зими једном мјесечно.

Често прскање листова одговара свим врстама. Сувише сув ваздух проузрокује напад штеточина.

Свјетлост и топлина

Аралије углавном успијевају при уобичајеној собној температури осим њежне и прстасте аралије које имају већу потребу за топлотом, чак и зими. Осталима зими одговара простор с температуром између 17 и 20 °C. Високе температуре узрокују одбацавање листова. Аралијама одговара свијетло мјесто које није изложено директном утицају сунца. Њежна аралија и полисцијас показују највећу потребу за свијетлом. Насупрот томе, Fatsia japonica се задовољава и полусјеном.

Земља
и пресађивање

Аралије пресађујте у веће посуде у априлу, сваку годину или двије. Употребите уобичајену земљу за саксијске биљке.

Припремила:
Нина АСАНОВИЋ

Собна аралија (Fatsia japonica)

јевати треба опрезно.

Бршљанолиска аралија (Fatsia hederifolia). Бећ по листовима се може запазити уска родбинска веза између аралије (Fatsia) и бршљана (Hedera). Укрштањем ових двају биљака добијена је бршљанолиска аралија. Ова многолисна биљка, губи пуно воде испаравањем преко листова, па је стога, нарочито у лјетном периоду, неопходно обилно залијевање. У прољеће је треба обрезати како би се што више разгранала.

Полисцијас (Polyscias balfouriana). Ботаничко име полисциас је сложеница грчких ријечи полис - много и сциас - сјена. То се односи на врло јаку сјену коју ствара густо лишће ове аралије. Потиче с Нове Каледоније гдје расте као мање стабло или већи грм. Полисциас има округле листове и расте усправно. Листови су наизмјено троугасти. Занимљивих је боја, зеленкасто са свијетлим ребрима која прелазе у свијетлозеленожуто боју.

Њега аралије је врло једноставна. И најмању пажњу и труд ове лијепе биљке награђују бујним растом. Из године у годину биће све веће и лепше.

Постоји много врста аралија, које се међусобно разликују растом и обликом листова. Исто су тако различите и њихове потребе, зависно од поријекла. Наводимо неке од њих: собна аралија (Fatsia japonica), њежна аралија (Dizygotchea veitchii), бршљанолиска аралија (Fatsia hederifolia) и полисцијас (Polyscias balfouriana).

Собна аралија (Fatsia japonica) потиче из Јапана гдје израсте неколико метара у висину. Сочно зелени листови су седмо до деветоперасте, величине између 10 до 40 cm. Свијушњи зеленкасти цвјетићи, скупљени у цваст, јављају се само ко старијих биљака, најчешће у прољеће. Из њих ће настати, слично као код бршљана, плавичасте бобице. Фатсију можемо врло лако однеговати из свјежег сјемена. Шаренилосне врсте су нешто захтјевније с обзиром на свијетло. Претопло мјесто, посебно зими, може погловати напад црвеног паука. Против њих помаже прање листова благим раствором сапунице, и то више пута.

Њежна аралија (Dizygotchea elegantissima) је заиста декоративна. Уско, њежно, прстасто лишће дјелује врло елегантно, како говори и латински назив биљке. Домовина јој је Нова Каледонија у Тихом океану. Тропско поријекло јасно говори да њежна аралија воли топлоту. Уз то јој одговара свијетлије мјесто него собној аралији (Fatsia japonica). Узгојен је и нови облик, „Castor“, који је веома сличан чампресу.

Претата аралија (Dizygotchea veitchii) је веома слич-

МЕТЕОРОЛОГИЈА

Мај у знаку екстремних атмосферских промјена

Крај априла и почетак маја били су у знаку екстремно високих температура ваздуха. У овом периоду долази до наглог повећања дневних температура. Посљедњег дана априла достигнута је екстремна температура од 27°C. Да се заиста ради о екстремној температури говори и чињеница да су за пола вијека априла мјесеца у Будви свега два дана у којима је температура достигла 27°C.

Прва половина маја ове године била је у знаку значајног отопљења. Само је у једном дану дневна температура била испод одговарајуће климатске нормале док су у свим осталим да-

нима дневне температуре биле изнад њихових климатских нормала. Као посљедица тога просјечна температура прве половине маја је повећана, од климатске, за 3°C. У првој половини маја за пола вијека свега у 5% дана температура достигне 26°C и више. Овог маја (прва половина) у 23% дана је достигнута граница од 26°C!

У првој половини маја климатски падне око 47 лит/м² кише. Сада је пало 72 лит/м² кише. Највиша прва половина маја била је маја 1978. године када је пало рекордних 214 лит/м². Била су и два случаја за 50 година: мај 1992.

и 1955. године да током прве половине маја не буде уопште кише.

С обзиром да је током 12. и 13. маја приморје било захваћено буром која је начинила знатна физичка оштећења, нарочито на засадица кивија, током маја мјесеца за 50 година на приморју је било око 5% дана са олујним вјетром, а 25% дана имало је јак вјетар. Од свих дана у мају, највећу вјероватноћу, од 44%, да буде буре има 13. маја. Тако је било и ове године. Реализовала се одговарајућа климатска слика и баш су 12. и 13. маја били дани са буром. Максимални дневни удари вјетра на

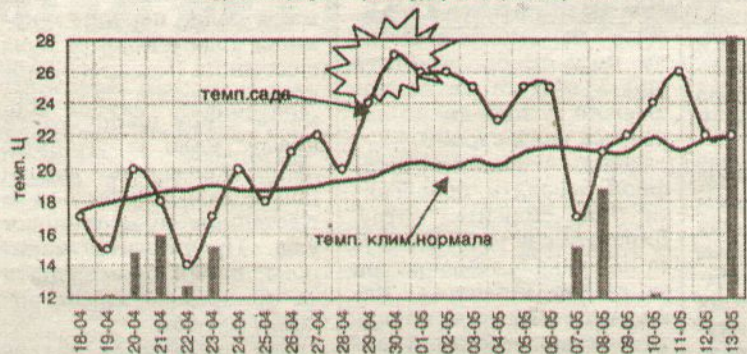
приморју у мају за 50 година у 23% случајева су јужних смјерова док су у 27% случајева вјетрови сјеверних смјерова - буре.

Да ли је отопљење које је наступило крајем априла нормална, ванредна или опасна појава показале индекси одступања температуре у тим данима за посљедњих 50 година (други пратеж). На њему су дате вриједности индекса одступања. Уколико је индекс у границама плус-минус један онда су то климатски нормалне температуре. Када индекс пређе границу плус-минус два ријеч је о климатски опасним температурама. Значи да овог-

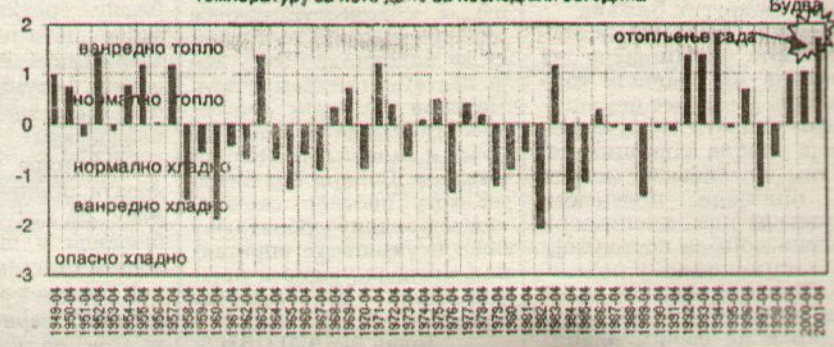
дишње отопљење није било климатски нормална појава већ да су биле у питању климатски ванредне температуре ваздуха. Имајући у виду да је у тим данима била интензивна адвекција тоглог ваздуха из Сјеверне Африке који је знатно обогаћен влагом прелази преко средоземља и стижући до нас као топао и влажан ваздух, може се рећи да су владали веома неповољни атмосферски услови нарочито за хроничне болеснике који веома тешко подносе овакву неповољну комбинацију метеопараметара.

Бранко МИЦЕВ,
дипл. метеоролог

Профил дневних температура ваздуха и дневних количина падавина (стубици) за Будву за април-мај 2001.

Индекс одступања дневних температура ваздуха за дане у којима је било екстремно топло (28-30 април) у односу на климатски нормалну температуру за исте дане за посљедњих 50 година

Из стручног угла

ПОЉОПРИВРЕДА

ОПРАШИВАЊЕ ВОЋАКА
ПОМОЋУ ПЧЕЛА (2)

При оцјени практичне стране коришћења медоносних воћака треба имати у виду да код нас постоје двије врсте засада воћака: 1) мали воћњаци, код сељака и око викендица и окућница, 2) већи плантажни засади у приватном и друштвеном сектору.

У малим воћњацима није било озбиљнијих проблема јер су пчелиња друштва на мањим пчелињацима била присутна скоро у сваком селу. Међутим, због болести пчела, велике примене пестицида и напуштања гајења пчела од неких пчелара, знатне површине под воћњацима остале су без правих опрашивача - пчела. На већим и великим плантажама није могуће замислити редовну и квалитетну производњу воћа без присуства медоносних пчела.

У нормалним условима економична раздаљина за пчеларе са које се могу доводити пчелиња друштва ради опрашивања износи 50-60 км. Организација допреме пчелињих друштава и њихов распоред у засадима регулише се између воћара и пчелара уговором. Уговором се регулише и плаћање воћара пчелару за опрашивање. Једна од најважнијих ставки уговора је забрана било каквог хемијског третирања воћака и короња док су присутна пчелиња друштва.

У зависности од величине засада, воћне врсте и конфигурације терена врши се постављање пчелињих друштава у мањим или већим групама. Ако је у питању самооплодна воћна врста или сорта, постављање и распоред пчелињих друштава треба да буде равномјеран у засади, односно подручју. Код врста и сората којим је неопходно укрштање захтјева се постављање кошница у групама тако да се створи конкуренција између пчела сабирачица у погледу дистрибуције полена. Ово је нарочито важно ако је главна сорта у већем броју неог сорта опрашивач. Постављањем веће групе пчелињих друштава непосредно уз сорту опрашивача, пчеле ће се кретати према главној сорти носећи на себи поленов прах, било да су дошле до њега на цвјетовима опрашивача или мијешањем у кошници.

Научна истраживања на усмјеравању (дресирању) медоносних пчела на опрашивање појединих врста и сорти дало је почетне, озбиљне резултате. У животу медоносних пчела сексуални феромони играју значајну улогу. У САД је формулисан производ под именом „пчелињи мирис“. Овај препарат у воденом раствору се распршава по расцветалом засади да би привукао пчеле са других биљака.

Дешава се да се цвјетане сорте опрашивача не поклапа са главном сортом или је процес опрашивања угрожен због малог броја стабла опрашивача. У тим случајевима могућа је примјена полених уложака или диспензора полена који се постављају на лета кошница у воћњаку. Пчеле приликом изласка из кошница долазе у додир и на својим длачицама односе полен и опра-

шују воћке. Полен за ове сврхе обезбјеђује се кастрацијом цвјетова (прашника) опрашивача.

Медоносне пчеле преносе информације у оквиру друштва, о правцу, удаљености и мирису новооткривеног извора нектара и полена, помоћу пчелиње игре. Овако ефикасан информирациони систем омогућава пчелама брзо распорештање на просторима гдје се налазе засади воћњака. У вријеме цвјетања воћака пчелиња друштва су у развоју и немају максималан број сабирачица, али присуство велике количине отвореног легла увећава потреба за поленом тако да то помаже ефикасности опрашивања. За вријеме једног излета пчела радилица може да сакупља само нектар или нектар и полен у исто вријеме. Бројни односи пчела које сакупљају само нектар и оних које сакупљају нектар и полен износи 3:1, што зависи нарочито од врсте воћака и наследне склоности пчела. Пчеле се ангажују на сакупљању нектара и полена највише у пријеподневним часовима јер баш у то вријеме долази до отварања цвјетова и пуцања прашничких кеса. Јаче пчелиње друштво може сваког дана да има 2000 нових неискусних (младих) излетница које ће извршити опрашивање засада прије него што открију друге активније изворе нектара.

Искуства су показала да у доба пуног цвјетања воћака треба обезбједити најмање три, а највише осам кошница по хектару што зависи од јачине друштва и врсте воћака. Удаљеност пчелињих друштава од воћака не би требало да буде више од 500 метара. Температура нижа од 11° Ц и виша од 37° Ц драстично смањује излет пчела. Вјетар јачи од 24 km/h смањује активност пчела, а између 34-40 km/h савим прекида. Такође, облачно и прохладно вријеме утиче на смањење излета, али у неколико топлих и ведрих дана при тихом времену, пчелиња активност се многоструко увећава и у кратком временском раздобљу сакупе нектар и полен и изврше укрштено опрашивање воћака.

Једно од значајних питања је и примјена пестицида у заштити воћака од болести и штеточина. Законским прописима је јасно речено да није дозвољено третирање биљака у цвјету хемијским средствима које су отровне за пчеле. Уколико се ипак то мора учинити, орган управе за свако третирање изидаје посебно одобрење с тим да се пчелари обавијесте најмање два дана раније. Ако се тако не поступи, а воћари употребле отровне пестициде дужни су да надокнаде штету која настаје угињућем пчела. Најбоља заштита пчелињих друштава се постиже добром сарадњом воћара и пчелара. Воћари без пчела не могу постићи економски оправдану производњу воћа и укрштено опрашивање што је уједно и најефикаснија агротехничка мјера.

Јован МЕДИГОВИЋ,
дипл. инж.

ЕКСПЕРИМЕНТИ

КИШНИЦА У КУЋИ

По угледу на Њемачку, Француска такође почиње да, стидљиво прикупља кишницу. Али, најлази при томе на санитарно-хигијенске проблеме.

У Лоријану гдје цијена воде достиже 17 франака по кубном метру, хиљаду становника одлучило је да прикупља кишницу како би смањили своје новчане издатке. Од прољећа су је, без зазора, користили за прање кола и залијевање башти. Уз подршку из општине они су ставили на олук својих кућа жљеб који је кишницу одводио у посуду од 500 литара од полиетилене високе густоће како би се спријечило множење бактерија и појава комараца. Тај примјер је први тог обима у Француској, други, мада скромнији, јављају се на свим странама. У мјесту Мејона, у кући са дванаест друштвених станова, вода се скупља са кровова и чува у два резервоара, једном смјешеном испод крова, другом укупаном у земљу. Када нема великих киша, вода из резервоара испод крова служи за WC, при чему се једноставно користе слободни пад воде. Када су падавине обилне, пуни се укупани резервоар и снабдева водом тоалет уз помоћ електричне пумпе. Тај једноставни и довитљиво смислени систем у стању је да покрије 80% годишњих потреба становништва.

Међутим, док Министарство за становање

субвенциониса од 50% експеримената високог квалитета за заштиту средине, поменуте иницијативе уживају много скромнију подршку. Нема сметњи за коришћење кишнице за домаће потребе, али за сада француске здравствене власти доста су уздржане. Оне се питају да ли та непречишћена вода није носилац клица и, према томе, загађена пре него што то по последицама постане очигледно. Тај здравствени аргумент долази знатно прије финансијског али овај последњи има стварну тежину. И доиста, кишница не пролази кроз никакво бројило, она улази у олук, а да корисник не плаћа трошкове пречишћавања.

Но, истина је да киша падајући спира из ваздуха разна загађења као што су сагорели угљоводоници из возила и фабрика или пестициди са пољопривредних површина. У високој националној здравственој школи у Рену утврђено је да у вријеме када пољопривредници третирају кукуруз, маја и јуна мјесеца, високе стопе пестицида у падавинама понекад прелазе за 0,1 микрограм по литру норму установљену за пијаћу воду.

Само за ограничену употребу

Изгледа, дакле, очигледно да кишница није погодна за људску употребу, то јест, према

европским прописима није погодна за прехранбене (пијење прање посуђа које долази у додир са храном) и хигијенске сврхе (прање веша, тијела). Она се, с друге стране, може користити за прање аутомобила, заједничких просторија у зградама, укључујући и тоалете. Њемци, иако веома осјетљиви на фактор загађења, иду чак и даље. За њих се и машине за прање рубља могу снабдијевати кишницом. Уосталом, у Њемачкој, и опште у сјеверној Европи, расправа о могућој шкољивости кишнице већ одавно је пресјечена у корист поклањања веће пажње проблемима околине. „У контексту актуелног проређивања извора воде, прикупљање кишнице је акција од прворазредне важности“, убјеђује нас Луц Јонсен, трговачки агент компаније Геп, водећи човек у тој грани на европском тржишту. Тај одушевљени присталица система за прикупљање кишнице кружи свјетским тржиштем на коме су многи људи заокупљени његовим аргументима. Сваке године, скоро 100.000 нових индивидуалних кућа опрема се поменути системом у Холандији, Белгији, Њемачкој и Скандинавији.

Избјегавајући да мјере количине пестицида или загађеност ваздуха, њемачки санитарни органи

ипак су обратили пажњу на бактериолошку загађеност. „Године 1996, на узорку од 102 цистерне кишнице, просјечан укупан број примјећених клица био је испод захтјева Европске заједнице о квалитету воде, кад је ријеч о кишници“, тврди Луц Јонсен. Укратко, ако је слушати тог њемачког индустријалца ентузијасту, кишница би, малтене, била добра за пиће. То га ипак не спречава да буде крајње опрезан. За суму од око 20.000 франака Геп обезбјеђује својим клијентима инсталацију паралелну са инсталацијама за проток пијаће воде. При томе се предузимају све мјере опреза како би се избјегло мијешање цијеви.

Али, најбољи надзор над прикупљеном кишницом је у колективним зградама. Професионалци задужени за управљање зградама обезбјеђују одржавање тог система уз минималне ризике. На аеродром у Франкфурту, у Европском седишту компаније Нике у Хамбургу и Седишту свјетске изложбе у Хановеру, сви тоалети користе кишницу. У белгијској Фландрији, у зонама најугроженијим поплавама, системи за задржавање кишнице субвенционисани су. Власти су мишљења да тиме могу ублажити ефекте падавина када су оне преобилне.

Science et vie,
Аутор: Лоик ШОВО
Припремио: Р. БЕРИЋ

ПУЊЕНИ КРОМПИР

Потребно: 4 велика кромпира, 1 већи прстохват морске крупне соли. За фил: 100 гр туновине (из конзерве), 2 кашике исјецканог младог лука, 1 кашика капра, мало кечапа, 20 гр бутера, 1,5 дцл млијека, 2 јајета и 1 бјеланце, со, црни бибер.

Кромпир добро опрати и осушити, па га посолити и пећи у рерни 1 сат на температури од 200 Ц степени. Онда извадити кромпир. Помијешати туновину, лук, мало кечапа и капар и оставити да стоји са стране. Издубити кромпир тако да остане у средини удубљење од 1/2 цм. Изгњечити издубљену средину кромпира, помијешати је са бутером и загријати млијеком. У то додати 2 жуманца, па добро помијешати, посолити и побиберити.

Овај пире од кромпира додати припремљеној туновини. На крају умутити два бјеланца у чврст снијег и додати их смјеси. Овим филлом пунити кромпире, па их запећи у рерни 15-20 минута док не добију свијетло златасту боју.

Пилетина
с карфиолом

Потребно: око 1/2 кг бијелог пилећег меса, пола мање главице карфиола, кашика маслиновог уља, 1 кашика бутера, 1 лимун, оригано, со и бибер.

Прво одвојити карфиол на цвјетиће, добро га опрати и потопити у воду у којој је исцјеђен сок од лимуна. Извадити га и процједити, па кувати у сланој води 8-10 минута.

У међувремену исјећи бијело месо на резанце ширине пола сантиметра. Загријати уље у тигању, па сипати пилетину коју треба динстати око 5 минута да се постепено и подједнако запече са свих страна.

Додати у пилетину карфиол, посолити, побиберити, па смањити ватру. Динстати све још 10 минута на средњој температури уз стално мијешање. Исцјучити ринглу, поклопити и оставити још пет минута. На крају поспите

ориганом и, према укусу, прелијте милерамом.

Кратки
макарони
с патлиџанима

Потребно: 500 гр патлиџана, 350 гр макарона, босиок, петрусин, чешњак, маслиново уље, со, бибер.

Патлиџане опрати, па их изрезати на мање коцкице. Посолити их да пусти воду, исцједити и пржити на мало уља, док не омекну, а затим их измиксати са гранчицом босиока, везицом петрусина, режњем чешњака, 3 кашике маслиновог уља, мало соли, неколико кашика воде у којој се кува тјестенина (макароне), тако да се добије фина крема. У ширу шерпу улили крему, мало је угријати, па по жељи у њу додати још воде у којој се кува тјестенина и маслиновог уља. Прочиједити макароне, па их помијешати са припремљеним, загријаним кремом.

Све прелити са патлиџанима испрженим с че-

шњаком. Може се служити и топло и хладно, према укусу.

Дезерт

Грчки колач

Потребно: 150 гр бутера, 3 јаја, изрендана кора од 1 лимуна, 550 гр шећера, 120 гр брашна, 200 гр гриза, 150 гр кокосовог брашна, 1/2 прашка за пециво, 40 гр какаоа, 50 гр сувог грождја, 5 дцл воде.

Умутити смјесу од бутера, јаја, 300 гр шећера, брашна, гриза и кокосовог брашна. Додати изрендану кору од лимуна, прањак за пециво, какао и суво грождје. Глатку масу излити у претходно подмазан и побрашњен пех, па је пећи у рерни око 30 минута на умјереној температури.

Прелив: 250 гр шећера ушпиновати са 5 дцл воде и ванилом. При крају кувања додати сок од цијелог лимуна. Печено и охлађено тијесто прелити припремљеним преливом и оставити да упије.

Приредила Л. Ђ.

Вejота жене

АЕРОБИК

ВЈЕЖБЕ ЗА ЗАДЊУ ЛОЖУ

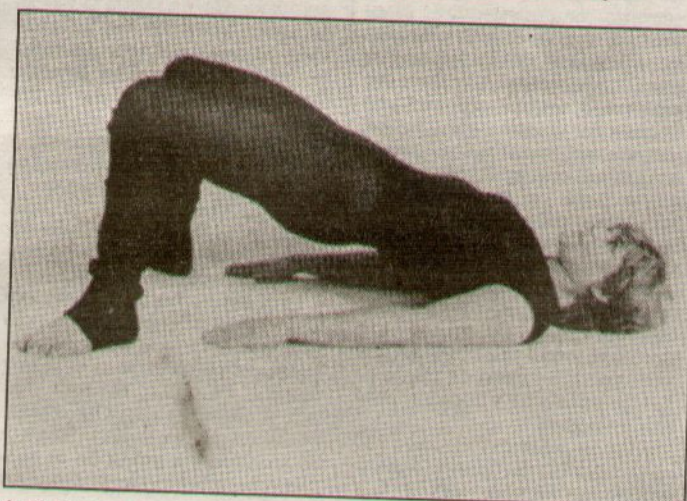
1. Почетни положај - подижете лијеву ногу (чврсто испружену) што више можете 50 пута

3. Исту ногу сада подижете, али бочно и у висини кукова 50 пута. Затим све три вјежбе поновите и са десном ногом по 50 пута.

2. Подижете исту ногу, али савијену у кољену, 50 пута.

4. Са ногама савијеним у кољенима лезите на леђима, па се подижете куковима и карлицом колико можете. Поновите вјежбу 100 пута.

ИЗГЛЕД

АДЕКВАТНО ОДИЈЕВАЊЕ

Облик тијела можемо подијелити на 4 основна типа, од којих сваки има своја модна правила. Ево како да откријете стилове који вам најбоље одговарају.

Тип С (груди, струк и кукови приближно истих мјера)
• Носите високе потпетице, али ништа изнад 5 цм.
• Бирајте вертикалне пруге и суптилне шаре.
• Носите панталоне које се благо сужавају ка дну или су равнoг кроја.

• Немојте носити превелику или безобличну одјећу.
• Избегавајте сакое са дво-струким копчањем.

Тип А (кукови шири од рамена)
• Носите сукње и панталоне неутралних боја.
• Носите блузе у јарким бојама или са шарама како бисте скренули пажњу са кукова.
• Носите нарамнице.
• Избегавајте мајице од танких материјала.
• Немојте носити плисиране

сукње или оне које се вежу на једном крају и исте такве панталоне.

Тип У (пуне груди, рамена шири од кукова)
• Бирајте сукње и хаљине које се благо шире ка дну.
• Носите сакое са једноредним копчањем и дугачком линијом.
• Носите чврст брусхалтер.
• Клоните се нарамница, на-браних, украсних или широких ревера.
• Немојте увлачити блузу у

сукњу или панталоне.
Тип И (широка леђа са равним струком и куковима)
• Носите хаљине и сукње са дефинисаним струком.
• Носите брусхалтер са умени-ма.

• Одлучите се за плисиране сукње и панталоне.
• Немојте носити лежерне блузе са широким панталонама.
• Избегавајте одијела која су претјерано уска или лежерно падају уз тијело.

ЗДРАВЉЕ

ПРОБЛЕМИ СА ЦИРКУЛАЦИЈОМ КРВИ

Ако вас ноге боле и отичу, врло је вјероватно да имате поремећену циркулацију крви у ногама. То је проблем многих жена, а ради се о томе да је отежана циркулација крви кроз вене и лимфе кроз лимфне жиле. Ваше свакодневне лоше навике увелико могу бити узрок ваших проблема. Зато их промијените на следећих неколико начина.

1. Пазите на своју тјелесну тежину. Када се угојите повећава се оптерећење у ногама.
2. Носите само комотне ципеле са стабилном чврстом потпетицом (не вишом од 4, 5 сантиметара). Уске ципеле и ципеле са високом потпетицом стежу стопала и стављају их у неприродан положај, што омета циркулацију.

3. Одаберите правилну, комотну одјећу. Избегавајте преуске панталоне које вас стежу на слабинама. Изаберите гардеробу која лагано пада уз тијело, најбоље од природних материјала.

4. Након дана проведеног на послу на кратко прилегните и подигните ноге на јастук. Тиме ћете олакшати проток венске крви у срце.

5. Током топлих дана или дужег боравка у топлој просторији истуширајте ноге хладном водом. То ће djelовати попут масаже за вене јер их топлина шири.

6. Након напорног дана измасажирајте стопала. Користите гел на бази приморског храста, менте. Битно је да сваки покрет буде њежан и иде у смјеру срца.

7. Ма колико изгледате жен-

ствено када сједиште прекрштених ногу, избегавајте тај положај јер он отежава циркулацију.

8. Једите што више намирница богатих витамином Ц који штити зидове крвних жила. Посебно су корисне лубенице, лимуни, парадајз и зелени купус.

9. Пуно се крећите и пливајте.

10. Немојте се дуго излагати сунцу. Заштитите ноге кремом високог заштитног фактора.

11. Пијте двије литре воде

ИСХРАНА

ВИТКИ БЕЗ ГЛАДОВАЊА

Више од половине европског становништва има проблем прекомерне тежине. Према мишљењу Свјетске здравствене организације гојазност постаје један од водећих здравствених проблема. Поред тога гојазност неповољно утиче на изглед, наступ и успјех у пословном свијету. Сувишни килограми најчешће су резултат лоших навика у исхрани које су се усталиле током дужег временског пе-

риода. Оптимална исхрана је најбоља могућа комбинација хранљивих састојака која организму побољшава здравље и даје му више енергије. Користите намирнице у којима уживате на правилан начин - то је пут ка трајној виткости и здрављу. Програм оптималне исхране захтијева правилно комбиновање намирница у једном оброку, тако на примјер, намирнице које су бо-

гате бјеланчевинама не комбиновати са намирницама које су богате угљеним хидратима у истом оброку. Али поврће (сирово и баре-но) се може јести у комбинацији са угљеним хидратима и бјеланчевинама и веома је значајно да га имате у свакодневном јеловнику.

Према савјетима и искуству познатих свјетских дијететичара правилан јеловник за један дан би могао да изгледа овако:

Доручак: Оплеменење житарице размућене у чаши природног сока.

Ужина: Прије подне једите само воће које је најдјелотворније и најважније за организам. Направите паузу пред ручак од најмање 1 сат.

Ручак: Лагана пилећа супа, пилеће бијело месо без коже и поврће по жељи.

Вечера: Сирово или баре-но поврће. Немојте вечера-ти послје 18 сати.

КОСА

ЛИЈЕПА ЈЕ ЈЕДИНО
ЗДРАВА КОСА

Како би била другачија и имала што лепшу фризуру, просјечна жена проведе чак 17 минута дневно пред огледалом уређујући косу, кажу истраживања. А неријетко и након неколико сати пред огледалом осване незадовољна. Да би се то избегло треба добро знати што се очекује од свог типа косе. Како би све боје и дужине које су у тренутку биле лијепе, основа је здрава коса. Ево и неколико савјета.

• Како би коса што дуже била здрава и неоштећена, најприје је треба престати сушити феном или га барем држати на што већој удаљености од косе и на најнижој температури.

• Не мијењајте шампон.
• Не заборавите да ставите након сваког прања регенератор.

• Побједите перут правим шампоном.

• Опадање косе је највећа брига данашње жене, како у козметичком тако и у медицинском смислу. Испада ли вам више од 20 власи дневно, ријеч је о здравственој потешкоћи и морате се одмах обратити дерматологу. Једино он може поставити праву дијагнозу, одредити узроке и начин лијечења.

• Одредите свој тип косе. Ваша коса је нормална ако није бојена и нема минерал, ако лако правите фризуру и ако увијек изгледа здраво и лијепо.

Ваша коса је танка и масна ако се лако спусти изгледа спљоштено и без волумена, тешко се фризира и ако се брзо замасти и након прања.

Ваша коса је сува ако изгледа мртво, под прстима се осјећа да је сува или храпава, лако се мрси и тешко чешља, ако је третирана хемикалијама и лако јој пуцају врхови.

• Највећи непријатељ косе су хемикалије тј. бојење, избјељивање и минерал.

• Не вежите косу чврсто.

• Сунце и вјетар такође су непријатељи косе, а најбоља је заштита употреба одговарајућих производа који садрже UV заштиту и витамине.

• Избегавајте пушење и стрес.

Рецепт за лијепу фризуру је врло једноставан: редовно шишање прање, испирање и обавезна употреба регенератора, те избегавање третирања косе хемикалијама.

Припремила:
Ана КОСТОВИЋ

ТРАГ

Желим:
да после снова
не остане траг мој на твом тијелу.

Да понесеш од мене само
тјело и свилу белу
и мирис бла...

Њујева засутих лишћем свелим
са јабланова.

Милош ЦРЊАНСКИ

ШКОЛСКИ ДНЕВНИК

СРЕДЊА ШКОЛА „ДАНИЛО КИШ“

НОВЕ САРАДЊЕ

У средњој школи „Данило Киш“ на помолу је и нова сарадња са мјешовитом школом из Прага IV. Како каже директор школе Срђа Поповић, ова иницијатива је потекла на основу братимљене ове прашке општине са будванском. Током недавне посјете Прагу, Поповић је са сарадницима водио разговор са директором ове школе проф. др Аленом Павликовом која их је исцрпно упознала са реформисаним средње-образовним системом Чешке. Приликом разговора Будвани су предложили вид сарадње на бази размјене ученика за обављање професионалне праксе, те за размјену матурских екскурзија. - Идеја о сарадњи, каже Поповић, са задовољством је прихваћена и колеге из Прага су заинтересоване за одмор и рекреацију њихових ученика

на нашој ривијери. С обзиром да ми ове године довршавамо доградњу школе постоје реалне шансе да идућег лета у нашој школи са пуном пансионском услугом бораве организоване групе средњошколаца из братимљеног Прага IV. -

Радови на доградњи школе, према ријечима Срђе Поповића, иду по плану, с тим што је новом одлуком Министарства просвете и науке Владе РЦГ одобрена доградња још двије учионице, тако да се школа повећава за укупно 750 м квадратних површина, од чега 5 је учионица, библиотека са читаоницом, стоматолошка ординација, док је остало угоститељски блок са радионицом за практичну обуку ученика. Радови би требало да буду завршени до половине јуна.

А.

МАТУРАНТИ

Овогодишњи матуранти СС „Данило Киш“ завршили су са предавањима 15. маја. Сада им преостају припреме за матурски испит који ће бити одржан од 11. до 16. јуна. Обавезно се полажу језици српски и први страни језик, док је трећи предмет изборни. Код техничара услуживања и кулинарства обавезан је и технички рад. Поправни испит за матуранте који имају негативне оцјене одржаће се 5. и 6. јуна.

Што се тиче успеха овогodiшњих матураната, пролазност је 80%, а најбоља је у једном одјељењу туристичких техничара - 90,32%. Од 268 ученика завршног разреда 40 је одличних, док је 7 ученика понављало разред.

Свечано уручење диплома матурантима обавиће се 19. јуна, док је матурско вече одржано 26. маја у хотелу „Монтенегро“ у Бечини.

А. К.

ОСНОВНА ШКОЛА „СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША“

ПОЛУМАТУРАНТИ

Ученици осмих разреда основне школе „Стефан Митров Љубиша“ завршили су са наставом 15. маја. Од 208 полуматураната одличним успјехом разред је завршило 41, врло добрим 75, добрим 70 и довољним 4 ученика. Укупна пролазност је 91,34%, а средња оцјена 3,56. На поправни

испит упућено је 15 ученика са једном или двије негативне оцјене, док 3 ученика имају три или више слабих оцјена. Ова генерација полуматураната има 7 лучоноша. Поправни испити биће одржани 31. маја и 1. јуна, а пријемни испити за упис у средњу школу крајем наредног мјесеца.

УСПЈЕСИ БУДВАНСКИХ ОСНОВАЦА

На недавно одржаном републичком такмичењу у Колашину, ученик осмог разреда ОШ „Стефан Митров Љубиша“, Петар Марковић освојио је треће мјесто из енглеског језика. Петра је спремила за ово такмичење проф. Љиљана Јанушевић.

ОШ „Стефан Митров Љубиша“ награђена је за нај-

масовније учешће у акцији ЈП „Морско добро“, „Бирамо најоригиналнији еко графит“. Наиме, на овај конкурс је пристигло 828 радова, од чега 374 из будванске основне школе. Горан Вуксановић, ученик осмог разреда ове школе заузео је прво мјесто графитом „Бепше је код је чисто. Хвала“.

ЈПУ „ЉУБИЦА ЈОВАНОВИЋ- МАШЕ“

ДАН ВРТИЋА

ЈПУ „Љубица Јовановић-Маше“ ове године прославља 25 година рада. Прослава је обележена скромније у односу на прошле године, али су васпитачи за дјецу из сва три вртића припремили представу „Буђење прољећа“. Текст, сцену и костиме осмислили су сами васпитачи који су и реализовали представу. - То је, прије свега, представа едукативног карактера, истиче директорица будванског вртића Весна Димитријевић-тако да је осмишљена на основу онога што се иначе ради са дјецом у овом годишњем добу, тако да су она могла да обнове знања, или да науче нешто ново о прољећу. -

У циљу обележавања овог празника, за дјецу предшколског узраста из сва три објекта је организован једнодневни излет на Ивановим коритима. Дан је проведен у шетњи, разговору и игри.

Као и прошле године 160 предшколаца је присуствовало једном школском часу у ОШ „Стефан Митров Љубиша“ и „Мирко Срзентић“ у Петровцу.

Они су разговарали са својим друговима из првог разреда, размјенивали цртеже, рецитовали, али и причали са учитељима.

Према традицији 29. маја је направљена и једна мала прослава поводом испраћаја предшколаца. Свака група је посебно припремила кратак програм пред родитељима и директорима основних школа из Будве и Петровца. Свако дијете је добило диплому „Траг сјећања“ на срећне дане проведене у овој установи као и лектуру за први разред основне школе.

Треба поменути да је овог мјесеца завршен систематски преглед све дјеце, као и флуоризација зуба.

Оно што истиче директорица као значајно и врло корисно за ову установу је и донација Јадранског сајма која се огледа у поклон књигама. Наиме, вртић је обогатио своју библиотеку са 26 нових књига бајки и енциклопедија којим ће се васпитачи користити у будућем раду са дјецом.

А.

ШКОЛА У ПРИРОДИ

Од прошле године ОШ „Стефан Митров Љубиша“ организује школу у природи која се састоји од 5 радних дана, проведених у природи. Будвански основци бораве на Ивановим коритима у одмаралишту Ловћен. Прва група-трећи разреди била је на Ивановим коритима од 17. до 22. маја, друга-први разреди од 22. до 27. маја, а трећа-први разреди од 27. до 31. маја.

Пошто ученици имају наставу у природи у оквиру на-

ставног плана и програма, врло је битно да сви буду укључени. Цијена аранжмана била је 90 марака. Један дио- 20 ученика спонзорисало је само одмаралиште, док су 30 ђака финансијски помогле градске фирме и појединци.

Треба нагласити да одмаралиште Ловћен ове године нуди боље услове због реновирања објекта и увођења нових садржаја за рекреацију.

К.

ПОЧЕТКОМ МАЈА У БУДВИ

ГОСТОВАЛИ ГИМНАЗИЈАЛЦИ ИЗ ХАМБУРГА

● Средњошколски центар „Данило Киш“ у Будви успијешно школку сарадњу са Туристичко-ујосијешљском школом из Остраве у Словачкој

Директор средњошколског центра „Данило Киш“ Срђа Поповић саопштио је да је установљена и успостављена сарадња и са гимназијом „Кејзер Фридрих Уфер“ из Хамбурга. Петнаесточлана делегација ученика и професора из Хамбурга боравила је три дана (од 5. до 7. маја) у Будви и средњошколском центру, гдје се на лицу мјеста упознала са напорима који се предузимају на реформи

средње школе и средњошколског образовања у Црној Гори. Они су потом продужили за Подгорицу и посетили тамошњу гимназију „Слободан Шкерковић“, а ова посјета је, наглашава Срђа Поповић, реализована у оквиру европског пројекта под називом „Корак ка Европи“.

Сљедећи корак је успостављање сарадње са Гимназијом у Прагу.

Д. Ц.

ЕВРОПСКО ТАКМИЧЕЊЕ МЛАДИХ МУЗИЧАРА И КОМПОЗИТОРА У ИТАЛИЈАНСКОМ ГРАДУ БАРЛЕТИ

СПЕЦИЈАЛНА НАГРАДА ЗА ИВАНУ ВУЈОВИЋ

● На 11. Европском такмичењу младих музичара и композитора у италијанском граду Барлети, одржаном од 4. до 13. маја, учешћем и Будва, а једанаестогодишња Ивана Вујовић из Будве освојила је на том такмичењу Специјалну награду „Барлети 2001. као и златну медаљу

Ивана је ученица трећег разреда Школе за основно музичко образовање у Будви у класи професорице Габријеле Аксамит (чији су ученици Грана Ђикановић и Никола Вучковић такође ранијих година тријумфовали на такмичењу у Барлети у својим категоријама). У

99 од укупно 100 бодова.

Спонзор Иваниног путовања до Италије било је Министарство рада и социјалног старања и Снежана Мијушковић, помоћник министра.

Ивана је, иначе, до сада само два пута наступила на музичким такмичењима и

Два такмичења-двоје награде:

Ивана Вујовић

веома јакој конкуренцији 34 млада музичара и пијаниста из шест земаља (Италија, Албанија, Југославија, Русија, Венецуела и Литванија) Ивана је била најбоља, освојивши специјалну награду и „Златну лиру“.

Д. ЦВИЈОВИЋ

РИЈЕКА ДЈЕТИЊСТВА

Има једна тиха ријека,
засањана,
само ћути,
Ошиче ли ил ме чека
још не могу да наслућим.

Има једна ријека мала,
мени сија,
мени блиста.
У широко срце сјала-
граћа ријека мој дјетињства.

Душан ЂУРИШИЋ

ПЕТЉА

Не дај да те зајетљавају,
посебно они који те немају,
а цио животи проведу тељајући.

Не дај да те зајетљавају,
они који мртви чвор никада
није су умјели завезати,
а сјално тељају да би та завезали.

Не дај да те зајетљавају!
Имај тељу, расјетљај тељачу,
на тељање им сјави тачку.

Буди и ти мудар сјвор:
Завези их у мртви чвор!

Драгиша Л. ЈОВОВИЋ

РЕПУБЛИЧКО ТАКМИЧЕЊЕ ДЕБАТНИХ КЛУБОВА ЦРНЕ ГОРЕ

БУДВАНИ НАЈБОЉИ

*У Никшићу 12. и 13. маја одржано овогodiшње Републичко такмичење дебатних клубова на којем је Дабатни клуб средњошколског центара „Данило Киш“ из Будве освојио прво мјесто у екипној конкуренцији и прво и друго мјесто у појединачној дебатни

Друга такмичарска екипа из Будве била је четврта (од укупно 12 екипа-три из Подгорице, и по једна из Даниловграда, Херцег Новог, Котора, Бара, Бијелог Поља, Никшића и Тузи). Појединачно прво мјесто на дебатном такмичењу освојио је Саша Са-

марчић, ученик четвртог разреда Средње школе и члан побједничке екипе из Будве, док је Олга Митровић, такође средњошколка из Будве, у појединачној конкуренцији била друга.

Најзаслужнији за овај успјех, су, као и за прошле године освојено прво

мјесто на Савезном такмичењу дебатних клубова Југославије у Новом Саду, њихови професори социологије и филозофије Крсто Вуковић и Драган Радуловић. Они су и основали овај Клуб прије четири године који данас окупља тридесетак ученика и бе-

сједника.

Поред Саше Самарџића и Олге Митровић, за будванске дебатне клубове у Никшићу су се још такмичили у бесједничству и Јелена Перишић, Сандра Митровић и Јелена Ми-

Д. Ц.

Шарена страна

МИНИ БАСНЕ

НЕ ЛЕТЕ

Срели се миш и сљепи миш, па ће миш:
- Благо теби, крилати брате.
- Због чега?
- Због тога што мачке не лете...

ИЗРЕКА

Разговарају двије лисице, па ће прва:
- Како живиш, драга моја?
- Никако! Страшно сам разочарана.
- Зашто?
- Због лажних народних изрека које сам читала.
- Која те изрека разочарала?

- Она која каже: „На курјаке вика, а лисице месо једу“. Ја месо одавно нисам ни видијела, а и од курјака морам да се скланам...

ТУЖНА

Разговарају двије жабе у бари:
- Стигло је прољеће.
- Ја му се уопште не радујем.
- Због чега, кад је то најљепше годишње доба?
- Због тога што са њим с југа стижу и роде...

Раде ЂЕРГОВИЋ

КАПИ ЗА ГЛАВУ

• Изгубили су и поштење - толико их није хтјела карта.
• Пали смо на ниске гра-

не, и тако се вратили нашим коренима.

• Нису му дали да сања о љепшој будућности - много хрче!

• Имамо и такве екологе који сваку овећу шуму могу да претворе у дунглу.

• Ипак, женама је својствено да нешто замијесе или заплету.

• Чекају нас боља времена, али о томе круже разне дезинформације.

• Прорадила нам је носталгија. Нешто нас вуче да дођемо себи.

• Ако је власт тотално транспарентна, онда јој се све види.

Живојин ДЕНЧИЋ

МЕСО ИЛИ КОСТИ

Да човек ни псу пријатељ није навешћу

доказ прости: када се гости, човек поједе месо, а псу отави кости!

И још упорно себе и друге лаже да су псу кости од меса драже!

ДРАГ, АХ!

О, он је драг, душа добра!
О, он је благ као - кобра

Душан ЂУРИШИЋ

Сатира

ПРЕТЕШКА АКТА

Све што си у живот улагао
Од тебе још напора иште
Ако си по природи нагао
За час ти то пониште

Буди човек од такта
Не дај да те преваре лако
Дошла су претешка вакта
Кад тужи и суди Дракон

Ако се жалиш на нешто
Удара шаком по губици
Дракона избјегни вјешто
На послу и на улици

Иначе бостан обра
(главна је лозинка гољи)
Дракон је љут ко кобра
Ако му ниси по вољи!

РАЗВРГ СВИЈЕТА

Лавино, хоћеш ли да ме
понесеш у своје паду?
Бодлер

Питам се гдје ћу са срцем гдје ћу
Неизвјесност хитро плута
Да ли у несрећу
Да ли у завијутак
Несрећнога вијека

Вијек часовник нема
Нема ни пута ни аршина
Ни небних ширина

Само изломљена срца:
Расијеца сан и усне.
Патња посве изнури
Прије него се у смрт згусне

Како остати присебан у глувини
Како остати разуман у мрколи
Ово доба нестало у нигдини
Ово доба заглави у сјепоњи!

Жарко ЂУРОВИЋ

ВИНО,
ДОКТОР И ДОСТОЈЕВСКИ

О томе да ракија зна да и у болницу одведе слушао сам поодавно. Прво су ми колеге, они који су истрајавали за шанком, причали о мукама које настају када се „пресиса“. А онда сам убрзо и сам, почешће ујутру, након бурне ноћи „сакупљао“ ноге и руке по кревету, будући се као - Скадар.

Ненадмашни Либери Марковић, алијас Слободан Марковић у два наврата ми је причао о оним „суптилнијим“ фазама када од вишегодишње употребе разних пића човек постаје зависник, па га од тог порока и лекари одвикавају. Њему су алкохол настојали да омразе у чувеним швајцарским клиникама, у више наврата, али их је сјајни пјесник и боем увијек преварио.

- Ма ваљда ја о томе више знам од оних који никада ни кап нису попили, а доцпирали би о томе, говорио је „копач злата“, наздрављајући у два наврата ми је причао о оним „суптилнијим“ фазама када од вишегодишње употребе разних пића човек постаје зависник, па га од тог порока и лекари одвикавају. Њему су алкохол настојали да омразе у чувеним швајцарским клиникама, у више наврата, али их је сјајни пјесник и боем увијек преварио.

Не могу рећи да сам баш искушавао ђавола, али сам се једном обрео у правој болници, горе наведеним поводом. Без икакве намјере, онако - од муке. Бијаше рана јесен, топла и мирна, тек неку годину прије него ће се просути друга Југославија. Београд је пио још напољу, под сунцобранима и тендама, у шареним бајлама. Ноћу се то чинило, како је и ред, око шанкова. Приближавао сам се те године четрдесетој, и што би се рекло код нас, био у доброј форми, коју су, између осталог, одржавала и солидна бијела вина. И пуна три дана, узимајући и добар дио ноћи уживао у врцавим досјеткама и јужњачким каламбурима новинарског шоумена Златка Стевића, сјајним опсервацијама финог циника и бриљантног коментатора Анђелка Драгојевића о нашем уклетом лијепом послу, уредницима, властима... И надам се у доброј „грашевини“ коју смо пресијецали правом содом, шетајући од „Зоре“ до „Босне“ да би објављивали фајронт у „Прешерновој клети“. Спавао сам у хотелу

„Ексцелзиор“ и наједном, сав немиран, готово без даха, излетио из постеље. Било је око пет изјутра.

- Умирем - завапио сам полугласно, намјеран да тражим помоћ напољу како не бих узнемиравао хотел који је увелико спавао.

На једвите јаде сам навукао одијело и зачас се обрео на тротоару испред хотела. Ријека аутомобила је већ текла, и из јутарње измаглице извукао сам један такси. Држао сам се за главу и груди, и јак мирис парфема ведрога таксисте који је слушао прве јутарње вјести ме још више раздражио. Дисао сам испрекидајући док је таксиста то чинио као повјетарац, и једва сам му некако казао да ме одведе до болнице.

- У коју, шта вам је...? постављао је неугодна питања.

- У прву коју знаш и не питај више - некако сам заповиједио.

Ни данас нисам начисто која је то болница, али поуздано знам да је била сва напољу, у неким павилионијима. Примљен сам преко реда, као ургентан случај. Као човек којему треба хитна помоћ. А када сам дежурној лекарки рекао од чега ми је зло, умало наглавачке да изађем.

- Молим вас, овдје људи заиста умиру, а ви имате муку од вина! Уосталом пођите горе уз степенице, тамо је лекар за вас.

Покуцао сам, али нико није одговорио. Био сам већ некако прибранији јер горопадна докторица рече да се од тога не умире. Ипак упоран, притиснуо сам кваку. У дугачкој соби, у самом углу, за лијепим столом од махагоија сједео је човек у бијелом мантилу на коме су била исписана многа звања. Није ме одмах примјетио: испред њега је била чаша пуна неке бијеле течности, коју је смјерно мутио кашичицом. Око нас густа тишина.

- Ви сте ту - обрати ми се наједном, као да ме познаје.

- О чему се ради?

- Мука, докторе, знате пио сам синоћ - почех опрезно...

- А то... Забога, па ја сам пио јутрос до четири. Узми-те ово, помоћи ће вам, гурну пред мене ону бијелу течност. Одлично је, помаже

послије пића. Шта ви оно радите..?

- Новинар сам - кратко изустих.

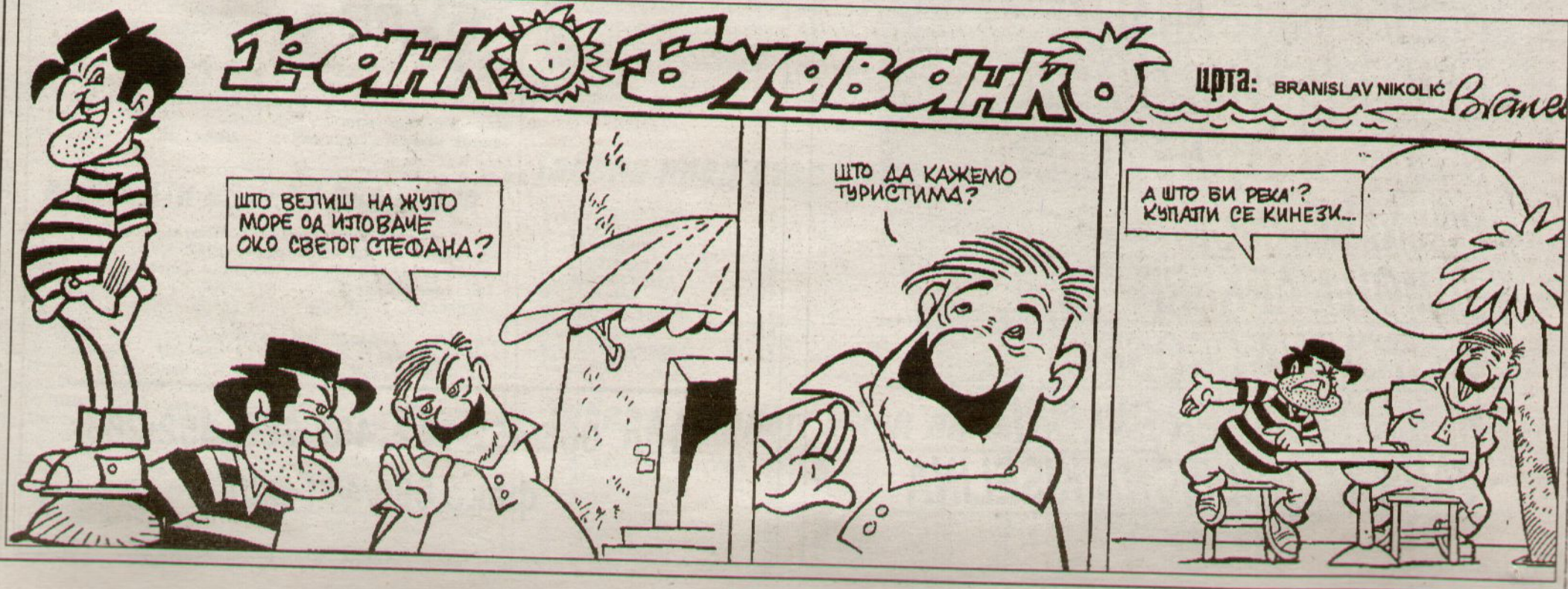
- Сјајно, прва шанк линија. Па ја само с вама пијем.

Био сам већ други човек. Онај који је прије три дана тако орно и с вољом почео да обара шприцере. Измијенили смо подоста реченица о послу, мојој редакцији, колегама, докторима. Стигли, преко Либери Марковића, с којим је и доктор пио, до Достојевског. Скоро два сата смо причали без капи, чак и оне бијеле течности која се звала „фосфалугел“ између осталог и о људском мозгу о којему ни доктори не знају много, пролазности на овој планети, животу опскурном.

- Ето ја вам могу дати неки благи седатив, али шта ће вам то. Лијепо ви мислите, здрави сте, а вечерас ћемо опет и ја и ви у кафану - закључио је мирни доктор, који је у младости упијао Јесењина, друговао са Слободаном Веселим, а Достојевском се враћао сваке четврте године. Чак и изјутра, када би сан побјегао.

Сјајни доктор који лијечи без љекова звао се Лопичић. Наше горе лист, касније сам установио. Нисам га више никада видео, а како су године одмицале ја сам узимао све више бијеле течности. Не „фосфалугел“ већ мијека. Јогурта, најчешће. Ту и тамо и вина, од којег се нисам посве одрекао. Оно чега је много мање у кафанама нашим је - добра прича. Виц, досјетка, ребус, каламбур, поезија. И доктори попут Лопичића, који лијечи Достојевским. Пиће се и даље точи, али умјесто мезе коју сам поменуо, има све више дреке. Па и туча. Зато и избјегавам све више „бирцузе“, с надом да ће опет доћи вријеме поезије и мира. А да ли је то, баш извјесно?

• П.С. Доброг доктора сам срео, послје много година, недавно на мору. У пензији је одскора, држи се веома добро и још увијек кријеши душу понеком чашicom. И не одваја се од Достојевског. Ни у нашој општини коју је одредио за мјесто боравка.

КЊАЗ МИЛОШ

БУКОВИЧКА БАЊА – АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода

Сокови

Пића других произвођача

Продајни центар у Ластви грбаљској
тел. 086/451-297, тел/факс 452-518
Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/452-378

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85 310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
тел/факс 086/452-790, тел. 451-764

BIOHEMIJSKA LABORATORIJA

BONA-LAB

Трг Краља Николе 6. Подгорица

tel. 081 264989 mob. 069 424081

e-mail: bonalab@cg.yu

BIOHEMIJSKE ANALIZE

HEMATOLOŠKE ANALIZE

HORMONI ŠTITNE ŽLIJEZDE

POLNI HORMONI

TUMOR MARKERI

TESTOVI NA DROGE

HELIKO BAKTER PYLORI

VANIL MANDELICNA KISELINA

ЕЛМОС

БУДВА

тел. 086/452-762, 452-280, 452-285
факс 086/451-320

КАКО СУ ОДБОЈКАШИ „БУДВАНСКЕ РИВИЈЕРЕ“ ПОСТАЛИ ПРВАЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ОСТВАРЕН САН
О ШАМПИОНСКОЈ ТИТУЛИ

● У нову сезону, 2000/2001. одбојкашки клуб „Будванска ривијера“ ушао са јавно саопшћеним амбицијама - постојећи још боље резултате у националном првенству и Куп-у, на међународној сцени, у Куп-у ЦЕВ, достојно репрезентовавши Будву, Црну Гору и Југославију ● Сходно томе у прелазном року се прихватило формирање екипе способне да испуни прокламоване планове ● Да се без новца и играча у спорту нема иша тражити - да јуке жеље и високе амбиције више ни у аматеризму не паранишу усјех - били су свјесни сви у Клубу.

Стварајући шампионски тим, клуб се захвалио на услугама: Бонићу, Вујовићу, Вуксановићу, а на жалост многих у Клубу није постигнут договор са Илијом Николићем, по многим најбољим играчима прошлогodiшњег првенства. Њихова мјеста заузели су провјерени играчи.

По други пут, послје пуних осам година, искусни техничар Страхиња Козић обрео се међу будванским одбојкашима. Средњи блокер Милан Марковић из подгоричке „Будућности“ представљао је појачање по мјери и укусу тренера Вуковића. Одлазак коректора Бонића надомјестио је Бојан Дробњак, а литвански интернационалац Вадимс Кардаш својим големим знањем и искуством гарантовао је квалитет више новом тиму.

Нови систем бодовања

Првенство 2000/2001. по први пут одиграно је по новом систему бодовања. За пobjеде од 3:0 и 3:1, екипе добијају по три бода, поражене ниједан. У случају резултата 3:2 побједник добија два бода, док пораженом припада један бод. У случају истог броја освојених бодова, пласман одлучује већи број освојених пobjеда, односно бољи сет количник у случају истог броја пobjеда. Ако и ти параметри буду идентични, на крају се у обзир узима међусобни поен-количник.

Ход ка одбојкашким звијездама одбојкаши „Будванске ривијере“ започели су пobjедом у Будви, на премијери шампионата, против „Партизана“ 3:0 (25:19, 25:19, 25:22).

Након атмосфере која је владала на трибинама МСЦ већ на старту првенства било је јасно да је Одбојкашки клуб постао заштитни знак, понос и престиж Будве. У времену када су многи спортови у граду, укључујући и оне најпопуларније: фудбал, ватерполо па и кошарка преживљавали тешке дане, одбојка је показала своју виталност, сачувала континуитет и квалитет којим се Будвани поносе.

Путовање кроз Европу одбојкаши „Будванске ривијере“ започели су пobjедом у првом колу Куп-а ЦЕВ против симпатичних, али по одбојкаш

тичних, али по одбојкашком знању недораслих одбојкаша „Бростадботн“, првака Норвешке.

Са двије убједљиве и максималне пobjеде, у Будви 13. и 14. октобра 2000. настављен је поход европском одбојкашском сценом ка другом колу овог престижног такмичења.

13. октобра: „Будванска ривијера“ - „Бростадботн“ 3:0 (25:13, 25:19, 25:10)

15. октобра: „Будванска ривијера“ - „Бростадботн“ 3:0 (25:14, 25:20, 25:14)

У наставку првенства Будвани су редом рушили све препреке. Прво је враћен дуг и то са каматом великом дужнику и ривалу „Милиционару“. Серија пobjеда максималним резултатом настављена је и у Пожаревцу. Одбојкашима из Будве било је потребно нешто више од сат времена да слома отпор „Младог радника“, а приказана игра већ тада сврстала их је у ред оних који ће се без сумње борити за титулу.

А, онда је настављен пут европском сценом који је водио до њемачког града Мендинг где су се 24. 25. и 26. октобра одигравале утакмице шеснаестине финала Куп-а ЦЕВ у групи Д.

Након велике борбе у првој утакмици, пуној преокрета и обрта, савладан је фински „Паванијемми“ 3:2 (28:30, 25:19, 21:25, 25:18, 17:15). Визу за пласман у наредно коло: Козић, Перошевић, Кардаш, Марковић... овјерили су пobjедом у другом мечу против домаћег „Мендинга“ резултатом 3:1 (25:17, 15:19, 18:25, 25:19). Трећа утакмица са прваком БиХ - „Какњом“ била је само формалност и прилика да и млађи играчи осјете сласт међународних утакмица и поред тога што су симпатични играчи из града рудара освојили сет (25:17, 24:26, 25:12, 25:17).

Након рутинских пobjеда против „Црвене Звезде“ (3:1) и „Будућности“ (3:0), будвански брод насукао се на обали Дунава у Новом Саду. Послије шест узастопних првенствених пobjеда услиједио је први пораз од актуелног шампиона „Војводине“. Резултат утакмице 3:0 сасвим сигурно није осликавао стварна збива-

ња на паркету дворане Спенс.

У међувремену на полуфиналном турниру Куп-а Југославије, одиграном у Будви (од 11. до 14. децембра) „Будванска ривијера“ осваја прво мјесто са максималним учинком и са другопласираном „Војводином“ обезбеђује право учешћа на финалном турниру.

Иначе, на полуфиналном турниру у Будви учествовале су и екипе „Борца“ из Старчева и „Електропривреде“ из Никшића, освајач Куп-а Црне Горе.

Финални турнир
Куп-а Југославије
у Новом Саду

Са 24 бода и сет разликом 24:4 „Будванска ривијера“ прва је пресјекла врпцу на крају јесењег ди-

Тај папир би требало сачувати као примјер како „сигурним“ прогнозама увијек не треба вјеровати. „Војводина“ која је последице многих перипетија, уз обилату поноћ ОСЈ и хрпе новца финални турнир преотела Будви, у првом мечу против „Партизана“ преживјела је пораз и прави шок (1:3). Слично се десило и првотласираном тиму националног првенства „Будванској ривијери“ у сусрету са „Будућности“. Те вечери, 23. децембра, у Малој дворани СПЦ „Војводина“ одбојкаши из Подгорице били су боља и много расположенија екипа и пobjедом 3:1 (25:20, 27:29, 25:22, 25:18) изборили пласман у финале, а дан касније у финалном мечу против „Партизана“ направили

првенство. Да је неуспјех у Новом Саду био само ружан сан, на својој кожи прво су осјетили одбојкаши „Партизана“, Будвани су пobjедом од 3:1 чести-тали црно-бијелим новогодишње празнике.

Пласманом у осмину финала Куп-а европске одбојкашке конфедерације, одбојкаши „Будванске ривијере“ сврстали су се међу одбојкашке европске великани.

Екипа „Босинија“ из Монтикјарија предвођена нашим Андријом Герићем, Ламбертом, Митковим, Нумердором, Белинијем... била је прејака за југословенског преставника. Да је жријаб био бар мало наклоњен и пласман међу осам најбољих тимова овог еминентног такмичења не би био нереалан.

тако им бар донекле врате дуг за пораз на финалном турниру Купа Југославије. („Будванска ривијера“ - „Будућност“ 3:0 (25:19, 25:22, 25:13))

На заиста импресиван начин, који дуго није забиљежен у југословенској одбојци, Будвани су шампионат направили неинтересантним. Након пobjеде над „Борцем“ (3:0), актуелним шампионом „Војводином“ (3:1), „Смедеревом“ (3:1), будвански „ванземаљци“ како су их из миља прозвали одбојкашки зависници, комплетан утисак донекле су покварили поразом у посљедњем колу, на свом паркету, против „Итисона“ из Ивањице и то резултатом 3:0. Било је то и највеће изненађење дотадашњег дијела првенства. И поред тога пред почетак мини лиге „Будванска ривијера“ бјегала је другопласираном „Будућности“ 11, а деветоструком шампиону „Војвини“ недостижних 13 бодова.

Да су озбиљно схватили пораз у задњем колу и из њега извукли одређене поуке и на крају из свега изашли још јачи и одлучнији да сличне грешке више не понове, пулени тренера Вуковића показали су седам дана касније када су у првом колу мини лиге декларисали управо екипу „Итисона“ идентичним резултатом 3:0 (25:23, 25:17, 25:16).

Мини лига за одбојкаше „Будванске ривијере“ представљала је додатно оптерећење, или како је волио да каже стратег Будвана и непотребно мучење, док је за остале клубове то била прилика да са што боље позиције дочекају завршницу шампионата - плеј-оф.

Тешко је било одржати врхунску форму током читаве сезоне. Трешало је нешто сачувати и за саму завршницу, тада су пobjеде најслабе, али и највредније.

Након три пораза у мини-лиги од „Војводине“ (1:3), „Милиционара“ (2:3) и „Итисона“ (2:3) све на гостујућем терену, учинило се да тим није онај прави. Додуше тако су мислили душебрижници и мањина. Већина је и даље вјеровала у шампионске домете тима и квалитетан рад стручног штаба.

Нова пobjеда у републичком дербију против „Будућности“ (3:2) овај пут извојевана пред више од 2500 гомогласних навијача у дворани „Морача“ и важна пobjеда над „Војводином“ (3:1) и „Партизаном“ (3:2), ствари су вратиле на прави коло-сијек.

Пobjедом у задњем колу мини-лиге у Будви, резултатом 3:1, одбојкаши „Милиционара“ наговјестили су драматичан ток догађаја у завршници плеј-офа, због чега се у ствари и играло читаво првенство.

(Крај у наредном броју)

Драган КЛАРИЋ

Славље побједника

јела првенства. Као јесењи првак са нескривеним амбицијама будванска експедиција отпутовала је у Нови Сад на финални турнир Куп-а Југославије.

Одавно, још послје полуфиналних турнира, били су познати парови мечева првог дана. Противника „Будванске ривијере“ подгоричку „Будућност“ многи познаваоци одбојкашких прилика унапријед су прежалили, а финале прогнозирали „Будванска ривијера“ - „Војводина“.

историјски успјех и први пут велики трофеј донијели у Црну Гору.

Послије пораза од „Будућности“ тренер Веселин Вуковић понудио је оставку, иако је то био тек други пораз те сезоне од укупно одиграних 18 мечева. Међутим, за управу није било дилеме, оставка тренера једногласно је одбијена, а пораз у Новом Саду схваћен као велика опомена.

Будвански брод пуним једрима наставио је пловидбу кроз национално

9. јануара: „Босини“ - „Будванска ривијера“ 3:1 (25:16, 25:5, 28:30, 25:19)

19. јануара: „Будванска ривијера“ - „Босини“ 1:3 (16:25, 25:19, 22:25, 21:25)

Борбе на два фронта завршене су половицим успјехом, требало је сва знања и све снаге усмјерити ка националном првенству. Екипе „Будућности“ и „Војводине“ из по-таје вребале су сваки евентуални кикс будванских одбојкаша. Усредсређени само на домаће првенство играчи „Будванске ривијере“ ређали су пobjеду за пobjедом, без обзира на мјесто одигравања утакмица, домаћи или гостујући терен, било је свеједно.

Послије пobjеда над „Милиционаром“ (3:2), „Младим радником“ (3:0), „Црвеном звездом“ (3:0) љубитељи одбојке у Црној Гори са нестрпљењем су очекивали 14. коло и поновни Републички дерби између „Будванске ривијере“ и „Будућности Подгоричка банка“, двије у то вријеме првотласиране екипе. Дербија заправо није ни било, јер је домаћим одбојкашима из Будве било потребно само 67 минута да до ногу потуку ривала из Подгорице и

РЕЗУЛТАТИ ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

ОДБОЈКА, финале плеј-офа: „Будванска ривијера“ - „Милиционар“ 1:3 (23:25, 22:25, 25:20, 22:25), „Милиционар“ - „Будванска ривијера“ 1:3 (26:24, 19:25, 15:25, 22:25), „Будванска ривијера“ - „Милиционар“ 3:1 (25:18, 25:19, 22:25, 26:24), „Милиционар“ - „Будванска ривијера“ 0:3 (23:25, 15:25, 17:25).

ФУДБАЛ, друга савезна лига - Југ: „Могрен“ - „Рудар“ 1:0, „Бокел“ - „Могрен“ 1:0, „Могрен“ - „Младост“ 2:2, „Искра“ - „Могрен“ 1:0, „Могрен“ - „Челик“ 3:0, „Забјело“ - „Могрен“ 4:0.

ФУДБАЛ, Црногорска „Зетатранс“ лига: „Петровац“ - „Цетиње“ 4:0, „Пљевља“ - „Петровац“ 1:0, „Петровац“ - „Гусиње“ 4:2, „Петровац“ - „Црвена стијена“ 4:0, „Зора“ - „Петровац“ 2:0, „Петровац“ - „Морнар“ 1:4.

РУКОМЕТ, друга савезна лига - Запад: „Сутјеска“ - „Будва“ 25:25, „Будва“ - „Слога“ 26:23, „Будва“ - „Пријеполје“ 25:21, „Будва“ - „Пљевља“ 20:29, „Рудар“ - „Будва“ 30:19, „Будва“ - „Златар“ 27:17.

Табела пред старт мини лиге

1. „Будванска ривијера“	18	16	2	48:12	47
2. „Будућност“	18	12	6	40:25	36
3. „Војводина“	18	10	8	42:30	34
4. „Партизан“	18	10	8	38:31	30
5. „Милиционар“	18	9	9	37:32	29
6. „Итисон“	18	9	9	33:34	27
7. „Црвена звезда“	18	7	11	31:45	19
8. „Смедерево“	18	7	11	26:39	18
9. „Млади радник“	18	5	13	23:44	16
10. „Борац“	18	5	13	21:47	13

Табела на крају мини лиге:

1. „Будванска ривијера“	28	22	6	72:31	65
2. „Милиционар“	28	19	9	67:43	56
3. „Војводина“	28	17	11	66:44	55
4. „Будућност“	28	14	14	55:51	44
5. „Итисон“	28	13	15	49:58	37
6. „Партизан“	28	11	17	51:59	36

ВЈЕСНИК МАТИЧАРА

ОД 1. ЈАНУАРА ДО 22. МАЈА 2001.

РОЂЕНИ

Андреја Браић (Драган и Љубица), Павле Ивановић (Жељко и Јадранка), Павле Михаиловић (Божидар и Оливера), Василије Каписода (Михаило и Снежана), Зорка Кривокапић (Миодраг и Маријана), Јована Радовић (Веселин и Ана), Урош Перовић (Драгиша и Бојана), Душан Божовић (Драган и Радмила), Петар Ратковић (Раде и Бранка), Милош Вукићевић (Сретен и Оливера), Милош Зеновић (Драган и Катарина), Младен Зеновић (Драган и Катарина), Благо Иванчевић (Драган и Љиљана), Стела Иванчевић (Зоран и Весна), Лука Ратковић (Милован и Радмила), Драган Араповић (Зоран и Видосава), Ава Вранеш (Милан и Нада), Милица Стојковић (Вања), Николина Анђелић (Милош и Веселинка), Андреа Бабић (Милојица и Милојка), Бојана Ђурковић (Душан и Миланка), Иван Шћепановић (Веско и Милена), Ирена Вучинић (Љирко и Милица), Јелисавета Богетић (Бошко и Силвана), Владо Богетић (Илија и Сандра), Александар Врач (Дамир и Ангелина), Оливера Вукадин (Домагој и Ана), (ЦЕТИЊЕ), Ава Вучковић (Велибор и Далиборка), Дамјан Чупић (Драган и Тања), Алекса Шкић (Душко и Весна), Сара Николић (Ненад и Маријана), Ненад Даниловић (Жарко и Маријана), Анђела Стевовић (Радован и Анка), Лаура Нецић (Александра), Валентина Оровић (Иван и Бисерка), Драган Савић (Миодраг и Весна), Александар Козлица (Урош и Боја), Елена Јовићевић (Филип и Вукица), Филип Перовић (Жарко и Мирјана), Данило Франета (Боро и Јованка), Александар Ивезић (Драгомир и Биљана), Ава Пејовић (Лазо и Марта), Немања Грујић (Бранко и Радмила), Милица Кривокапић (Саша и Милка), Јована Биновић (Игор и Драгана), Јована Вучинић (Зоран и Славица), Дорис Маркићевић (Слободан и Славица), Исидора Грбић (Зоран и Зорица), Јован Алавања (Миле и Мирјана), Славен Митровић (Бранко и Драгана), Дамјан Шћепановић (Дејан и Сенада), Андреја Кривокапић (Ненад и Сanela), Петра Марковић (Драгана), Бошко Абрамовић (Марко и Мира), Анђела Крговић (Драган и Светлана), Анастасија Мариновић (Зоран и Љиљана), Радисла-

ва Стевовић (Милутин и Тања), Сузана Ђокић (Светлана), Сара Маровић (Жељко и Јасмина), Драгутин Бабоновић (Никица и Ана), Маја Тучевић (Марко и Слободанка), Милан Дулетић (Милорад и Гордана), (КОТОР), Марина Марљукић (Данило и Славојка), Лука Баровић (Срђан и Драгана), Мухамед Шаптафовић (Бејто и Медина), Ајша Аљовић (Фахрудин и Сабина), Вук Вуковић (Раденко и Биљана), Паола Сели (Доменико и Вера), Николина Радојевић (Милан и Сандра), Владимир Перазић (Нико и Тајана), (БАР).

ВЈЕНЧАНИ

Ненад Радовић и Сања Величковић, Ненад Гринер и Катарина Марковић, Марјан Шћекић и Љубица Здељарић, Војкан Марјановић и Весна Бошковић, Мирослав Кукавац и Жељка Радак, Насер Челић и Муневера Нурковић, Јово Секуловић и Каролина Парра Куелар, Жељко Вулићевић и Нада Мијановић, Жељко Мартиновић и Данијела Дујић, Зоран Исакловић и Бојана Атић, Милан Тичић и Алма Хукић, Никола Николић и Катија Путица, Саша Гујић и Анка Вучинић, Владимир Стругар и Ксенија Мршић, Ђорђе Црногорац и Светлана Симић, Миливоје Томашевић и Јелка Матијашевић, Бранко Огњеновић и Даница Бошковић, Видо Томазовић и Јованка Бишевац, Максим Бодирога и Славица Ковачевић, Жељко Мандир и Анета Милиновић, Ђорђе Вукић и Гордана Грујић, Никола Јанковић и Милена Ђуричанин, Вучета Радовић и Надине Бароци, Дејан Никчевић и Софија Кажанегра, Митар Добриљанин и Софија Матић, Озрен Дамјановић и Мира Ковач.

УМРЛИ

Никола Радовић (1919), Марија Стешевић (1933), Момчило Маровић (1955), Милица Иванчевић (1921), Драгосав Славковић (1943), Павле Кентера (1924), Љубица Попић (1924), Жељко Пејовић (1980), Паво Чучка (1930), Даница Вељић (1920), Драгиша Павловић (1910), Јока Манојловић (1908), Маре Вучковић (1916), Владо Богетић (1941), Рајко Пајковић (1918), Богосав Коматиновић (1922), Душко Маринковић (1969), Момир Бенић (1935), Милица Баштрица (1920).

ТРИ КОЛА ПРИЈЕ КРАЈА ПРВЕНСТВА „ПЕТРОВАЦ“ ОБЕЗБИЈЕДИО УЛАЗАК
У ДРУГУ САВЕЗНУ ФУДБАЛСКУ ЛИГУ

ПЕТРОВАЦ ДОБИО ДРУГОЛИГАША

● Прослава трајала до касно у ноћ ● Послије историјског успјеха шек предстоје велике обавезе ● Помоћ ојштинине неопходна

У суботу 19. маја у Петровцу се, послједице побједе у 31. колу Републичке фудбалске лиге против „Првене стијене“ (4:0), славило и веселило до раних јутарњих часова, а како и не би када је овај мали приморски градић по први пут добио фудбалског друголигаша. Успјех који је до сада био резервисан за веће градове, са богатом спортском историјом.

Овогодишње првенство фудбалери Петровца започели су некако тихо и ненаментљиво, при том не показујући никакве амбиције за борбу за виши ранг такмичења. Међутим, како је првенство одмицало изабраници тренера Душка Влаисављевића биљежили су побједу за побједом и заједно са „Морнаром“ из Бара чврсто држали прве двије позиције

Помоћни тренер - Чедо Вуковић, сјоје - Голиш М. - Вујовић В. - Шушкачевић Д. - Фабрис М. - Томановић И. - Пејовић В. - Чуче - Ђоковић Т. - Влаисављевић Д. - Маслова-рић Б. - Зељ М. - Ацић В. - Рагузиновић

које гарантују пласман у Другу савезну фудбалску лигу.

Пуни допринос успјеху

Петровца поред домаћих играча, дали су и млади фудбалери „Могрена“ који су на двојну регистрацију

наступили за петровачког лигаша.

Пласманом у Другу савезну лигу остварили смо највећи успјех од када се фудбал игра на овом дијелу јадранске обале. Успјех вриједан пажње и поштовања. Међутим, за нас тек сада престоји велики посао, кога можемо успјешно ријешити ако нам у помоћ притекну сви наши суграђани којима је спорт на срцу, а и Скупштина општине Будва.

Сада је већ извесно да наше утакмице нећемо моћи играти на нашем стадиону. Под малим брдом без одређених грађевинских радова, а играње младих играча на двојну регистрацију из „Могрена“ за нас је већ сада само лијеп сан, кратко је прокоментарисао успјех „Петровца“ Зоран Драговић.

АУТОМОТО СПОРТ - ОСНОВАН НОВИ КЛУБ АМСК „МАДОСТ-БУДВА“

ПЕТОМ БРЗИНОМ КА ШАМПИОНСКОЈ ТИТУЛИ

У главама спортских ентузијаста ауто-мото спорта, почетком године, родила се идеја да се од два клуба из Подгорице и Будве створи један клуб, кадар да се упусти у борбу за шампионску титулу. Идеја се свидјела многим заљубљеницима у брзу возњу и снажне аутомобиле, па је убрзо, 27. марта 2001. одржана оснивачка скупштина АМСК „Младост - Будва“.

Сигурно најзаслужнији за реализацију овеке замишљени били су Анте Деловић, директор АМС Будва и председник АМС Прне Горе.

Док сам често читао и слушао о ривалитету, најчешће нездравом, између

појединих клубова у ратним спортовима, ја сам са мојим истомишљеницима из аутомото спорта дошао на идеју да од два клуба „Младост“ из Подгорице и „Будве“ из Будве створимо један клуб. Када људи исто размишљају, када имају исти поглед на многе ствари у спорту, онда је много лакше реализовати било какву замисао. Тада ни удаљеност од Будве до Подгорице не представља већи проблем. Мислим да смо створили клуб кадар да се равноправно са водећим клубовима упусти у борбу за шампионску титулу. За такав оптимизам гарантују имена попут: Фрања Кун-

чера, Петра Лучића, Горана Асановића, Данка Бакрача, Зорана Радуловића, Сима Раичевића, Ивана Ковачића, Миша Ражнатовића, Бора Вујовића, Веселина Војовића... И осталих.

Хвала људима из Будве и Подгорице који су ми омогућили да се поново борим са најбољим југословенским возачима. Право је задовољство бити у друштву аутомобилистичких зналаца као што су Фрањо Кунчер, Петар Лучић, Горан Асановић, Драган Милић...

До прије два дана био сам без клуба, а већ данас сам међу новим шампионима - рекао је вишеструки др-

жавни првак Горан Асановић.

Мало је само рећи хвала људима који су нам створили олакве услове за такмичење у овој сезони. Нама остаје само да им се својим резултатима за сав тај труд одужимо. Сматрам да ћемо у томе и успјети - био је кратак легендарни југословенског аутомобилизма, Фрањо Кунчер.

Први званични наступ возача АМСК „Будва-Младост“ биећ на Купу Јадрана у италијанском граду Фасано, на коме ће учествовати пет такмичара међу којима и наш суграђанин Петар Лучић.

Д. КЛАРИЋ

ИЗБОРНА СКУПШТИНА ТЕНИСКОГ КЛУБА „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“

БУДВА - ТЕНИСКИ ЦЕНТАР

● У траг хошело „Авала“ у Будви 12. маја одржана Изборна скупштина тениског клуба „Будванска ривијера“

За председника Скупштине Тениског клуба поново је изабран представник главног спонзора Клуба генерални директор хотелско-туристичког предузећа „Будванска ривијера“ мр Иво Арменко. Нови председник Управног одбора „Будванске ривијере“ је Мишко Рајеновић, а за чланове Управног одбора су изабрани Гојко Крстајић, из Пет-

ровца, Жељко Митровић из Светог Стефана, Тихо Коњевић, др Тадија Николић, Предраг Ђупић, др Ранко Лакић и Зоран Лијешевећ. Нови секретар Клуба је Драгица Стојановић.

Први задатак нове Управе је организација предстојећег Првенства Југославије у тенису које ће се од 9. до 14. јуна одржати на теренима Сло-

венске плаже у Будви, где има укупно девет квалитетних отворених тениских терена (од укупно 18 тениских игралишта у Будви, Бечићима, Светом Стефану и Петровцу). У току је изградња прве спортске хале за тенис са два затворена тениска терена на Словенској плажи. Завршетком изградње овај лијепо и веома скуп спорт

моћи ће да се игра преко чисте године у Будви. - Уговор са „Гала-спортом“ из Београда је истекао, па ћемо овим нашим тениским теренима на Словенској плажи убудуће газдовати сами - нагласио је председник тениског клуба „Будванска ривијера“ Иво Арменко, најављујући ренесансу тениског спорта у Будви.

Д. ЦВИЈОВИЋ

МЕТРО

сваког дана од 9,30 - 21,30

- велики избор робе из програма:
 - аудио
 - видео
 - антенско-сателитски
 - телефонија
- подни и зидни носачи
 - тв (свих димензија)
 - аудио и видео
- освијетљења:
 - тунгсрам

- велики избор играча:
 - сони плеј стејшн
 - пи си
- празни цд ромови
- празни минн дискови
- тдк аудио касете
- телешоп:
 - магична крпа
 - бриски
 - астониш програм

Топлишки пут б.б.
85310 Будва

Тел: 086-451-490
069-025-497

JUGOSLOVENSKO AKCIONARSKO TURISTIČKO DRUŠTVO

MONTENEGRO EXPRESS - BUDVA

Fax: 086/451-637 * Tel: 086/451-388, 451-116 * Telex: 61130 * Žiro račun: 50710-601-4-5262 SPP BUDVA

BODIKO - COMPANY

- Производња арматурних мрежа
- Производња ферти гредика
- Производња грађевинског материјала
- Изградња и продаја пословних објеката

Uprava - Budva, Jadranski put bb
tel. 086/ 453 909, 453 910, 44 575
Stovarište - Lastva Grbaljska 453 752
Proizvodnja - Lastva Grbaljska 453 753

U okviru BODIKO-COMPANY, preduzeća za proizvodnju, inženjering, trgovinu, ugostiteljstvo i transport posluju specijalizovana preduzeća DIMPEX - Budva i KOSMAČ - Budva